

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Zahraničněpolitická doktrína Donalda Trumpa

Martin Polák

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní vztahy

Studijní obor Mezinárodní vztahy – bezpečnostní studia

Diplomová práce

ZAHRANIČNĚPOLITICKÁ DOKTRÍNA DONALDA

TRUMPA

Martin Polák

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

V Plzni dne 31. května 2023

.....

Martin Polák

PODĚKOVÁNÍ

V první řadě bych na tomto místě rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práce PhDr. Mgr. Petru Jurkovi, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady, připomínky a čas, který mi věnoval při psaní práce.

Také bych rád poděkoval mé rodině a nejbližším přátelům, kteří mě po celou dobu studia podporovali, a bez jejichž pomoci bych se neobešel.

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	7
1 Úvod.....	9
2 Interpretace doktríny Donalda Trumpa.....	12
2. 1 Předvolební program Donalda Trumpa.....	13
2. 2 Inaugurační projev Donalda Trumpa.....	18
2. 3 Národní bezpečnostní strategie USA.....	20
2. 3. 1 Strategie vůči regionu Indo-Pacifiku.....	22
2. 3. 2 Strategie vůči Evropě.....	23
2. 3. 3 Strategie pro Blízký východ.....	25
2. 3. 4 Strategie pro západní hemisféru.....	26
2. 3. 5 Strategie pro Afriku.....	27
2. 4 Výroky Donalda Trumpa.....	28
3 Doktrína prezidenta Donalda Trumpa v praxi.....	34
3. 1 Zahraničněpolitická doktrína směrem k Evropě.....	34
3. 2 Zahraničněpolitická doktrína směrem k Rusku.....	40
3. 3 Zahraničněpolitická doktrína směrem k Blízkému východu....	42
3. 4 Stažení vojsk Spojených států z Afghánistánu.....	54
3. 5 Zahraničněpolitická doktrína směrem k Africe.....	57
3. 6 Zahraničněpolitická doktrína směrem k západní hemisféře.....	61
3. 7 Zahraničněpolitická doktrína směrem k Indo-Pacifiku.....	69
3. 8 Vztah Donalda Trumpa k Číně.....	74
3. 9 Vztah Donalda Trumpa k Japonsku.....	77

3. 10 Vztah Donalda Trumpa k Severní Koreji.....	79
4 Trumpova zahraničněpolitická doktrína ve vztahu k teoriím zahraniční politiky.....	82
4. 1 Vymezení hlavních teorií zahraniční politiky.....	82
4. 1. 1 Vymezení realismu.....	82
4. 1. 2 Vymezení liberalismu.....	84
4. 1. 3 Komparace realismu a liberalismu.....	87
4. 2 Vztah Donalda Trumpa k NATO dle teorií zahraniční politiky....	88
4. 3 Odstoupení od smlouvy s Íránem dle teorií zahraniční politiky....	90
4. 4 Trumpův postoj k Číně dle teorií zahraniční politiky.....	91
4. 5 Uzavření dohody o volném obchodu USMCA z pohledu teorií zahraniční politiky.....	92
4. 6 Trumpův vztah k EU z pohledu teorií zahraniční politiky.....	94
5 Závěr.....	96
Seznam použitých zdrojů.....	100
Resumé.....	130
Přílohy.....	131

Seznam použitých zkratk

ASEAN – Sdružení národů jihovýchodní Asie

CDU/CSU – Křesťanskodemokratická unie a Křesťanskosociální unie Bavorska
(německá koalice dvou politických stran)

EU – Evropská unie

FBI – Federal Bureau of Investigation (americký Federální úřad pro vyšetřování)

JAR – Jihoafrická republika

NAFTA – Severoamerická dohoda o volném obchodu

NATO – Severoatlantická aliance

RF – Ruská federace

RT – Russia Today (vícejazyčná ruská zpravodajská televizní síť)

SPLC – Southern Poverty Law Center (americká nezisková organizace zabývající se právní advokací)

TPP – Transpacifické partnerství

USA – Spojené státy americké

USMCA – Dohoda USA-Mexiko-Kanada

1 Úvod

Tématem mé diplomové práce je *Zahraničněpolitická doktrína Donalda Trumpa*. Na úvod je tedy třeba zmínit, že Donald Trump byl prezidentem Spojených států amerických v letech 2017–2021 – jednalo se o čtyřicátého pátého prezidenta Spojených států amerických, přičemž tento prezident pocházel z Republikánské strany. Moje diplomová práce bude rozdělena do tří částí. V první části se budu věnovat především interpretaci podstaty doktríny Donalda Trumpa. Ve druhé části budu rozebírat, jak se doktrína prezidenta Trumpa promítla do relační roviny – tj. do vztahu s určitými mocnostmi, na které se primárně zaměřím. Ve třetí části se pak dostanu k úvahám teoretické povahy, tedy jednotlivé kroky politiky Donalda Trumpa budu přiřazovat k jednotlivým teoriím zahraniční politiky, v tomto případě se jedná o realismus a idealismus.

Ve své práci se budu snažit odpovědět na výzkumnou otázku: *Jaké byly základní prvky zahraničněpolitické doktríny Donalda Trumpa? Do jaké míry byla zahraniční politika Donalda Trumpa realistická či idealistická? Do jaké míry se lišil jeho přístup k jednotlivým mocnostem, tedy zejména k Číně, Rusku a Evropské unii jako takové? V první části mé práce bych se rád nejprve věnoval interpretaci doktríny Donalda Trumpa na základě jeho výroků, Národní bezpečnostní strategie a programu, který nabízel. V této části práce se tedy nebudu zabývat relační rovinou jeho zahraniční politiky, tím pádem se nebudu zabývat rozbořem konkrétních událostí.*

Ve druhé části mé práce hodlám rozebrat, jak se doktrína Donalda Trumpa promítla do relační roviny, tedy do vztahu s mocnostmi, na které se primárně zaměřím. Budu tedy analyzovat jeho vztah s Evropskou unií, Ruskem, Čínou, Austrálií a Íránem. Nelze však opomenout ani jeho vztah ke zbytku amerického kontinentu – to bude samozřejmě také předmětem mého zkoumání. Co se týče vztahu Donalda Trumpa k Evropské unii, tak se nejednalo o příliš pevný a vstřícný vztah. Tento prezident dokonce roku 2018 prohlásil, že Evropská unie je nepřítelem obchodu. Dle jeho slov evropské země pouze využívají Spojených států amerických a neplatí své účty Severoatlantické alianci (BBC 2018e). Z tohoto

postoje lze odvodit, že tehdejší americký prezident Evropské unii příliš nedůvěřoval, nepovažoval ji za svého blízkého partnera a nepřál si ani příliš pevné sblížení Spojených států amerických a Evropské unie. V této části práce budu pracovat převážně s internetovými periodiky zahraničními, jako je *BBC*, *CNN*, *Reuters* či *Politico*.

Ve třetí části se hodlám zabývat teoriemi zahraniční politiky. Co se týče teorií zahraniční politiky, zde jako zdroj použiji zejména knihu od Petra Druláka s názvem *Teorie mezinárodních vztahů*, případně použiji další akademické texty publikované v minulých letech. Jak jsem již zmiňoval, těmito hlavními teoriemi jsou realismus a idealismus. V této části práce budu zkoumat jednotlivé kroky politiky Donalda Trumpa, které budu k jednomu či druhému směru přiřazovat. Budu se tedy zabývat jeho vztahem k Severoatlantické alianci, odstoupením od jaderné smlouvy s Íránem, uzavřením nové dohody o volném obchodu USMCA (USA-Mexiko-Kanada) a vztahem prezidenta Trumpa k Evropské unii. Z pohledu teorií zahraniční politiky však hodlám analyzovat i vedení obchodní války s Čínou.

Pokud se zaměříme na hlavní teorie zahraniční politiky, tak realistickou tradici můžeme vymežit prostřednictvím následujících rysů: (1) rozhodující otázkou mezinárodních vztahů je problém moci, přičemž shromažďování moci je základním cílem aktérů v mezinárodních vztazích a celkové rozložení moci je nejdůležitější charakteristikou konkrétního systému mezinárodních vztahů; (2) moc má řadu úrovní, ale většinou rozhoduje její materiální základna, což ve většině případů znamená vojenskou sílu, tedy moc je obvykle ztotožněna s vojenskou silou; (3) mezi aktéry mezinárodních vztahů neustále vládne rivalita a nepřátelství – není možný trvalý mír ani trvalá spolupráce, válka je trvalým prvkem mezinárodních vztahů; (4) nejvýznamnějšími aktéry mezinárodních vztahů jsou státy – ostatní aktéři jako mezinárodní organizace či nadnárodní korporace jsou buď nástroji států, nebo jsou bezvýznamné z pohledu hlavních otázek mezinárodních vztahů; (5) na státy je třeba pohlížet jako na racionálně jednající aktéry a na tomto základě analyzovat a předvídat jejich jednání (Drulák 2010: 54–55).

Naopak idealistickou (či liberálně-idealistickou) tradici můžeme charakterizovat prostřednictvím těchto znaků: (1) základním jednotícím znakem směrů této tradice je přesvědčení o možnosti trvalého míru a spolupráce v mezinárodních vztazích a o rozhodujícím významu institucí pro rozvoj této spolupráce; (2) zpochybnění role státu jako hlavního aktéra mezinárodních vztahů – liberálně-idealistické přístupy zdůrazňují roli mezinárodních institucí, firem, veřejného mínění nebo jednotlivců, tím pádem je také zpochybněno jednoznačné oddělování vnitřní a zahraniční politiky; (3) chápání mezinárodních vztahů v mnoha dimenzích, přičemž politicko-bezpečnostní dimenze nemusí být pokaždé rozhodující: jedná se především o dimenzi hospodářskou – např. mezinárodní obchod; normativní – např. mezinárodní právo; kulturní – např. jazykovou spřízněnost či technologickou – např. internet (Drulák 2010: 72–73). Co se týče historie, tak zatímco v meziválečném období v akademické sféře jednoznačně převládal idealistický přístup, během druhé světové války a během studené války slavil nástup realismus. Realisté byli mnohem úspěšnější při vysvětlení vzniku studené války a formování konfrontace Východ-Západ (Waisová 2005: 69).

V této práci tedy hodlám zkoumat to, do jaké míry byla zahraničněpolitická doktrína Donalda Trumpa úspěšná z hlediska uzavírání obchodních dohod a co přinesla světu všeobecně. Příspěvkem této práce by mělo být to, že dojde ke zřetelnějšímu objasnění zahraniční politiky Donalda Trumpa. Volební období Donalda Trumpa skončilo teprve na začátku roku 2021, což znamená, že nebylo ještě vydáno velké množství prací hodnotících jeho postoje, názory a celkovou zahraničněpolitickou doktrínu. Donald Trump byl světovou veřejností často vnímán jako prezident, který zaváděl ekonomický protekcionismus, jako první americký prezident dokonce zpochybňoval Severoatlantickou alianci a nesnažil se pěstovat příliš úzký vztah s Evropou. Proto může tento prezident na světovou veřejnost působit poměrně kontroverzně.

2 Interpretace doktríny Donalda Trumpa

V této části mé diplomové práce se budu zabývat interpretací doktríny Donalda Trumpa. Doktrínu hodlám interpretovat na základě jeho výroků, Národní bezpečnostní strategie a programu. Dále se však také chci věnovat jeho inauguračnímu projevu, který pronesl v lednu 2017. Úvodem této kapitoly je ovšem třeba zmínit, že i předchozí američtí prezidenti během historie měli své zahraničněpolitické doktríny. Roku 1823 byla vyhlášena Monroeova doktrína. Tato doktrína vytvořila z oceánu, oddělujícího Spojené státy od Evropy, pouhý vodní příkop. Až do roku 1823 se zahraniční politika Spojených států řídila zásadou, že se Spojené státy nedají zatáhnout do evropských mocenských zápasů. Monroeova doktrína však učinila ještě další kroky – vyhlásila, že se Evropa nesmí plést do amerických záležitostí. Představa prezidenta Monroea byla taková, že americkou záležitostí je celá západní polokoule. Jednalo se tedy o vsuktku expanzivní doktrínu.

Tato doktrína se však neomezovala na vyhlášení zásady. Velmi asertivně varovala evropské mocnosti, že nový stát půjde na ochranu západní polokoule před agresí do války. Monroeova doktrína deklarovala, že Spojené státy budou považovat každé rozšíření evropské moci „na kteroukoli část polokoule za nebezpečí pro náš mír a bezpečnost“. Prezident Monroe také odmítl veškeré zasahování do evropských sporů. Prohlásil, že není v souladu s americkou politikou účastnit se evropských válek, které se Spojených států nikdy netýkaly (Kissinger 1997: 30). V období krátce po první světové válce však byla důležitá také Wilsonova doktrína. Woodrow Wilson navrhl Společnost národů i s její „smlouvou“. Dle nejradikálnějšího Wilsonova schématu se měla nově uspořádat mapa Evropy na základě národního „sebeurčení“. Již roku 1915 Wilson trval na tom, že „každý národ má právo zvolit si svrchovanost, pod kterou bude žít“. Dopady toho bodu Wilson rozvedl v pátém až třináctém odstavci svých Čtrnácti bodů. Společnost národů tedy neměla pouze garantovat územní integritu svých členských států, ale měla být také oprávněna k vyřešení budoucích územních úprav „ve shodě s principem sebeurčení“ (Ferguson 2008: 184).

V březnu 1947 byla vyhlášena Trumanova doktrína. Prezident Harry Truman na společném zasedání Kongresu 12. března 1947 požádal o 400 milionů dolarů na vojenskou a hospodářskou pomoc Řecku a Turecku. V přesvědčení, že obě země čelí komunistické agresi, prohlásil prezident novou odvážnou zahraničněpolitickou doktrínu: „Politikou Spojených států musí být podpora svobodných národů, které se brání pokusům o podrobení ozbrojenými menšinami nebo tlaky zvenčí“ (Merrill 2006: 27). Trumanova doktrína se tedy vymezovala proti komunisty ovládaným zemím. Následná eskalace studené války pak přinesla několik významných konfliktů – například ve Vietnamu, v Koreji nebo Kubánskou krizi¹ (Česká televize 2015). V reakci na útoky z 11. září 2001 vzniká Bushova doktrína. Prezident George W. Bush zformuloval globální strategii potlačení džihádistického extremismu a posílení etablovaného mezinárodního pořádku tím, že přijal závazek demokratické transformace. Národní bezpečnostní strategie Bílého domu pro rok 2002 tvrdila, že existuje „jediný udržitelný model národního úspěchu: svoboda, demokracie a svobodné podnikání“ (Kissinger 2016: 334). Je sice pravdou, že vlastní zahraničněpolitickou doktrínu měl každý úřadující prezident USA, nicméně výše zmíněné doktríny považují za jedny z nejdůležitějších v historii, jelikož měly velký vliv jak na zahraniční politiku USA, tak na celý mezinárodní systém. Tyto doktríny významně ovlivnily povahu mezinárodních vztahů ve své době.

2. 1 Předvolební program Donalda Trumpa

16. června 2015 Donald Trump deklaroval, že bude kandidovat na prezidenta Spojených států amerických. Tehdy ve svém projevu upozorňoval zejména na hrozbu islámského terorismu. Poukazoval však také na fakt, že Islámský stát má ropu, přičemž zdůrazňoval, aby americká armáda neútočila na Irák, jelikož to by

¹ Právě ta měla dle historiků potenciál rozpoutat další celosvětový konflikt, nicméně reálně tomu bylo blíže při konfliktu na Korejském poloostrově, když Truman prohlásil, že Spojené státy zvažují použití atomových zbraní (Česká televize 2015).

mohlo destabilizovat Blízký východ. Poté se Donald Trump ve svém projevu věnoval nezaměstnanosti ve své zemi. Zdůrazňoval, že skutečná nezaměstnanost se pohybuje někde mezi 18 až 20 %. Donald Trump tvrdil, že „Čína má naši práci a Mexiko má naši práci“. Dle jeho slov jsou také stále silnější nepřátelé Spojených států amerických, zároveň Spojené státy americké jsou stále slabší, dokonce nefunguje ani jejich jaderný arzenál (The American Presidency Project nedatováno). V dubnu 2016 Donald Trump prohlásil, že bude prosazovat politiku „Ameriky na prvním místě“². Zahraniční politiku administrativy prezidenta Baracka Obamy označil za „úplnou a totální katastrofu“. Dále slíbil, že pokud bude zvolen, nevznikne žádná Trumpova doktrína, a zároveň si ponechá určitou flexibilitu při provádění změn.

V tomto svém projevu se Donald Trump zaměřil také na Islámský stát. Řekl, že jej oslabí odříznutím přístupu k ropě, a podpořil silné výslechové metody vedené proti Islámskému státu. Dále se zaměřil na zabránění šíření radikálního islámu, jelikož to musí být hlavním zahraničněpolitickým cílem Spojených států. Donald Trump také zopakoval svou nespokojenost s jadernou dohodou s Íránem z roku 2015, podle níž se šest světových mocností v čele se Spojenými státy dohodlo na zrušení sankcí vůči Íránu výměnou za omezení jaderného programu Teheránu. Trump obvinil prezidenta Obamu z pohrdání Izraelem, a zároveň mu vyčetl zacházení s Íránem „s něžnou láskou a péčí“. Obama dle Trumpa vyjednal

² Jedná se o slavné Trumpovo heslo „America First“. Toto heslo odkazuje zejména k nacionalismu, izolacionismu a antiintervencionismu. Právě heslo „America First“ je však spojeno s nechvalně proslulou historií. Nejprve s heslem „America First“ vyhrál v roce 1916 prezidentské volby Woodrow Wilson, který se snažil uklidnit americké voliče slibem, že se Spojené státy nezapojí do první světové války. O dvě dekády později se tímto sloganem zaštitili odpůrci amerického tažení proti Hitlerovi a také nesmlouvaví kritikové prezidenta Roosevelta. V roce 1940 bylo založeno hnutí s názvem America First Committee (AFC). Mnozí z přívrženců hnutí prosazovali uzavření mírové dohody s Hitlerem, přičemž své izolacionistické postoje opírali o antisemitismus (Veselý 2017).

katastrofální dohodu s Íránem, přičemž Trump deklaroval, že chce dohodu „rozložit“, pokud bude zvolen (BBC 2016).

Dalším bodem Trumpova programu v roce 2016 bylo vyhlášení ekonomické nezávislosti USA. Trump kritizoval politiku globalizace, kterou dle něj tehdejší politici agresivně prosazovali – důsledkem této politiky mělo být přesouvání pracovních míst, bohatství a továren do Mexika a do zámoří. Dále tvrdil, že globalizace vytvořila finanční elitu, která přispívala politikům. Trump doslova prohlásil: „Naši politici vzali lidem prostředky na živobytí a živobytí jejich rodin“. Také dále kritizoval svoji vyzývatelku Hillary Clintonovou a její přátele, že chtějí vyděsit americký lid, aby nevolil lepší budoucnost. Donald Trump nakonec apeloval na Američany s tím, ať si představí, o kolik lepší může být jejich život, když znovu začnou věřit v Ameriku (Politico 2016). Co se týče Trumpova pohledu na svět, tak o jeho světovém názoru se nejčastěji říká, že žádný nemá. Mnoha pozorovatelům se zdá, že nezná rozsáhlé oblasti politiky. Sám Donald Trump přiznává, že se příliš nespolehá na poradce a příliš často nechte – raději sleduje kabelovou televizi.

Donald Trump se před svým zvolením domníval, že Spojené státy jsou ve strmém úpadku kvůli jejich aktivitám na světové scéně, zejména kvůli podpoře aliancí. Věřil, že liberální mezinárodní řád vedený Spojenými státy Američany zklamal. Chtěl, aby ostatní dělali více a také platili více. Trumpovo požadavkem také bylo, aby se Spojené státy zaměřily na velmi úzký soubor národních zájmů, spíše než na širší představy o liberálním uspořádání, které utvářely americkou strategii od druhé světové války. Existují tři prvky, jak pochopit Trumpův světový názor. Prvním je jeho základní přesvědčení – impulsy, kterých se důsledně držel po mnoho desetiletí, konkrétně opozice vůči americkým aliančním uspořádáním, podpora merkantilistického globálního ekonomického systému a podpora autoritářských režimů, zejména ruského autoritářství. Druhým jsou hlavní sliby, které učinil na cestě během své kampaně, z nichž některé o několik let předcházely kampani a ve kterých byl v zásadě konzistentní. A nakonec existují další otázky,

ke kterým zaujímá protichůdné postoje, včetně Číny a šíření jaderných zbraní (Wright 2016: 3).

Dále je zajímavé zmínit, jaký vliv na předvolební kampaň a výsledek voleb mělo Rusko. FBI, CIA i Národní bezpečnostní agentura jsou přesvědčené, že již od roku 2014 prováděli ruští političtí představitelé v několika rovinách propracovanou operaci s cílem ovlivnit volby. V lednu 2017 vyšla zpráva, podle které měl za tímto úsilím stát přímo Vladimir Putin, ale také státní orgány, placení internetoví trollové a státem podporovaná média (zejména RT a Sputnik) s cílem ochromit důvěru obyvatel v americký demokratický proces a uškodit šancím Clintonové. Rusko však toto obvinění odmítlo. Informace o ruském pokusu zasáhnout do prezidentských voleb vycházejí z různých pramenů: (1) několik vyšetřování vedených orgány Kongresu; (2) závěry zpravodajských služeb; (3) soudní dokumenty napsané federálními prokurátory pracujícími pro zvláštního vyšetřovatele Roberta Muellera; (4) závěrečná zpráva Roberta Muellera; (5) práce investigativních novinářů.

Muellerova zpráva³ ale prezidenta Trumpa plně neočistila. Zvláštní vyšetřovatel tvrdí, že Rusové několikrát Trumpův štáb oslovili, ten jejich pomoc přivítal, nikdo o těchto kontaktech neinformoval FBI a Trumpovi lidé lhali, aby komunikaci utajili. Další podoba ruských operací byla více podprahová. Mueller zjistil, že Rusové vytvořili více než dva roky před volbami „trollí farmu“⁴, která

³ Zpráva popisuje několik případů, kdy Trumpovi spolupracovníci lhali vyšetřovatelům o Trumpových kontaktech s Ruskem. Trumpovi spolupracovníci George Papadopoulos, Rick Gates, Michael Flynn a Michael Cohen přiznali, že o svých kontaktech poskytl nepravdivá prohlášení federálním vyšetřovatelům nebo Kongresu (American Constitution Society nedatováno).

⁴ Trollové zneužívali citlivých témat, např. tématu rasových nepokojů a vzniku hnutí Black Lives Matter, k vrážení hlubších klínů do americké společnosti. Mueller obvinil v této souvislosti třináct ruských občanů a tři firmy ze spiknutí proti Spojeným státům americkým. Dle odborníků byla tato část kampaně výjimečně úspěšná, přičemž byla

prostřednictvím sociálních médií šířila falešné zprávy, polopravdy nebo dokonce úplné lži. Rusové z Internetové výzkumné agentury vytvářeli skupiny falešných účtů, dále sbírali zpravodajské informace, byli přítomni na politických shromážděních (Řezníček 2021: 141–144).

Tabery (2017: 57) tvrdí, že úspěšná kampaň Donalda Trumpa stála na vyvolávání strachu z uprchlíků, globalizace, ztráty výsadního postavení bílé většiny a hlavně odporu k establishmentu. Donald Trump správně vystihl limity nebo chyby dosavadních politických představitelů, ale jeho sliby jako například proslulá zeď na jižní hranici bránící Spojené státy americké před Mexičany „dovážejícími drogy“ vykazovaly jasné parametry populismu, jelikož dostupná data nepotvrzují tuto Trumpovu domněnku. Donald Trump dále před volbami popíral statistiky uvádějící, že je ve Spojených státech nízká nezaměstnanost. Podle Trumpa bylo naopak vinou Obamovy politiky několik desítek procent Američanů. Tento fakt tedy také můžeme označit za projev populismu a překrucování skutečnosti.

Trumpovo „šíření strachu“ také podněcovalo nárůst nenávistných skupin v USA. Počet nenávistných skupin působících v USA stoupl v roce 2018 o 7 % na historické maximum. Toto uvedlo v únoru 2019 *Southern Poverty Law Center* (SPLC), přičemž tento nárůst z velké části připisovalo protiimigrantské rétorice prezidenta Donalda Trumpa. SPLC definuje nenávistné skupiny jako organizace s přesvědčením nebo praktikami, které demonizují určitou třídu lidí. Od roku 2015, kdy Trump oznámil svou prezidentskou kandidaturu, počet skupin vzrostl o 30 % (Jackson 2019). Donald Trump také poměrně často využíval anti-elitářský populismus. Trend tohoto populismu odráží zásadní proměnu charakteru politické komunikace z konce 20. století. Počátkem 90. let se objevuje nová vlna populismu – jak ve světě politiky, tak ve světě médií.

zacílená na lidi ve specifických státech, kde nakonec o prezidentovi Spojených států amerických rozhodly počty voličů v řádů desítek tisíc (Řezníček 2021: 144).

Tato vlna je výsledkem několika nových trendů: (1) expanze mediálních formátů, které umožňují zapojení veřejnosti do politiky (rostoucí význam „hlasu lidu“ v politické komunikaci); (2) pokles významu ideologie – v rámci vytvoření legitimační mezery nahradil ideologie populismus; (3) sílí role politického marketingu jako strategie politických kampaní. V neposlední řadě však je zdrojem anti-elitistického populismu slábnoucí pozice mediálních, politických a dalších elit v očích veřejnosti. Pokud chtějí politici oslovit veřejnost, musí se adaptovat na zvyky obyčejných lidí, a to včetně způsobu vystupování a lidovějšího způsobu vyjadřování (Cabada – Charvát – Stulík 2015: 252).

2. 2 Inaugurační projev Donalda Trumpa

Donald Trump se zpočátku svého inauguračního projevu zabýval ekonomickou a společenskou situací v zemi – konkrétně pronesl následující věty: „Washington vzkvétal, ale lidé jeho bohatství nesdíleli. Politici prosperovali, ale pracovní místa nebyla a továrny zavíraly. Establishment chránil sebe, ale ne občany naší země. Jejich vítězství nebyla vašimi vítězstvími. Jejich triumfy nebyly vašimi triumfy, a zatímco oni slavili v hlavním městě našeho národa, pro bojující rodiny v celé naší zemi nebylo co slavit. To vše se změní, počínaje právě tady a teď, protože tento okamžik je vaším okamžikem – patří vám“ (Politico 2017a). Lze tedy tvrdit, že tehdy nastupující prezident Trump se ve svém projevu zaměřil na občany, kteří vlivem nepříznivé ekonomické situace přišli o pracovní místo, dále kritizoval dříve vládnoucí elity a elitářství, přičemž poukazoval na fakt, že předchozí vlády se nezabývaly nejhudšími vrstvami amerického obyvatelstva. Donald Trump těmto lidem ve svém projevu slíbil změnu a zlepšení jejich ekonomické situace.

V další části projevu již prezident Trump apeloval na americký nacionalismus a kladl důraz na úspěšnou budoucnost. Jeho věty zněly následovně: „V Americe chápeme, že národ žije jen tak dlouho, dokud se snaží. Už nebudeme přijímat politiky, kteří jen mluví a nic nedělají, neustále si stěžují, ale nikdy s tím nic nedělají. Čas prázdných řečí skončil. Nyní přichází hodina akce. Nedovolte,

aby vám někdo řekl, že to nelze. Žádná výzva se nevyrovná srdci, boji a duchu Ameriky. Nepropadneme. Naše země bude opět vzkvétat a prosperovat“ (Politico 2017a). Donald Trump tedy v této části projevu vyzdvihoval americký národ, dále kritizoval politiky, kteří nejsou dostatečně schopní řešit vzniklé problémy, a nakonec lidem sliboval úspěšnou budoucnost.

V poslední části projevu Donald Trump kladl důraz zejména na vlastenectví. Jeho slova zněla takto: „Stojíme u zrodu nového tisíciletí, připraveni odemknout tajemství vesmíru, osvobodit Zemi od utrpení nemocí a využít průmysl a technologie zítřka. Nová národní hrdost rozvíří naše duše, pozvedne náš zrak a zahojí naše rozdělení. Je čas si připomenout starou moudrost, na kterou naši vojáci nikdy nezapomenou, že ať jsme černí, hnědí nebo bílí, všichni krvácíme stejnou červenou krví vlastenců. Všichni si užíváme stejné nádherné svobody a všichni zdravíme stejnou, velkou americkou vlajku. A ať už se dítě narodí v městské zástavbě Detroitu nebo větrem ošlehaných pláních Nebrasky, vzhlíží ke stejné noční obloze, naplňuje své srdce stejnými sny a je naplněno dechem života od samého všemocného stvořitele“ (Politico 2017a). Zde můžeme pozorovat určitý apel na americký nacionalismus. Zjednodušeně lze říci, že Donald Trump hovořil o tom, jak jsou si všichni Američané rovni. Celkově však byl tento Trumpův projev anti-elitářsky laděný a zaměřený na kritiku předchozích politických struktur. Donald Trump tedy ve svém projevu sliboval lepší budoucnost ve Spojených státech a zlepšení ekonomické situace, co se týče nejhudších vrstev společnosti.

Za zmínku však také stojí to, jaký měl Trumpův inaugurační projev ohlas ve Spojených státech, ale také ve světě. Americký list *The Washington Post* Trumpa kritizoval za to, že pronesl věty „Washington vzkvétat, ale lidé jeho bohatství nesdíleli. Příliš dlouho politici prosperovali, zatímco pracovních míst ubývalo a továrny se zavíraly“. Washingtonská předměstí ovšem patří k nejbohatším oblastem ve Spojených státech amerických. Pro federální vládu pracuje mnoho tamních obyvatel. Z pětadvaceti největších městských oblastí má právě Washington nejvyšší průměrný příjem, a sice 93 294 dolarů oproti státnímu

průměru 55 775 dolarů. Neexistuje tedy žádný důkaz, že Washington bohatne na úkor zbytku Spojených států amerických.

Britský list *The Guardian* označil Trumpův inaugurační projev za vyhlášení politické války. Také další evropská média hodnotila Trumpovu řeč jako útočnou a sobeckou, jelikož Trump zdůraznil, že jeho vláda bude stavět Ameriku vždy na první místo. Současně ale novináři v projevu postrádali konkrétní podrobnosti, které by naznačovaly, jak chce nový americký prezident svých cílů dosáhnout. Rakouský list *Der Standard* uvedl, že: „Nyní vládne v Bílém domě čistý populismus. Po agresivním, bojechtivém projevu je jasné, že svět musí očekávat od Spojených států více protekcionismu a izolacionismu“ (Lidovky.cz 2017). Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že příliš radosti a naděje projev Donalda Trumpa nepřinesl. Spíše lze konstatovat, že u spojenců tento projev vzbudil obavy a strach z případného zhoršení budoucí spolupráce.

2. 3 Národní bezpečnostní strategie USA

V této části se budu zabývat Národní bezpečnostní strategií Spojených států amerických. Tento dokument představil Donald Trump v prosinci 2017 jako bezpečnostní strategii své vlády. Zpočátku se budu věnovat tématu zabezpečení hranic a území USA. V dokumentu se píše, že státní a nestátní aktéři ohrožují bezpečnost amerického lidu a ekonomickou vitalitu národa tím, že využívají jeho zranitelnosti v pozemních, vzdušných, námořních, vesmírných a kyberprostorových doménách. Protivníci neustále zlepšují své metody, aby ohrožovali Spojené státy a jejich občany. Občané by tedy měli být agilní a přizpůsobiví. Prioritní akcí by dle vydaného dokumentu mělo být vylepšení protiraketové obrany. Spojené státy totiž nasazují vrstvený systém protiraketové obrany zaměřený na Severní Koreu a Írán, aby bránily svoji vlast proti raketovým útokům. Vylepšený systém protiraketové obrany by měl zahrnovat schopnost porazit raketové hrozby před odpálením. Posílená protiraketová obrana nemá za

cíl podkopat strategickou stabilitu nebo narušit dlouhodobé strategické vztahy s Ruskem nebo Čínou.

Dokument se dále zabývá obranou proti zbraním hromadného ničení. Zvyšuje se totiž nebezpečí ze strany nepřátelských státních a nestátních aktérů, kteří se snaží získat jaderné, chemické, radiologické a biologické zbraně. Použití chemických zbraní syrským režimem proti vlastním občanům podkopává mezinárodní normy proti těmto zbraním, což může následně povzbudit více aktérů, aby je také používali. Islámský stát použil chemické zbraně v Iráku a Sýrii. Teroristické skupiny se nadále snaží získat materiály související se zbraněmi hromadného ničení. Spojené státy americké by čelily vážnému nebezpečí, kdyby teroristé získali nedostatečně zabezpečený jaderný, radiologický nebo biologický materiál (The White House 2017a: 8).

Jedním z nejkritičtějších aspektů dokumentu je definice „Ameriky na prvním místě“. Jedná se o definici, která jasně odmítá izolacionismus těch, kteří tento termín použili jako první, a zároveň odmítá popření americké zámořské role, kterou někteří z prezidentových řad obhajovali předtím, než jmenoval svůj národní bezpečnostní tým. Dokument se přímo zabývá jak potřebou Ameriky zůstat v zámoří, tak i konkurencí ze strany Ruska a Číny: Amerika, která je bezpečná, prosperující a svobodná, je Amerikou se silou, sebedůvěrou a vůlí vést v zahraničí. Je to Amerika, která dokáže zachovat mír, zachovat svobodu a vytvořit trvalé výhody pro americký lid.

Národní bezpečnostní strategie také tvrdí, že Spojené státy budou reagovat na rostoucí politické, ekonomické a vojenské výzvy, kterým čelí po celém světě. Čína a Rusko zpochybňují americkou moc, vliv a zájmy, přičemž se pokoušejí narušit americkou bezpečnost a prosperitu. Tyto země jsou odhodlány učinit ekonomiky méně svobodnými a méně spravedlivými, rozvíjet své armády a kontrolovat informace a data, aby potlačily své společnosti a rozšířily svůj vliv. V dokumentu se dále hovoří o podpoře americké prosperity. Spojené státy si musí zachovat své vedoucí postavení ve výzkumu a technologiích a chránit svoji ekonomiku před konkurenty, kteří nespravedlivě získávají duševní vlastnictví

Spojených států (Cordesman 2017). V dokumentu se tedy hovoří o rostoucím vlivu Číny, která se stává hlavním vyzyvatelem Spojených států. Pokud by se Čína více sblížila s Ruskem, vyvolávalo by to velké obavy právě zejména ve Spojených státech. Mohlo by totiž dojít k vytvoření protidemokratického, respektive protizápadního bloku, což by hypoteticky vedlo k vytvoření nové bipolarity. Z tohoto důvodu je pro Spojené státy důležité, aby si zachovaly vedoucí postavení ve výzkumu a technologiích.

2. 3. 1 Strategie vůči regionu Indo-Pacifiku

V Národní bezpečnostní strategii je uvedeno, že ačkoli Spojené státy usilují o pokračování spolupráce s Čínou, tak Čína využívá ekonomických pobídek a trestů, ovlivňování operací a implikovaných vojenských hrozeb, aby přesvědčila ostatní státy, že mají dbát její politické a bezpečnostní agendy. Čínské investice do infrastruktury a obchodní strategie posilují její geopolitické aspirace. Její snahy vybudovat a militarizovat základny v Jihočínském moři ohrožují volný tok obchodu, ohrožují suverenitu ostatních národů a podkopávají regionální stabilitu. Čína zahájila rychlou vojenskou modernizační kampaň, jejímž cílem je omezit přístup USA do regionu a poskytnout Číně volnější ruku. Čína prezentuje své ambice jako vzájemně výhodné, ale čínská dominance znamená potenciální snížení suverenity mnoha států v Indo-Pacifiku.

V jihovýchodní Asii zůstávají pro Američany důležitými spojenci Filipíny a Thajsko. Vietnam, Indonésie, Malajsie a Singapur jsou rostoucími bezpečnostními a ekonomickými partnery Spojených států. Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN) a Asijsko-pacifické hospodářské společenství (APEC) zůstávají ústředními prvky regionální architektury Indo-Pacifiku a platformem pro prosazování řádu založeného na svobodě. Národní bezpečnostní strategie se také věnuje vztahům s Taiwanem – je třeba zlepšit spolupráci v oblasti vymáhání práva, obrany a zpravodajských služeb s partnery z jihovýchodní Asie, přičemž cílem je řešit rostoucí teroristickou hrozbu. Spojené státy hodlají udržovat

jejich silné vazby s Taiwanem, včetně závazků podle Zákona o vztazích s Taiwanem s cílem zajistit legitimní obranné potřeby Taiwanu (The White House 2017a: 46–47).

Národní bezpečnostní strategie z dob administrativy prezidenta Obamy (únor 2015) tvrdí, že Spojené státy vítají vzestup stabilní, mírové a prosperující Číny. Dle tohoto dokumentu z roku 2015 se Spojené státy snaží rozvíjet konstruktivní vztah s Čínou, který přináší výhody oběma stranám a posiluje bezpečnost a prosperitu v Asii. USA usilují o spolupráci na společných regionálních a globálních výzvách jako je změna klimatu, veřejné zdraví, hospodářský růst a denuklearizace Korejského poloostrova. Dále se v dokumentu píše o modernizaci aliancí USA s Japonskem, Jižní Koreou, Austrálií a Filipínami. Spojené státy jsou odhodlány posilovat regionální instituce, např. ASEAN a Asijsko-pacifickou hospodářskou spolupráci, s cílem posílit sdílená pravidla a normy, vytvořit kolektivní reakce na společné výzvy a pomáhat zajistit mírové řešení sporů (The White House 2015: 24). Pokud srovnáme oba dokumenty, zjistíme, že Národní bezpečnostní strategie z dob prezidenta Obamy hovořila o mnohem přátelštějším a smířlivějším vztahu s Čínou. Oproti tomu dokument z období prezidentství Donalda Trumpa hovoří o Číně jako o konkurentovi a hráči, který omezuje suverenitu států v Indo-Pacifiku. Toto je základní rozdíl v přístupu administrativy Donalda Trumpa a administrativy Baracka Obamy k Indo-Pacifiku.

2. 3. 2 Strategie vůči Evropě

V následující části se budu zabývat Národní bezpečnostní strategií ve vztahu k Evropě. Co se týče vymezení Evropy, tak se jedná především o státy EU, přičemž většina z nich je členem NATO, a dále jde o Rusko a Ukrajinu, kteří členy zmíněných organizací nejsou. V dokumentu je zdůrazněno, že svobodná a silná Evropa má pro Spojené státy zásadní význam. Spojené státy a Evropu spojuje jejich společný závazek k principům demokracie, individuální svobody a právního státu. Společně po druhé světové válce vybudovali západní Evropu a vytvořili

instituce, které znamenaly stabilitu a bohatství na obou stranách Atlantiku. Evropa je dnes jedním z nejvíce prosperujících regionů na světě a nejvýznamnějším obchodním partnerem Spojených států. Dále je zmiňována hrozba ze strany Ruska. Rusko používá podvratná opatření, aby oslabilo důvěryhodnost amerického závazku vůči Evropě, podkopalo transatlantickou jednotu a oslabilo evropské instituce a vlády. Rusko svými invazemi do Gruzie a na Ukrajinu prokázalo svou ochotu narušit suverenitu států v regionu. Rusko nadále zastrašuje své sousedy výhrůžným chováním, jako je nasazení útočných schopností.

Národní bezpečnostní strategie uvádí, že Spojené státy jsou bezpečnější, když je Evropa prosperující a stabilní, Evropané také mohou pomoci bránit jejich společné zájmy a ideály. Spojené státy zůstávají pevně oddány svým evropským spojencům a partnerům. Aliance svobodných a suverénních států NATO je jednou z velkých výhod pro Spojené státy, přičemž Američané zůstávají zavázáni článku 5 Washingtonské smlouvy. Aliance NATO bude silnější, když všichni členové převezmou větší odpovědnost za ochranu společných zájmů, suverenity a hodnot a zaplatí svůj spravedlivý podíl.

Spojené státy také očekávají, že jejich evropští spojenci do roku 2024 zvýší výdaje na obranu na 2 % hrubého domácího produktu, přičemž 20 % těchto výdajů bude věnováno na zvýšení vojenských schopností. Co se týče východního křídla NATO, tak tam Američané budou pokračovat v posilování odstrašování a obrany, dojde také k posílení úsilí spojenců a partnerů v první linii, aby se lépe bránili. Spojené státy budou spolupracovat s NATO na zlepšení jeho integrovaných schopností protivzdušné a protiraketové obrany, aby mohlo čelit existujícím a předpokládaným hrozbám balistických a řízených střel, zejména ze strany Íránu. Dojde také ke spolupráci v oblasti boje proti terorismu a kybernetické bezpečnosti (The White House 2017a: 47–48). Národní bezpečnostní strategie tedy zdůrazňuje, že zejména státy EU jsou v dnešní době nejvýznamnějším obchodním partnerem USA. Dále je ve vztahu k Evropě ze strany USA kladen důraz, aby evropští spojenci v NATO plnili své závazky – tedy aby vydávali 2 % hrubého domácího

produktu na obranu, přičemž část z tohoto příspěvku bude věnována na zvýšení vojenských schopností.

2. 3. 3 Strategie pro Blízký východ

V dokumentu je uvedeno, že Spojené státy usilují o Blízký východ, který ovšem nebude bezpečným útočištěm⁵ nebo živnou půdou pro džihádistické teroristy, ani jej nebude ovládat žádná mocnost, která by byla nepřátelská vůči Spojeným státům. Blízký východ by měl naopak přispívat ke stabilnímu globálnímu trhu s energiemi. Propojené problémy íránské expanze, státního kolapsu, džihádistické ideologie, socioekonomické stagnace a regionálního soupeření už léta trápí Blízký východ. Spojené státy se naučily, že ani aspirace na demokratickou transformaci, ani neangažovanost je nemohou izolovat od problémů regionu. Je tedy třeba vystupovat realisticky, pokud jde o očekávání Spojených států v tomto regionu, pesimismus by neměl zatemnit zájmy USA nebo vizi moderního Středního východu.

Tento region zůstává domovem nejnebezpečnějších teroristických organizací na světě. ISIS a al-Káida prosperují z nestability a šíří násilný džihád. Írán, který je považován za předního světového státního sponzora terorismu, využil nestability k rozšíření svého vlivu prostřednictvím partnerů a šíření zbraní. Írán pokračuje ve vývoji schopnějších balistických raket, zpravodajských schopností a provádí škodlivé kybernetické aktivity. Tyto aktivity pokračují v nezmenšené míře od uzavření jaderné dohody v roce 2015. Írán také nadále udržuje koloběh násilí v regionu a způsobuje vážné škody civilnímu obyvatelstvu. Konkurenční státy vyplňují vakuum vytvořené kolapsem státu a dlouhotrvajícím regionálním konfliktem (The White House 2017a: 48–49). Zejména aktivity Íránu v oblasti Blízkého východu byly velkou výzvou pro Spojené státy. Írán je považován za státního sponzora terorismu, tato země podporuje terorismus na mezinárodní i domácí půdě, což je velkou překážkou pro Spojené státy. Jak je známo, Írán

⁵ V angličtině se také často používá pojem *safe haven*.

dlouhodobě sponzoruje například libanonskou teroristickou organizaci Hizballáh. Tato země je tedy zásadním destabilizačním prvkem v regionu Blízkého východu.

Co se týče bezpečnosti, tak dle dokumentu je potřeba zachovat nezbytnou americkou vojenskou přítomnost v regionu, aby byla zachována příznivá regionální rovnováha sil. Před teroristickými útoky je potřeba ochránit jak Spojené státy, tak jejich spojence. Spojené státy se zavázaly, že budou pomáhat regionálním partnerům při posilování jejich institucí a schopností, včetně vymáhání práva. Dále se budou snažit obstarat partnerům interoperabilní protiraketovou obranu a další zařízení pro lepší obranu proti aktivním raketovým hrozbám. Spojené státy také chtějí spolupracovat s partnery na neutralizaci škodlivých aktivit Íránu v regionu (The White House 2017a: 49–50). Velmi důležitá je právě zmínka o ochraně spojenců USA. Nejdůležitějšími spojenci USA v tomto regionu jsou Turecko a Izrael – Turecko je významným spojencem v rámci NATO, Izrael je také tradičním spojencem, nicméně spojení mezi USA a Izraelem ještě posílilo právě za administrativy Donalda Trumpa.

2. 3. 4 Strategie pro západní hemisféru

V dokumentu je uvedeno, že stabilní, přátelské a prosperující státy na západní polokouli zvyšují bezpečnost Spojených států a prospívají jejich ekonomice. Demokratické státy propojené sdílenými hodnotami⁶ a ekonomickými zájmy omezí násilí, pašování drog a nelegální přistěhovalectví – jedná se o problémy, které ohrožují bezpečnost Spojených států. Kanada a Spojené státy sdílejí jedinečné strategické a obranné partnerství. Spojené státy mají také důležité a prohlubující se vztahy s klíčovými zeměmi v regionu. Dojde ke společnému

⁶ Demokracie je všeobecně uznávaný ideál založený na společných hodnotách sdílených lidmi na celém světě, bez ohledu na kulturní, politické, sociální a ekonomické rozdíly. Jak tvrdí Vídeňská deklarace, demokracie je založena na svobodně vyjádřené vůli lidu určovat svůj vlastní politický, ekonomický, sociální a kulturní systém a na jeho plné účasti ve všech aspektech života (United Nations nedatováno).

vybudování stabilní a mírové hemisféry, která zvýší ekonomické příležitosti pro všechny, zlepši vládnutí v zemích na západní hemisféře a sníží moc zločineckých organizací.

Pokud se zaměříme na prioritní politické akce, tak Spojené státy chtějí být vůdcem regionálního úsilí zaměřeného na vybudování bezpečnosti a prosperity, a sice pomocí silné diplomatické angažovanosti. Budou izolovat vlády, které odmítají jednat jako odpovědní partneři při prosazování hemisférického míru a prosperity. Američané se těší na den, kdy si lid Kuby a Venezuely bude moci užívat svobody a výhod sdílené prosperity, a vyzývají ostatní svobodné státy na polokouli, aby toto společné úsilí podpořily. Co se týče bezpečnosti, Spojené státy hodlají stavět na místním úsilí a povzbuzovat zákonnost, aby snížily trestnou činnost a korupci. V zemích západní hemisféry také Američané chtějí posílit právní stát a podporovat soudní reformy, a poté se chtějí zaměřit na zkorumpované vůdce a narušit nezákonné obchodování (The White House 2017a: 51). Spojené státy tedy odmítají potlačování lidských práv v zemích ležících na západní hemisféře, naopak podporují posílení právního státu v těchto zemích. Můžeme zde pozorovat určitý odkaz na Monroeovu doktrínu, jelikož USA evidentně chtějí být hlavním hráčem na západní hemisféře – pokud budou prosperovat státy na západní polokouli, budou prosperovat i USA.

2. 3. 5 Strategie pro Afriku

V dokumentu je zdůrazňován fakt, že mnoho afrických států je bojištěm pro násilný extremismus a džihádistické teroristy. ISIS, Al-Káida a jejich přidružené subjekty působí na kontinentu a zvýšily brutalitu svých útoků, rozšířily se do nových oblastí a zaměřily se na občany a zájmy Spojených států. Africké národy a regionální organizace prokázaly závazek čelit hrozbě džihádistických teroristických organizací, ale jejich bezpečnostní schopnosti zůstávají slabé. Dále Čína rozšiřuje svou hospodářskou a vojenskou přítomnost v Africe a dnes roste z malého investora na největšího obchodního partnera v Africe. Některé čínské

praktiky podkopávají dlouhodobý vývoj Afriky dominancí těžebních průmyslových odvětví a vtahováním zemí do neudržitelných a neprůhledných dluhů a závazků.

Spojené státy si přejí suverénní africké státy, které jsou integrované do světové ekonomiky, schopné zajistit potřeby svých občanů a zvládat hrozby pro mír a bezpečnost. Vylepšená správa věcí veřejných v těchto státech podporuje ekonomický rozvoj a příležitosti, snižuje riziko nelegální migrace a zranitelnosti vůči extremistům, tím pádem dochází ke snížení nestability. Spojené státy dále hodlají pokračovat ve spolupráci s africkými partnery na zlepšení schopnosti jejich bezpečnostních služeb v boji proti terorismu, obchodování s lidmi a nelegálnímu obchodu se zbraněmi a přírodními zdroji. Amerika se zavazuje spolupracovat s partnery, aby porazila teroristické organizace a další, kteří ohrožují občany USA a jejich vlast (The White House 2017a: 52–53). USA zde tedy sledují dva hlavní cíle. Prvním cílem je, aby došlo k posílení bezpečnostních schopností afrických zemí, jelikož jedině tak budou tyto země úspěšně čelit nebezpečí ze strany džihádistických teroristických organizací. Druhým cílem je, aby na africký kontinent příliš nepronikala Čína, která by zde mohla rozšířit svůj vliv. Nekalé čínské praktiky totiž narušují hospodářský vývoj v Africe zejména tím, že africké země jsou zatahovány do nevýhodných závazků. Africké země nedokáží splácet své dluhy vůči Číně, a tím pádem mohou upadnout do dluhové pasti.

2. 4 Výroky Donalda Trumpa

V této části práce se budu zabývat interpretací Trumpova doktríny z hlediska jeho výroků. Na základě jeho výroků lze totiž interpretovat minimálně základní obrysy této zahraničněpolitické doktríny. V prvním případě jsem se rozhodl zmínit jeho výrok z července 2017, kdy navštívil Polsko. Tehdy ve svém projevu pronesl následující věty: „Polští hrdinové a američtí vlastenci bojovali bok po boku v naší válce za nezávislost a v mnoha válkách, které následovaly. Naši vojáci spolu dodnes slouží v Afghánistánu a Iráku a bojují proti nepřátelům veškeré civilizace.

Pokud jde o Ameriku, nikdy jsme se nevzdali svobody a nezávislosti jako práva a osudu polského lidu a nikdy, nikdy se jich nevzdáme. Naše dvě země sdílí zvláštní pouto vytvořené jedinečnou historií a národními postavami. Je to společenství, které existuje pouze mezi lidmi, kteří bojovali, krváceli a zemřeli za svobodu“ (The White House 2017b).

Donald Trump si tedy ve svém projevu všiml, že Spojené státy a Polsko mají v určitém ohledu podobný osud. Američané bojovali za nezávislost na britské vládě od roku 1775 do roku 1783, přičemž výsledkem konfliktu bylo poskytnutí nezávislosti a uznání hranic nových Spojených států amerických (U.S. Department of State nedatováno). Polsko bylo první zemí v Evropě, jenž zažila druhou světovou válku. Ta začala 1. září 1939. Polsko bylo také první zemí, která se zapojila do ozbrojeného boje se spojenými silami nacistického Německa a Sovětského svazu, jejichž snahou bylo změnit světový řád. Polsko však nezískalo nezávislost hned po druhé světové válce, Sovětský svaz se totiž zmocnil celého polského území (Wołek 2018). Polsko si tedy ve 20. století prošlo něčím podobným jako Spojené státy v 18. století. Ve 21. století pak Američané společně s Poláky bojovali v Afghánistánu a Iráku ve válce proti terorismu, která započala po útocích z 11. září 2001. Donald Trump ve svém projevu toto spojenectví náležitě oceňoval.

Dále se budu zabývat projevem Donalda Trumpa, který pronesl ve Valném shromáždění Organizace spojených národů dne 19. září 2017. Zde nejprve americký prezident hovořil o obranném rozpočtu USA. Na obranu a armádu USA bylo vyčleněno téměř 700 miliard dolarů. Trump hovořil o tom, že americká armáda bude brzy nejsilnější, jaká kdy byla. Dále se zabýval některými velmi vážnými hrozbami, které před Spojenými státy stály. Tehdejší americký prezident pronesl konkrétně následující věty: „Každý den přináší zprávy o rostoucích nebezpečích, která ohrožují vše, čeho si vážíme. Teroristé a extremisté nabrali sílu

a rozšířili se do všech oblastí planety. Darebácké režimy⁷ nejen podporují teroristy, ale ohrožují ostatní národy a jejich vlastní lidi těmi nejničivějšími zbraněmi, jaké lidstvo zná. Autority a autoritářské mocnosti se snaží zničit hodnoty, systémy a aliance, které od druhé světové války zabránily konfliktu a naklonily svět ke svobodě“ (Politico 2017b). Donald Trump se tedy snažil popsat konkrétní hrozby, kterým jeho země čelila ve druhé dekádě tohoto století. Mezi ty největší hrozby zařadil zejména státem podporovaný terorismus a autoritářské režimy, jelikož se snažily narušit mezinárodní pořádek, který byl založen na hodnotách podporovaných ze strany Spojených států. V souvislosti s tím zmiňoval i obranný rozpočet USA, který je pro obranu země klíčový.

V červenci roku 2018 se Donald Trump v Helsinkách setkal s ruským prezidentem Vladimírem Putinem. Cílem tohoto setkání bylo projednat vztahy mezi Spojenými státy a Ruskem. Donald Trump tehdy prohlásil, že s ruským prezidentem vedli přímý, otevřený a produktivní dialog (Neufeld 2018). Americký prezident pronesl následující věty: „Neshody mezi našimi zeměmi jsou dobře známé. S prezidentem Putinem jsme o nich dnes dlouze diskutovali. Ale pokud máme vyřešit mnoho problémů, kterým náš svět čelí, pak budeme muset najít způsoby, jak spolupracovat při prosazování společných zájmů. Příliš často – jak v nedávné minulosti, tak v dávné minulosti, jsme viděli důsledky, když je diplomacie opomenuta. Viděli jsme také výhody spolupráce. V minulém století naše národy bojovaly vedle sebe ve druhé světové válce. I během napětí studené války, kdy svět vypadal mnohem jinak než dnes, dokázaly Spojené státy a Rusko udržovat silný dialog. Náš vztah nikdy nebyl horší než teď. To se však zhruba před čtyřmi hodinami změnilo. Opravdu tomu věřím. Nic by nebylo politicky jednodušší než odmítnout se setkat, odmítnout se angažovat. Ale tím by se ničeho nedosáhlo“ (U.S. Embassy in Paraguay 2018). Prezident Trump se tedy evidentně snažil o

⁷ V angličtině se používá pojem *rogue regimes*. Tento termín pochází z dob vlády George W. Bushe, která jej používala k označení agresivních států, které ohrožují buď samotné Spojené státy, nebo jejich spojence. První země, které byly považovány za „darebácké státy“, byly Severní Korea, Kuba, Írán, Irák a Libye (WorldData nedatovánoa).

jakousi změnu vztahů s Ruskou federací. Diplomacií chtěl dosáhnout konstruktivního dialogu a zmenšení „příkopů“ mezi oběma zeměmi.

25. září 2018 měl prezident Trump projev ve Valném shromáždění Organizace spojených národů. Ve svém projevu zmiňoval, že zajistil rekordní finanční prostředky pro armádu Spojených států – konkrétně se jednalo o 700 miliard dolarů (šlo tedy o obdobnou částku jako v roce 2017). Donald Trump dále pronesl následující věty: „Každý z nás je dnes vyslancem svébytné kultury, bohaté historie a národa, který je spojován pouty paměti, tradice a hodnot, díky nimž se naše domoviny nevyrovnají nikde jinde na Zemi. To je důvod, proč Amerika bude vždy volit nezávislost a spolupráci před globální správou, kontrolou a nadvládou“. Ve svém projevu však také zmiňoval své setkání s Kim Čong-unem, ke kterém došlo v červnu 2018: „V červnu jsem odcestoval do Singapuru, abych se setkal tváří v tvář s vůdcem Severní Koreje, předsedou Kim Čong-unem. Vedli jsme vysoce produktivní rozhovory a setkání a shodli jsme se, že je v zájmu obou zemí pokračovat v denuklearizaci Korejského poloostrova. Od tohoto setkání jsme již viděli řadu povzbudivých opatření, která si ještě před nedávnem málokdo dokázal představit“ (Politico 2018). Z tohoto výroku tedy vyplývá, že Donald Trump do velké míry odmítal globalismus, a naopak podporoval dvoustrannou spolupráci. Dále zmiňoval, že je důležité jednat i se severokorejským vůdcem Kim Čong-unem, jelikož je podstatné řešit otázku Korejského poloostrova a jeho odzbrojení. Korejský poloostrov by se tak mohl stát místem míru bez jaderné hrozby.

Prezident Trump se také dále zabýval situací na Středním východě. Oceňoval nový přístup Spojených států v této oblasti – chválil však zejména země Perského zálivu za to, že se spolu se Spojenými státy snaží potírat terorismus: „Po mé loňské cestě do Saúdské Arábie otevřely země Perského zálivu nové centrum, které je zaměřené na potírání financování terorismu. Prosazují nové sankce, spolupracují s námi na identifikaci a sledování teroristických sítí a přebírají větší odpovědnost za boj proti terorismu a extremismu ve svém vlastním regionu“ (Politico 2018). Trump také ve svém projevu ocenil, že Spojené arabské emiráty, Saúdská Arábie a Katar přislíbily na pomoc lidem v Sýrii a Jemenu miliardy

dolarů. Tyto země dle Trumpa také sledují způsoby, jak ukončit občanskou válku v Jemenu (Politico 2018). Z tohoto projevu je opět zjevná Trumpova snaha o potírání terorismu na Středním východě. Donald Trump se často opíral do zemí, které financují terorismus. Tato oblast byla dlouhá léta živnou půdou terorismu, i předchozí američtí prezidenti směřovali svoji pozornost právě ke Střednímu východu.

Další výrok, který stojí za zmínku, Donald Trump pronesl v červnu roku 2019. Tehdy podpořil vystoupení Velké Británie z Evropské unie bez dohody. Donald Trump konkrétně pronesl: „Pokud nedostanete dohodu, kterou chcete, pokud nedostanete férovou dohodu, pak odejděte“⁸ (Euronews 2019). Dále v rozhovoru pro Sunday Times řekl, že Velká Británie by měla odmítnout zaplatit účet za „rozvod“ ve výši 50 miliard eur. Trumpova cesta do Británie se odehrála navíc v době, kdy byla tato země v otázce brexitu beznadějně rozdělena (Euronews 2019). Trump také podpořil obchodní dohodu mezi Spojenými státy a Velkou Británií s tím, že jeho administrativa na tom „zapracuje velmi, velmi rychle“ (Higgins 2019). Hlavním problémem však bylo, tvrdý brexit by přinesl vznik tvrdé hranice na irském ostrově. V kontextu toho je třeba zmínit, proč byla podpora tvrdého brexitu ze strany tehdejšího amerického prezidenta do velké míry kontroverzní.

Historicky totiž byla hranice mezi britským Severním Irskem a Irskou republikou ohniskem násilí v krvavém konfliktu, který probíhal mezi republikánskými a unionistickými skupinami od sedmdesátých do devadesátých let. Hranice byla v první řadě využívána k pašování všelijakého zboží včetně zbraní, což bylo velmi nebezpečné vzhledem k faktu, že příznivci republikánů v Irsku tímto způsobem dodávali zbraně svým spojencům na severu ostrova. Druhým faktem je, že přes hranici do Irska prchali lidé před zákonem. Hranice tím pádem byla silně zmilitarizována, byla zřízena stanoviště s těžce ozbrojenými vojáky, přičemž policie hlídala přechody. To mělo negativní dopady jako pro

⁸ Tento výrok se týkal dohody mezi Spojeným královstvím a Evropskou unií.

byznys, tak pro občany, protože přechod přes hranici kvůli tomu trval dlouhou dobu.

Hlavně to však znamenalo, že britští vojáci, kteří hranici střežili, se stali terčem násilí, jelikož byli vnímáni jako nejvíce legitimní cíl. Právě kolem severoirské hranice se tak v kontextu tohoto konfliktu odehrálo velké množství násilí (Šenk 2020). V tomto případě tedy americký prezident Trump pronesl prohlášení bez toho, aniž by si uvědomil, jaký dopad by nastalá situace mohla mít. Co se týče irské historie, tak vznik tvrdé hranice na ostrově představuje bezpečnostní hrozbu, kterou není vhodné podceňovat. Dalším faktem je, že s největší pravděpodobností se Donald Trump pokoušel oslabit Evropskou unii, jelikož brexit bez dohody by byl problémem, který by Evropskou unii poškodil a oslabil.

3 Doktrína prezidenta Donalda Trumpa v praxi

V této části mé diplomové práce se budu zabývat tím, jak se zahraničněpolitická doktrína prezidenta Trumpa promítla do relační roviny, tedy do vztahu s určitými mocnostmi, na které se zaměřím. V této části mé práce se budu zabývat především Evropou (včetně Ruska), Blízkým východem, Afrikou, Austrálií a zbytkem amerického kontinentu. Zabývat se hodlám i vztahem prezidenta Trumpa k Číně a Japonsku. Budu také zkoumat, do jaké míry se lišil Trumpův přístup k jednotlivým mocnostem. Hodlám se zabývat například vztahem Donalda Trumpa k Evropské unii či odstoupením od jaderné smlouvy s Íránem.

Dále budu analyzovat Trumpův přístup k regionu Indo-Pacifiku či k Severní Koreji. Také hodlám zmínit stažení vojsk Spojených států z Afghánistánu. V rámci této kapitoly budu pracovat převážně s internetovými zdroji, ale také s odbornými texty a publikacemi od různých akademiků. V rámci regionů jsem si vždy vybral ty nejdůležitější země (ať už pro Spojené státy samotné například z důvodu obchodu a vojenské spolupráce, či proto, že jsou dané země v regionu nejvýznamnější, co se týče projekce jejich moci), přičemž vztah s těmito zeměmi jsem se rozhodl analyzovat z hlediska postojů a chování Donalda Trumpa vůči nim.

3. 1 Zahraničněpolitická doktrína směrem k Evropě

V následujících odstavcích se budu věnovat zahraničněpolitické doktríně Donalda Trumpa směrem k evropskému kontinentu. Většina států evropského kontinentu je členem NATO. Prezident Donald Trump však ještě před svou inaugurací otrásl základy NATO více než kterýkoli z jeho předchůdců. Prohlášení prezidenta Donalda Trumpa o nespravedlivé fiskální zátěži Spojených států ve srovnání s jejich evropskými spojenci pak nebyla v téměř sedm dekad dlouhé historii NATO ničím zásadně novým. Trumpův argument, že NATO je „zastaralé“, protože nedělá dost v boji proti terorismu, však způsobil v evropských metropolích zmatení, vzhledem k patnáct let dlouhé účasti NATO v Afghánistánu. Ještě větší

obavy však vyvolala Trumpova zjevná připravenost podmínit „nejposvátnější ze svatostí“, což je závazek USA podle článku 5 Zakládající smlouvy NATO přistoupit na obranu jakéhokoli spojence, který bude napaden.

Trump navrhl, že by to záviselo na tom, zda dotyčný spojenec „splnil [své finanční] závazky vůči USA“ (Pothier – Vershbow 2017: 1), konkrétně zda splnil cíl NATO ve výši 2 procent hrubého domácího produktu na výdaje na obranu. Přední politická osobnost USA nikdy nezašla tak daleko, aby zpochybňovala smluvní závazky USA vůči svým evropským spojencům a zpochybňovala hodnotu samotného NATO (Pothier – Vershbow 2017: 1). Burt (2017: 45) tvrdí, že Donald Trump podtrhl jeho pohrdání Evropskou unií tím, že otevřeně podpořil brexit, přičemž evropské vlády byly také zneklidněny výzvou prezidenta Trumpa potlačit dohodu s Íránem a odstoupit od Pařížské dohody o změně klimatu.

V listopadu 2019 proběhl průzkum, který se týkal toho, jak se američtí spojenci cítí ve vztahu k Washingtonu. V průzkumu pouze 22 % dotazovaných upřednostnilo pokračování spoléhání se na ochranu prostřednictvím amerických jaderní zbraní, ve srovnání se 40 %, kteří chtěli, aby Berlín uzavřel novou dohodu o jaderné ochraně buď s Británií, nebo pravděpodobněji s Francií. Téměř třetina (31 %) dotazovaných se vyslovila pro to, aby Německo zcela opustilo koncepci spoléhání se na jaderné zbraně, zatímco 7 % chtělo něco donedávna ještě nemyslitelného – aby si Německo vybuodovalo vlastní atomové zbraně (Apps 2019).

Celkově se pouze 40 % respondentů vyslovilo pro zvýšení výdajů na obranu, což je nezbytné, má-li Berlín dosáhnout cíle NATO ve výši 2 % hrubého domácího produktu. Průzkum Evropské rady pro zahraniční vztahy v kontinentální Evropě ukázal významnou podporu pro přísnější finanční sankce vůči Rusku. Respondenti byli také vesměs kladně naladěni ohledně finančních sankcí a diplomatického úsilí za účelem omezení Íránu, přičemž téměř všechny pevninské státy vykazovaly více než 50% podporu. Je možné, že další funkční období Donalda Trumpa – nebo dokonce izolacionističtější americká demokratická

administrativa – by přinutila angažovanou Evropu ke konsensu o tom, jak si přeje přistupovat ke světu (Apps 2019).

V březnu 2018 došlo k tomu, že se administrativa amerického prezidenta Donalda Trumpa rozhodla uvalit cla na import oceli a hliníku ve výši 25 % a 10 %. Z tohoto nařízení obdržely výjimku EU, Kanada a Mexiko, a sice do konce května 2018. Tato výjimka již nebyla prodloužena. Trumpova administrativa naopak stupňovala svoji rétoriku zvyšování celních tarifů. Ve druhé polovině června 2018 bylo v rámci společné obchodní politiky EU⁹ přistoupeno k protiopatřením v podobě uvalení většinou 25% cel na především vybrané spotřební zboží dovážené ze Spojených států (Šitera 2018: 2).

V roce 2018 ještě nebylo možné tento transatlantický obchodní konflikt nazvat obchodní válkou, protože se odehrával především v rétorické rovině a omezeném rozsahu. Americká cla uvalená na ocel a hliník cílila dohromady na přibližně 1,9 % celkového tehdejšího vývozu EU do Spojených států. Evropská odvetná opatření taktéž nepostihla hlavní položky amerického importu. Protekcionistická rétorika Spojených států na jedné straně cílila na snižování svého obchodního deficitu, který byl zapříčiněn dovozem cenově dostupného zboží pro uspokojení domácí poptávky, jelikož jej vnímala jako budoucí zdroj americké hospodářské zranitelnosti.

Ekonomické jádro EU naopak vsadilo většinu svého růstového potenciálu na vytváření obchodních nadbytků prostřednictvím exportu cenově konkurenceschopného a sofistikovaného zboží, zatímco unilaterálně spoléhalo na pokračující liberalizaci mezinárodního obchodu. Klíčovou otázkou pro další potenciální opatření ze strany EU bylo, zdali tehdejší obchodní politika Spojených států představuje dočasnou výjimku z podpory liberalizace mezinárodního obchodu, nebo zdali je symptomem dlouhodobějšího protekcionistického trendu (Šitera 2018: 2). Zajímavé je také sledovat, odkud Spojené státy dovážely ocel. V březnu 2018, kdy ještě platila výjimka z uvalení cel na import oceli, byla

⁹ Společná obchodní politika je výlučnou pravomocí EU (Šitera 2018: 2).

největším obchodním partnerem Kanada, na druhém místě poté byla EU, na třetím místě následovala Jižní Korea a na čtvrtém místě Mexiko (viz příloha č. 1 – graf). EU však již v té době zvažovala odvetná cla zaměřená na americkou ocel, zemědělství a další produkty (BBC 2018a).

2. srpna 2019 Spojené státy a Evropská unie podepsaly dohodu, která umožnila americkým farmářům dovážet do Evropy více hovězího masa v bezcolním režimu, nicméně nedošlo k úplnému zrušení cel na vývoz evropských aut. Donald Trump tuto dohodu označil za vítězství nejen pro americké zemědělce, ale také pro evropské spotřebitele. Americký prezident prohlásil, že „celkově se bezcolní vývoz zvýší ze 150 milionů dolarů na 420 milionů dolarů, což je nárůst o více než 180 procent“ (Reuters 2019a). Tento krok již můžeme vnímat jako jakési oteplení vztahů mezi Spojenými státy a EU. V tomto případě došlo ke zvýšení objemu trhu, naopak v roce 2018 došlo k zavedení protekcionistických opatření, na která EU musela reagovat odvetnými opatřeními.

V červenci roku 2018 prezident Trump dokonce prohlásil, že Evropská unie je nepřitelem obchodu. V rozhovoru pro CBS News byl tehdejší americký prezident požádán, aby jmenoval svého největšího konkurenta a nepřitele na celém světě. Odpověděl, že existuje „mnoho nepřátel“, a jmenoval mezi nimi Čínu a Rusko, nicméně první na jeho seznamu byla právě EU. Donald Trump konkrétně pronesl následující věty: „Myslím, že Evropská unie je nepřítel kvůli tomu, co nám dělají v obchodu. Teď byste si to nemysleli o Evropské unii, ale jsou to nepřátelé. V obchodním smyslu nás opravdu využili a mnoho z těchto zemí je v NATO a neplatily své účty, a jako příklad je tu velký problém s Německem. Existuje mnoho hněvu kvůli tomu, že Německo platí Rusku miliardy dolarů“ (BBC 2018b). Donald Trump tímto poukázal na spoléhání se Německa na Nord Stream 2, tedy na plynovod, který měl zvýšit tok plynu do států EU, a který před summitem NATO (konal se také v červenci 2018) kritizoval (BBC 2018b). Zde opět můžeme pozorovat, že Donald Trump zastával chladný až nepřátelský vztah směrem k EU. Ve svém projevu opět zmiňoval neplnění závazků ze strany členských států NATO a poukazoval na problém s Nord Streamem 2.

Jak jsem zmiňoval ve druhé kapitole, americký prezident Donald Trump byl také zastáncem brexitu. To opět vypovídá o jeho vztahu směrem k EU. Právě v době konání referenda o brexitu, tedy v červnu 2016, přijel prezidentský kandidát Donald Trump do Skotska. Výsledky referenda tehdy označil za „úžasnou věc“, konkrétně pronesl: „Lidé jsou naštvaní, lidé na celém světě jsou naštvaní. Jsou naštvaní kvůli hranicím, jsou naštvaní na lidi, kteří přicházejí do země a přebírají vládu, nikdo ani neví, kdo to je. Jsou naštvaní na mnoho a mnoho věcí“ (The New York Times 2016). Donald Trump také několikrát nabídl Velké Británii, že může uzavřít obchodní dohodu se Spojenými státy poté, co opustí Evropskou unii. V prosinci 2019 toto zmínil ve chvíli, kdy ve Velké Británii vyhrál volby tvrdý zastávce brexitu Boris Johnson.

Na svůj Twitter tehdy umístil tento příspěvek: „Gratulujeme Borisu Johnsonovi k jeho skvělé VÝHŘE! Británie a Spojené státy nyní budou moci po BREXITU uzavřít novou masivní obchodní dohodu. Tato dohoda má potenciál být mnohem větší a lukrativnější než jakákoli dohoda, která by mohla být uzavřena s EU. Oslavuj, Borisi“ (Twitter 2019a). Donald Trump chtěl Evropskou unii podporou brexitu oslabit, přičemž Velkou Británii chtěl poté získat na svoji stranu. Podporou brexitu Donald Trump apeloval na nacionalismus, ochranu hranic a antiimigrační politiku. Pro Donalda Trumpa bylo zřejmě výhodnější jednat s Velkou Británií bilaterálně, než jednat s Evropskou unií jako s celkem.

V srpnu 2019 došlo také k zajímavé události: Donald Trump tehdy tvrdil, že chce koupit Grónsko. Na svůj twitterový účet tehdy umístil následující příspěvek: „Dánsko je velmi zvláštní země s neuvěřitelnými lidmi, ale na základě vyjádření premiérky Mette Frederiksenové, že by neměla zájem diskutovat o koupi Grónska, odložím naši schůzku naplánovanou za dva týdny na jindy“ (Twitter 2019b). Prezident Trump tedy zmínil koupi Grónska od dánské vlády, nicméně vláda Grónska ve svém prohlášení uvedla, že se tak nestane, jelikož Grónsko není na prodej. Je však potřeba zmínit, že Trumpův pokus nebyl prvním americkým pokusem koupit Grónsko. Ačkoli se prezident Harry Truman vyhýbal otázkám o kontrole v regionu, Spojené státy se údajně pokusily koupit Grónsko v roce 1946

a v roce 1867 projevil zájem o koupi ostrova ministr zahraničí William Seward (Acosta – Brown – Kelly 2019). Tato událost však není ničím, co by mělo zlepšit Trumpovy vztahy s Evropou, respektive s Dánskem. Naopak došlo k tomu, že americký prezident svým prohlášením pobouřil dánské politiky i představitele grónské samosprávy.

V Arktidě (jejíž je Grónsko podstatnou částí) však leží obrovské zásoby ropy a zemního plynu. V polárních oblastech se nachází zhruba 13 % neobjevených zásob ropy a 30 % zásob zemního plynu. Dle BBC je Donald Trump fanouškem fosilních paliv – v březnu 2017 podepsal exekutivní příkaz pro všechny části USA, aby zmírnily svá pravidla pro fosilní paliva, s cílem je ve Spojených státech více těžit a využívat (BBC 2019a). V tomto případě ze strany Donalda Trumpa pravděpodobně nešlo o nic jiného než o mocenský kalkul. Prezident USA vycítil příležitost s vidinou zbohatnutí, tím pádem šly stranou jeho vztahy s Dánskem.

Donald Trump dále v červenci 2020 rozhodl o stažení třetiny amerických vojáků z Německa. Americká vláda 29. července 2020 oznámila, že přesunuto bude asi 12 000 amerických vojáků. Bavorský premiér Markus Söder hodnotil stažení vojsk jako zátěž pro německo-americké vztahy. Spojené státy taktéž oznámily, že přesunou své vojenské velitelství pro Evropu ze Stuttgartu do Belgie. Trump obvinil berlínskou vládu, že neplní své závazky v NATO – konkrétně prohlásil: „Snižujeme přítomnost vojáků, protože neplatí své účty, je to tak jednoduché“ (Becker – Siebold – Stewart 2020).

Zhruba 5 400 vojáků opustilo Německo, přičemž tito vojáci byli přemístěni do jiných míst v Evropě – dle plánů Spojených států šlo o Itálii, Belgii, oblast Černého moře a pobaltské státy. Americký ministr obrany Mark Esper ocenil plány jako důležitý základní kámen na cestě k naplnění Trumpova poslání „snížení přítomnosti amerických jednotek v Evropě“. Mluvčí obranné politiky poslaneckého klubu CDU/CSU Henning Otte (člen německého Bundestagu) však tvrdil, že „strategický zisk stažení vojsk je více než pochybný“ (Becker – Siebold

– Stewart 2020). Norbert Röttgen¹⁰ prohlásil následující věty: „Namísto posilování NATO stažení vojsk alianci oslabí. Účinnost americké armády se nezvýší, ale naopak sníží, především s ohledem na Rusko a současný konflikt na Blízkém východě“ (Česká televize 2020). Dle německých periodik postihlo stahování především základny v Porýní-Falci a Bavorsku, včetně vojenského prostoru Grafenwöhr u hranic s Českou republikou (Deutsche Welle 2020).

3. 2 Zahraničněpolitická doktrína směrem k Rusku

V této části se budu zabývat zahraniční politikou USA za Donalda Trumpa směrem k Ruské federaci. Jak jsem již zmiňoval v předchozí kapitole, v červenci 2018 se konal v Helsinkách summit, kde se Donald Trump setkal se svým ruským protějškem Vladimírem Putinem. Po skončení summitu tehdy Trump prohlásil, že věří ve zlepšení vztahů s Ruskem (Neufeld 2018). Důležité je zmínit a popsat, jak se vztah mezi USA a RF vyvíjel po skončení summitu v Helsinkách. V únoru 2019 Spojené státy oznámily, že odstupují od Smlouvy o jaderných silách středního doletu (INF) z důvodu pokračujícího porušování smlouvy Ruskou federací.

Odstoupení USA podle článku 15 Smlouvy vstoupilo v platnost po šesti měsících, tedy v srpnu 2019. Rusko se podle USA nedokázalo vrátit k plnému a ověřenému souladu zničením svého nevyhovujícího¹¹ raketového systému – střely středního doletu SSC-8 nebo 9M729 ze země. Z pohledu USA bylo za zánik smlouvy zodpovědné pouze Rusko. Rusko od poloviny roku 2000 vyvinulo,

¹⁰ Šéf zahraničního výboru Spolkového sněmu a blízký spolupracovník kancléřky Angely Merkelové (Česká televize 2020).

¹¹ Američtí pozorovatelé uvedli, že tyto rakety jsou velmi podobné stávajícím zbraňovým systémům: jsou kompaktní, mobilní a obtížně dohledatelné. Americké úřady neuvedly oficiální dostřel raketového systému 9M729, ale byly přesvědčeny, že dochází k porušování ustanovení INF. Dostřel této rakety měl totiž překračovat vzdálenost 500 kilometrů, a to velmi výrazně. Dle odhadů Stevena Pifera, odborníka na odzbrojení z Brookings Institution, byl dostřel rakety 2 000 kilometrů (Deutsche Welle 2018).

vyrobilo, letově testovalo a nasadilo několik praporů svých nevyhovujících raket. Spojené státy poprvé vyjádřily své obavy Rusku již v roce 2013. S plnou podporou svých spojenců v NATO Spojené státy rozhodly, že Rusko vážně porušuje smlouvu, a následně pozastavily své závazky vyplývající ze smlouvy (Pompeo 2019).

Dalším milníkem ve vztazích mezi USA a RF byl leden 2020 – tehdy Trumpova administrativa zavedla nové sankce kvůli ruské okupaci Krymu (Chalfant 2020). Ruská federace anektovala Krym, oblast Ukrajiny, Zákonem o obcích ze dne 21. března 2014. Tento akt následoval po ozbrojeném zásahu sil Ruské federace, referendu a vyhlášení nezávislosti na Krymu. 6. března 2014 přijal místní zákonodárný orgán na Krymu dekret o referendu, které se mělo konat na celém Krymu. V referendu byly předloženy dvě možnosti: (1) „Podporujete znovusjednocení Krymu s Ruskem jako subjektem Ruské federace?“ (2) „Podporujete obnovení ústavy Republiky Krym z roku 1992 a status Krymu jako součásti Ukrajiny?“. K vyhlášení nezávislosti Krymu došlo 11. března 2014, samotné referendum se pak konalo 16. března 2014. Výsledek referenda byl 96,77 % pro první možnost, tedy pro připojení k Ruské federaci (Grant 2015: 68–69). Ještě před konáním prezidentských voleb na podzim roku 2016 republikánský kandidát Donald Trump prohlásil, že pokud bude zvolen, zváží uznání ruské anexe poloostrova Krym.

Tento krok by byl velkou změnou oproti politice Obamovy administrativy, která odmítala uznat nezákonnou anexi Krymu z března 2014. Donald Trump 31. července 2016 v rozhovoru prohlásil: „Podle toho, co jsem slyšel, lidé na Krymu by raději byli s Ruskem, než tam, kde byli. A na to se musíte také podívat“ (RadioFreeEurope 2016). V červenci 2018 se konal summit amerického prezidenta Trumpa a ruského prezidenta Putina. Trump před tímto summitem odmítal objasnit své názory na ruskou násilnou anexi Krymu. Toto vyvolalo obavy některých analytiků a bývalých amerických představitelů, že by ruský prezident Putin mohl získat od Trumpa nějaké ústupky v otázce Krymu (Mackinnon 2018). 25. července 2018, devět dnů po summitu Trumpa s Putinem, americký ministr

zahraničí Mike Pompeo oficiálně oznámil, že Spojené státy odmítají ruskou anexi Krymu (Letsas – Polyakova 2019).

Následně pak v lednu 2020 dochází k jakémusi vyjasnění Trumpova postoje v otázce Krymu. Ministerstvo financí sankcionovalo osm osob na Ukrajině, přičemž sedm z nich působí jako vládní úředníci na Krymu s podporou Ruska a bez povolení Ukrajiny. Americké sankce také postihly moskevskou soukromou železniční společnost Grand Services Express, která nabízí spojení mezi Ruskem a Krymem, a také generálního ředitele společnosti. Sankce znemožnily těm, na které byly zaměřeny, přístup k aktivům kontrolovaným USA a zabránily Američanům obchodovat s těmito jednotlivci a subjekty (Chalfant 2020). Zde můžeme pozorovat, že po necelých dvou letech od summitu v Helsinkách dochází k novým sankcím za ruskou anexi Krymu. Můžeme tedy opět hovořit o určitém ochlazení vztahů mezi USA a RF.

3. 3 Zahraničněpolitická doktrína směrem k Blízkému východu

V této části se budu zabývat zahraniční politikou Donalda Trumpa směrem k Blízkému východu. V prvé řadě je třeba vymezit oblast Blízkého východu a specifikovat, které země do této oblasti patří. Blízký východ přitahuje hlavní pozornost zahraniční politiky Spojených států od druhé světové války. Termín „*Blízký východ*“ je relativně nový. V roce 1902 se tento termín objevil v sérii článků v britském deníku *The Times*. Po druhé světové válce se termín „*Blízký východ*“ stal široce akceptovaným, zejména v akademických institucích a vládních agenturách (Al Sarhan 2017: 454–455). V zahraniční politice USA je tento termín jasně teritoriálně vymezen – zahrnuje následující země: Alžírsko, Bahrajn, Egypt, Irák, Írán, Izrael, Jemen, Jordánsko, Katar, Kuvajt, Libanon, Libye, Maroko, Omán, Palestinská autonomie, Saúdská Arábie, Sýrie, Tunisko a Spojené arabské emiráty (U.S. Department of State nedatovánob). Co se týče Turecka, tak Bushova administrativa přišla v roce 2004 s termínem „*Větší Blízký východ*“¹². Dle

¹² V angličtině se používá termín „*Greater Middle East*“.

Bushovy administrativy měla tato iniciativa spojit USA, Evropu a „Větší Blízký východ“ – tato oblast měla zahrnovat nejen arabský svět, ale také Afghánistán, Pákistán, Írán, Izrael a Turecko. Tato iniciativa byla zásadním doplňkem války proti terorismu, přičemž jejím cílem byla pomoc regionu při politické, ekonomické a sociální transformaci (Carothers – Ottaway 2004: 1).

Navzdory skutečnosti, že Trumpův přístup k zahraniční politice se zdá být více zaměřen na tvrdou než na měkkou sílu, nezdá se, že by mezi ním a jeho předchůdcem byl nějaký zásadní rozdíl v pohledu na Blízký východ. Stejně jako Obama si i Trump uvědomuje rozšířenou americkou nechuť k dlouhodobým vojenským aktivitám v regionu. Po dlouhých a nákladných válkách v Iráku a Afghánistánu americká veřejnost nepovažuje zájmy USA v tomto regionu za hodné zajištění masivními vojenskými závazky (Krieg 2017: 147). Blízký východ je rozdělené místo s mnoha aktéry a konfliktními problémy. Sunnitsko-šíitské rozdělení vytváří komplikace pro USA. Během Obamova prezidentství došlo v důsledku dohody s Íránem, Arabského jara a syrské krize ke změnám ve vztahu mezi USA a Saúdskou Arábií a také ve vztahu s Izraelem.

Saúdská Arábie, její spojenci v Perském zálivu a Izrael vehementně oponovali jaderné dohodě s Íránem. Saúdsko-iránská rivalita přesahuje rámec jaderné dohody k otázce regionálního prvenství. Trumpova administrativa signalizovala „reset“ vztahů se spojenci Washingtonu v regionu. Návštěva tehdejšího zástupce korunního prince Saúdské Arábie v USA byla krokem tímto směrem a Saúdové označili setkání za „historický zlom“. Diskuse se točily především kolem Islámského státu a role Rijádu při jeho vymýcení, zejména v oblasti sdílení zpravodajských informací. Spojené státy také nadále nepřímo podporují zásah vedený Saúdskou Arábií v Jemenu, přestože byly kritizovány kvůli civilním obětem (Nazareth 2019: 29–30).

V lednu 2017 Donald Trump nařídil intervenci do Jemenu – šlo o americkou razii na Al-Káidu v Jemenu. Zásah z 28. ledna 2017 byl první operací, která byla nařízena Donaldem Trumpem. Bílý dům tvrdil, že šlo o „dobře promyšlenou“ operaci. Vojenští představitelé uvedli, že zabavili „cenné a použitelné

zpravodajské informace“. Již během prvního týdne operace však zemřelo jedno komando námořnictva a pravděpodobně existovaly i civilní oběti – včetně dětí (BBC 2017a). Trumpův bezpečnostní tým dal v únoru 2017 jasně najevo, že mocenské ambice Íránu chce zkrotit i na blízkovýchodních bojištích. Saúdská Arábie, íránský úhlavní rival a jeden z nejdůležitějších spojenců USA na Blízkém východě, již dlouhou dobu před intervencí obviňovala Írán z vyvolávání problémů a podpory húsíjských rebelů v Jemenu. Vysoký představitel Trumpovy administrativy řekl NBC News, že Írán se snaží „využít tento vztah s húsíjskými rebely k vybudování dlouhodobé přítomnosti v Jemenu“ (NBC News 2017).

Počínaje rokem 2014 se Húsíové začali bouřit proti jemenské vládě, která byla podporována Saúdskou Arábií. Tato vláda v Jemenu vznikla po arabském jaru v roce 2011 (Riedel 2023). Koalice, která byla vedena Saúdskou Arábií a podporovaná ze strany Spojených států zbraněmi a zpravodajskými službami, vedla téměř dva roky před intervencí kampaň ve prospěch jemenské mezinárodně uznávané vlády. Washington na jaře 2017 zvažoval posílení podpory, jako jsou zpravodajské služby, jelikož tento typ podpory nemá negativní dopad na životy civilistů. Tato podpora byla nabídnuta koalici v Jemenu, což zvrátilo politiku Trumpova předchůdce Baracka Obamy, který omezil roli USA v Jemenu kvůli narůstajícím úmrtím civilistů (Browning – Yaakoubi 2017). Změna americké zahraniční politiky směrem k Jemenu přišla s nástupem Joea Bidena na začátku roku 2021. Biden nechal kmen Húsíů vyškrtnout ze seznamu teroristických organizací, čímž na poslední chvíli zrušil krok předchozího prezidenta Donalda Trumpa, který hrozil dalšími odvetnými opatřeními vůči tomuto povstaleckému hnutí (Stepansky 2021). Můžeme tedy pozorovat, že Donald Trump zastával vůči jemenským húsíjským rebelům mnohem tvrdší a razantnější postoj než jeho předchůdce Barack Obama i jeho nástupce Joe Biden. Pro Donalda Trumpa byla podpora koalice vedené Saúdskou Arábií alfou a omegou jeho zahraniční politiky směrem k Jemenu.

Následně se budu zabývat tím, jak Spojené státy za administrativy Donalda Trumpa odstoupily od jaderné dohody s Íránem. 8. května 2018 Donald Trump

oznámil, že odstupuje od mezinárodní jaderné dohody s Íránem. Trump konkrétně prohlásil: „Dohoda byla vyjednána tak špatně, že i když ji Írán plně dodrží, režim může být během krátké doby stále na pokraji jaderného průlomu“ (The New York Times 2018). Spojené státy však chtěly pomoci zabránit Íránu v dalším vývoji jaderného programu, a tak se rozhodly na něj uvalit ty nejpřísnější sankce. Írán se však rozhodl smlouvu nadále dodržovat. Obdobný postoj zastávala Evropská unie – podle ní byla dohoda funkční a byla také ochotna ji nadále dodržovat (Štenglová 2018).

Oznámení prezidenta Trumpa vyvolalo odpor ze strany evropských vůdců, z nichž několik velmi usilovně lobovalo za to, aby z dohody neodstoupil. Donald Trump nakonec řekl, že Spojené státy a jejich spojenci nemohou zabránit Íránu ve výrobě jaderné zbraně „v chátrající a prohnilé struktuře současné dohody“ (Landler 2018). V srpnu 2018 pak Trumpova administrativa uvalila sankce na: (1) nákup nebo akvizice bankovek v amerických dolarech Íránem; (2) íránský obchod se zlatem a drahými kovy; (3) transakce pomocí íránského rijálu; (4) transakce související s vydáním íránského státního dluhu; (5) prodej automobilů a autodílů do Íránu; (6) prodej komerčních osobních letadel do Íránu (Rasheed 2019).

V listopadu 2018 Washington ještě zesílil tlak a uvalil další sankce na: (1) íránský export ropy a energetický sektor; (2) finanční instituce provádějící transakce s íránskou centrální bankou; (3) provozovatele přístavů, odvětví lodní dopravy a stavby lodí; (4) poskytování služeb pojištění a finančních zpráv Íránu. Rok poté, co Washington odstoupil od jaderné dohody, uvalil nové sankce na íránskou kovovýrobu. Rovněž došlo ke zrušení výjimky ze sankcí, která Rusku a evropským zemím umožňovala vést civilní jadernou spolupráci s Íránem (Rasheed 2019). Íránská ekonomika se vlivem sankcí ze strany Trumpovy administrativy v roce 2020 dle odhadů propadla o 4,99 % a od roku 2017 neustále zpomaluje.

Sankce také snížily schopnost Íránu prodávat ropu a zabránily mu repatriovat peníze z prodeje energie. Íránská měna od začátku roku 2018 stabilně klesá, její hodnota na neoficiálním trhu v roce 2021 činila více než 250 000 rijálů za dolar – to je velký rozdíl v porovnání s oficiální sazbou centrální banky, která

činila 42 000 rijálů za dolar. Slabší měna zdražuje dovoz pro místní obyvatele, přičemž vysoká inflace znamená, že životní náklady rostou v době, kdy se lidé již potýkají se slabou ekonomikou. Dalším problémem v Íránu byla vysoká míra nezaměstnanosti, která roku 2021 činila zhruba 12, 4 % dle projekcí Mezinárodního měnového fondu (CNBC 2021).

Co se týče vztahu Spojených států za Donalda Trumpa s Izraelem, tak inaugurace prezidenta Trumpa v roce 2017 otevřela novou kapitolu tvorby politiky USA vůči izraelsko-palestinskému konfliktu. Několik událostí, ke kterým došlo za Trumpovy administrativy, znamenalo jasné porušení dohod z Osla¹³ ve prospěch podpory izraelských plánů anektovat velkou část Západního břehu a navrhnout nové řešení konfliktu podle zájmů Izraele. Zatímco americká politika vůči palestinské otázce se za Trumpa radikálně neliší od jeho předchůdců, samotný Trump se od svých předchůdců odlišuje v tom, že otevřeně naznačuje ostrý proizraelský příklon (Erdogan – Habash 2020: 125). Na konci roku 2017 Trump uznal Jeruzalém jako hlavní město Izraele a přemístil americkou ambasádu do Jeruzaléma. Trump ve svém oficiálním prohlášení na diplomatické recepci týkající se Jeruzaléma uvedl, že odmítnutí předchozích amerických prezidentů uznat Jeruzalém jako hlavní město Izraele a přesunout americkou ambasádu do Jeruzaléma, nepřineslo nic směrem k trvalé mírové dohodě mezi Izraelem a Palestinci (Erdogan – Habash 2020: 134).

Následně zmíním historický kontext izraelsko-palestinského konfliktu. Palestinu ovládali na přelomu 19. a 20. století Turci, jednalo se o území s převážně arabským osídlením. Osmanská říše se těšila tradiční podpoře Velké Británie – pro

¹³ Jednalo se o mírovou dohodu, která byla mezi Izraelem a Organizací pro osvobození Palestiny (OOP) podepsána 13. září 1993. Tato dohoda byla výraznou nadějí na nastolení míru – deklarace o zásadách palestinské autonomie v pásmu Gazy a na západním břehu Jordánu představovala první vzájemnou dohodu obou stran. Izrael tehdy uznal Organizaci pro osvobození Palestiny jako legitimního reprezentanta palestinského lidu, naopak Organizace pro osvobození Palestiny poprvé uznala právo Izraele na existenci (Česká televize 2010).

Brity totiž Osmanská říše představovala ochranu proti snahám Rusů a Francouzů na Blízkém východě. Se začátkem první světové války Britové upevnili své pozice v této oblasti. Krátce po konci první světové války, v dubnu 1920, uspořádaly vítězné mocnosti mezinárodní konferenci v San Remu. Na této konferenci dala Společnost národů Francouzům a Britům mandátní¹⁴ práva na Blízkém východě. Podstatná část provincií Osmanské říše byla rozdělena do pěti mandátních území, přičemž pod britskou mandátní správu se dostala Mezopotámie (Irák) a Palestina, ze které bylo roku 1921 vyčleněno Transjordanásko (Čejka 2005: 32–40). Situace se začala výrazněji komplikovat po konci druhé světové války, britská vláda v únoru 1947 veřejně vyhlásila, že o budoucnosti Palestiny musí rozhodnout OSN. Právě z podnětu OSN byla v květnu 1947 zřízena Zvláštní komise pro Palestinu (UNSCOP), která měla za úkol připravit návrh rozhodnutí o Palestině.

Komise OSN pro Palestinu v srpnu 1947 vyhlásila své řešení následovně: Palestina by měla být rozdělena na dva nezávislé státy, arabský a židovský, a sice ve dvou alternativách: (1) plán na rozdělení Palestiny s ekonomickým spojením – tento plán podporovalo sedm členů Komise, včetně Československa; podle tohoto schématu se předpokládalo, že Palestina bude rozdělena na arabský stát, židovský stát a mezinárodní zónu Jeruzalém s okolím pod dohledem OSN s tím, že arabský stát měl zahrnovat 42,88 % území britského mandátu Palestiny, židovský stát 56,47 % a mezinárodní zóna Jeruzaléma 0,65 %, židovský stát mělo obývat půl milionu Židů a půl milionu Arabů, oblast Jeruzaléma mělo obývat 100 tisíc Arabů a 100 tisíc Židů; (2) federální plán, který podporovaly pouze Indie, Írán a Jugoslávie, přičemž tento plán předpokládal vytvoření nezávislého státu Palestina s hlavním městem Jeruzalémem, s jednou společnou federální vládou a dvěma

¹⁴ „Mandáty byla forma mezinárodního poručení koloniálních území poražených velmocí. Mocnosti měly být zodpovědné za řízení, sociální a kulturní úroveň a rozvoj obyvatelstva mandátních území do té doby, než budou shledány způsobilými pro osamostatnění“ (Čejka 2005: 40).

vládami obou členů federace, tedy státu židovského i arabského (Brož 2010: 29–30).

Valné shromáždění OSN nakonec v listopadu 1947 přijalo první z výše dvou uvedených variant, tedy plán na rozdělení Palestiny s ekonomickým spojením. Židovská agentura toto rozdělení a výlučnost Jeruzaléma přijala výměnou za židovský stát, nicméně vůdcové palestinských Arabů chtěli vládu nad celou Palestinou, včetně židovské části. V květnu 1948 vznikl stát Izrael, nicméně pár hodin od vyhlášení jeho nezávislosti překročily armády pěti arabských států hranice bývalé mandátní Palestiny. Válka trvala do ledna 1949, kdy prostředník OSN Ralph Bunche mohl oznámit, že obě zneprátelené strany jsou ochotny zastavit boje a zahájit vyjednávání (Brož 2010: 30–31).

V září 1983 přijala Mezinárodní konference o otázce Palestiny tyto principy: (1) nutnost postavit se proti izraelským osadám a izraelským akcím na změnu statutu města Jeruzaléma, (2) právo všech států v regionu na existenci v bezpečí v mezinárodně uznávaných hranicích a (3) dosažení legitimních, nezczitelných práv palestinského lidu. V roce 1987 začalo na palestinském okupovaném území masové povstání proti okupaci ze strany Izraele. Metody používané izraelskými silami však vedly k těžkým ztrátám na životech mezi civilním palestinským obyvatelstvem. Roku 1988 bylo na zasedání Palestinské národní rady v Alžíru vyhlášeno založení Státu Palestina a tím byla vyhlášena i nezávislost Palestiny (United Nations nedatovánob). Koncem ledna roku 2020 Spojené státy zveřejnily mírový plán pro Blízký východ. Podstatou tohoto plánu bylo, že Trump požadoval vznik nezávislé Palestiny s hlavním městem ve východním Jeruzalémě. Plán však také zahrnoval uznání izraelských osad na Západním břehu Jordánu výměnou za čtyřleté zmrazení nových osidlovacích aktivit.

Dle Trumpa mělo dojít ke zdvojnásobení území, které by bylo pod kontrolou Palestinců. Palestinci interpretovali Trumpovu politiku jako důkaz proizraelské zaujatosti, která brání jeho administrativě být neutrální stranou při vyjednávání. Izraelský premiér Benjamin Netanjahu prohlásil: „Toto je historický

den. A připomíná další historický den, pamatujeme si 14. květen 1948, protože toho dne se prezident Truman stal prvním světovým vůdcem, který uznal stát Izrael“ (CNBC 2020). Tisíce Palestinců protestovaly proti Trumpovu plánu v pásmu Gazy, mezitím však izraelská armáda rozmístila posily na okupovaném Západním břehu Jordánu. David Friedman, americký velvyslanec v Izraeli, uvedl, že načasování oznámení nebylo vázáno na žádný politický vývoj.

Společné oznámení totiž přišlo v době, kdy Trump i Netanjahu čelili domácím politickým výzvám. Trump byl tehdy předmětem procesu impeachmentu v americkém Senátu, zatímco izraelský premiér koncem ledna 2020 stáhl svou žádost o imunitu kvůli obvinění z korupce. Oba muži však tehdy odmítali jakoukoli vinu. Americký velvyslanec v Izraeli Friedman řekl, že Izrael „nemusí vůbec čekat“, aby mohl pokračovat v anexi. V osadách na Západním břehu Jordánu žije více než 400 000 Izraelců. Tyto osady jsou podle mezinárodního práva považovány za nezákonné, ačkoli to Izrael zpochybňuje (BBC 2020a). Tehdy již končící americký prezident Trump pronesl v prosinci 2020 projev, ve kterém řekl, že Jeruzalém není jen srdcem tří velkých náboženství, ale je také srdcem jedné z nejúspěšnějších demokracií na světě.

Dále ve svém projevu zmínil, že během posledních sedmdesáti let vybudovali Izraelci zemi, kde mohou židé, muslimové a křesťané a lidé všech vyznání svobodně žít a uctívat podle svého svědomí a přesvědčení (U.S. Mission Israel 2020). Můžeme tedy pozorovat, že Donald Trump měl k Izraeli velmi vřelý vztah. Zastával poměrně jasně vyhraněný postoj, co se týče palestinské otázky a ve své zahraniční politice se stavěl na stranu Izraele. Donald Trump také podporoval mírový plán pro Blízký východ, který byl však opět výhodný spíše pro Izrael než pro Palestinskou autonomii. Byl si tedy vědom toho, že mezi Izraelem a Spojenými státy existuje jakýsi „speciální vztah“.

Přínosem ze strany Donalda Trumpa směrem k Blízkému východu může být například vyjednání Abrahamských dohod. Tyto dohody, které byly podepsané 15. září 2020, formálně normalizují diplomatické vztahy mezi Izraelem a trojicí arabských států – Bahrajnem, Marokem a Spojenými arabskými emiráty. V

rozhovoru pro „Fox&Friends“ však Trump uznal, že zprostředkování normalizujících dohod mezi Izraelem a arabskými státy jeho administrativou bylo součástí širšího diplomatického úsilí přimět Palestince, aby vyjednali mírovou dohodu. Ačkoli Trump doufal, že se dohody stanou dalším tlakem na Palestince, aby souhlasili s mírovou dohodou s Izraelem, představitelé Spojených arabských emirátů a Bahrajnu tento názor nesdíleli (Politico 2020).

Abrahamské dohody byly deklarací míru, spolupráce a konstruktivních diplomatických a přátelských vztahů. Pokud se zaměříme na dohodu mezi Izraelem a Bahrajnem, tak izraelský předseda vlády Benjamin Netanjahu a bahrajnský ministr zahraničí Abdullatif Al Zayani se na setkání dohodli na navázání úplných diplomatických vztahů, podpoře trvalé bezpečnosti a zákazu použití síly, stejně tak se dohodli i prosazování kultury míru. V tomto duchu v září 2020 schválili řadu kroků, které zahájily novou kapitolu jejich vztahů. Bahrajnské království a Stát Izrael se shodly, že v nadcházejícím období usilují o dohody týkající se investic, cestovního ruchu, přímých letů, bezpečnosti, telekomunikací, technologií, energetiky, zdravotnictví, kultury, životního prostředí a také dalších oblastí vzájemného prospěchu jako je dosažení dohody o vzájemném otevření zastupitelských úřadů (U.S. Department of State 2020a).

Dohoda mezi Marokem, USA a Izraelem hovoří o tom, že USA uznávají marockou suverenitu nad celým územím Západní Sahary a znovu potvrzují svou podporu serióznímu, důvěryhodnému a realistickému návrhu Maroka na autonomii jako jediné možnosti pro spravedlivé a trvalé řešení sporu o území Západní Sahary. Dále dle této dohody marocký král deklaroval svůj stálý a neměnný postoj k palestinské otázce a otázce Jeruzaléma – dle marockého krále je důležité zachovat zvláštní status posvátného města Jeruzaléma pro tři monoteistická náboženství. Dále došlo k udělení povolení pro přímé lety mezi Marokem a Izraelem, přičemž tyto dvě země deklarují, že budou podporovat dynamickou a inovativní hospodářskou spolupráci (U.S. Department of State 2020b). Někteří maroční islamisté však ostře reagovali na znovuobnovení

diplomatických styků s Izraelem, konkrétně Hnutí za jednotu a reformu¹⁵ označilo krok režimu za „politováníhodný“ a odsoudilo „sionistickou okupaci Palestiny“ (Della Ragione 2021: 2).

Dle dohody mezi Spojenými arabskými emiráty a Izraelem si obě strany přejí nastolit mír, diplomatické a přátelské vztahy a spolupráci. Strany se také zavázaly spolupracovat na dosažení řešení izraelsko-palestinského konfliktu, které splňuje legitimní potřeby obou národů. Dalším cílem dohody je prosazování úplného míru, stability a prosperity na Blízkém východě. Dále byla dohodnuta spolupráce v následujících oblastech: (1) finance a investice; (2) civilní letectví; (3) cestovní ruch, kultura a sport; (4) energie; (5) životní prostředí; (6) vzdělání; (7) námořní ujednání (U.S. Department of State 2020c). Monarchie Perského zálivu se snaží čelit snahám rozšířit íránský vliv v celém regionu, a to bez ohledu, jaký dopad to bude mít na Palestince. Palestinci se tedy cítili opuštěni tradičními spojenci. Monarchie v Perském zálivu čelily hrozbám ze strany Íránu, Turecka a Muslimského bratrstva¹⁶ tváří v tvář, tím pádem se pro ně vztahy s Izraelem staly naléhavějšími než palestinská otázka (Fiore 2020). Můžeme tedy říci, že Donald Trump zahájil mírový proces na Blízkém východě úplně novou koncepcí – koncepcí byla rozbít jednotu podpory Palestinské samosprávy. Trump začal rozbíjet jednotu mezi arabskými státy, které podporovaly Palestinskou samosprávu, a proto Izrael uzavřel mírové smlouvy. V tomto ohledu přišel skutečně s něčím novátorským, což lze ocenit, můžeme dokonce tvrdit, že v této politice byl úspěšný.

¹⁵ Jedná se o organizaci největší marocké islamistické strany – Strany spravedlnosti a rozvoje. Tato strana kritizuje vazby Maroka na Izrael (Della Ragione 2021: 2).

¹⁶ Muslimské bratrstvo je nábožensko-politická organizace založená roku 1928 v Egyptě. Muslimské bratrstvo se rychle rozšířilo po celém Egyptě, Súdánu, Sýrii, Palestině, Libanonu a severní Africe. Ačkoli počty členů Muslimského bratrstva jsou proměnlivé, odhaduje se, že v době největšího rozmachu koncem 40. let 20. století mohlo mít asi 500 000 členů (Britannica nedatováno).

Dalším důležitým aktérem na Blízkém východě je Turecko. Tato země dle různých autorů v odlišných obdobích patří spíše mimo jádro či na periferii Blízkého východu. Dle Bindera (1958) patří Turecko společně s Íránem mimo jádro Blízkého východu; dle Cantoriho a Spiegela (1970) patří Turecko společně s Íránem, Izraelem a Afghánistánem na periferii Blízkého východu; Hudson (1976) tuto zemi do oblasti Blízkého východu nezařazuje (Thompson 1981: 215). Navzdory tomu, že Turecko formálně vstoupilo do NATO v roce 1952, turečtí představitelé postrádali důvěru v bezpečnostní záruky a ujištění USA, protože chyběly konkrétní vojenské dohody. Když se zhroutil Sovětský svaz, Turecko se obávalo, že ztratilo svoji určující roli v alianci.

Turecko začalo v 90. letech 20. století nahrazovat svoji výhradní orientaci na NATO politikami, které pohánějí jeho blízkovýchodní sousedy k pokroku, co se týče kurdské otázky a potřeby ekonomické expanze. Turecká bezpečnostní politika nadále podporuje angažovanost mimo NATO s cílem posílit turecký strategický zájem. Očekávání „resetu“ v bilaterálním vztahu mezi Tureckem a USA za Donalda Trumpa se nenaplnilo. Ve skutečnosti rozhodnutí Trumpovy administrativy oficiálně vyzbrojit Kurdské lidové obranné jednotky¹⁷ v probíhající ofenzivě proti Islámskému státu jen zhoršilo ústřední problém ve vztahu těchto dvou zemí. Američtí představitelé hledali způsoby, jak ujistit Ankaru, že zbraně nebudou v budoucnu použity proti tureckým silám, a nabídli větší zpravodajskou spolupráci v boji Turecka proti Kurdské straně pracujících. Nestačilo však pouze ujistit Turecko, že strategické partnerství s USA je dostatečné k ochraně tureckých bezpečnostních zájmů v dlouhodobém horizontu. Prezident Erdogan totiž tvrdil, že poskytování zbraní Kurdským lidovým obranným jednotkám je porušením smlouvy NATO (Goren 2018: 3–5).

¹⁷ Jde o ozbrojenou syrskou odnož Kurdské strany pracujících (PKK) – turecké kurdské skupiny, kterou Washington, Ankara a další členové NATO formálně označili za teroristickou entitu (Cagaptay 2021).

V souvislosti se vztahem Turecka a USA za administrativy Donalda Trumpa je třeba zmínit případ amerického pastora Brunsona, který byl vězněn v Turecku. Andrew Brunson byl zatčen kvůli údajnému napojení na politické skupiny, včetně zakázaného gulenistického hnutí, po neúspěšném pokusu o převrat v roce 2016. Soud jej uznal vinným z obvinění z terorismu a poslal ho na tři roky do vězení. Brunson žil v Turecku se svou ženou a dětmi více než 20 let, pracoval pro malý kostel vzkříšení v Izmiru. V říjnu 2016 byl zatčen, jelikož ho úřady obvinily z napojení na zakázanou Kurdskou stranu pracujících a gulenistické hnutí, které Turecko viní z neúspěšného puče v roce 2016. V červenci 2018 byl Brunson ze zdravotních důvodů propuštěn z vězení a byl převezen do domácího vězení, kde musel setrvat až do konání soudu. O několik týdnů později Spojené státy uvalily sankce na turecké ministry spravedlnosti a vnitra kvůli pokračujícímu zadržování Brunsona.

Zadržení pastora Brunsona zhoršilo vztahy mezi Washingtonem a Ankarou, kteří jsou spojenci v NATO, přičemž obě strany uvalily sankce na druhou stranu. Prezident Recep Tayyip Erdogan vinil z pokusu o převrat muslimského duchovního Fethullaha Gülena, ale ten jakoukoli účast popřel. Na podzim roku 2018 však turecký prezident Erdogan prohlásil, že doufá v obnovení vztahů s Washingtonem v „duchu strategického partnerství“ (BBC 2018c). V říjnu 2018 Turecko vězněného amerického pastora propustilo. V reakci na to Donald Trump 13. října 2018 umístil na svůj twitterový účet následující příspěvek: „Pastor Andrew Brunson, propuštěný Tureckem, bude se mnou v Oválné pracovně ve 14:30 (toto odpoledne). Bude úžasné ho vidět a potkat. Je to velký křesťan, který prošel tak těžkou zkušeností. Rád bych poděkoval prezidentovi @RT_Erdogan za jeho pomoc!“ (Twitter 2018a). Trump tedy pastora Brunsona přivítal bezprostředně po jeho návratu do USA. Věznění Brunsona však dlouhodobě pobuřovalo administrativu prezidenta Trumpa. Případ dokonce přispěl k propuknutí obchodní války mezi Ankarou a Washingtonem, kdy obě strany na sebe recipročně začaly uvažovat sankce. Po osvobození pastora Brunsona můžeme

pozorovat smířlivější tón ze strany Donalda Trumpa, kdy na svém twitterovém účtu poděkoval tureckému prezidentovi Erdoganovi za pomoc.

V říjnu 2019 pak Donald Trump prohlásil, že Kurdská strana pracujících je pravděpodobně větší „teroristickou hrozbou“ než Islámský stát. Toto prohlásil v okamžiku, kdy oznamoval své překvapivé rozhodnutí stáhnout americké jednotky ze Sýrie, což označil za „strategicky skvělé“. Donald Trump konkrétně prohlásil: „Nyní je Kurdská strana pracujících, jejíž součástí jsou Kurdové, pravděpodobně horší v terorismu a v mnoha ohledech představuje větší teroristickou hrozbu než ISIS. Nebudu se zatahovat do války mezi Tureckem a Sýrií, zvláště, když se podíváte na Kurdy, a znovu to říkám s velkým respektem, nejsou to žádní andělé“ (Aljazeera 2019). Syrské demokratické síly (SDF), v čele s Kurdskými lidovými obrannými jednotkami, byly založeny v roce 2015 a pomohly Spojeným státům v boji proti Islámskému státu (Aljazeera 2019). Trump také poslal dopis tureckému prezidentovi Erdoganovi, ve kterém jej však urazil. Americký prezident tehdy napomenul tureckého prezidenta, aby „nebyl hlupák“. Dále Trump pohrozil zničením turecké ekonomiky, a také doporučil, aby Erdogan jednal se syrským kurdským vůdcem generálem Abdim – to je ovšem muž, kterého Turecko považuje za teroristu (The Washington Post 2019).

3. 4 Stažení vojsk Spojených států z Afghánistánu

V následující části se budu zabývat stažením vojsk USA z Afghánistánu. Spojené státy navázaly diplomatické styky s Afghánistánem v roce 1935. V roce 2012 uzavřely Spojené státy a Afghánistán Dohodu o strategickém partnerství s cílem posílit bilaterální vztahy, podpořit schopnosti Afghánistánu jako partnera a zlepšit životy afghánského lidu. 29. února 2020 podepsaly Spojené státy a Taliban dohodu z Dauhá, dle které mělo dojít k 30. srpnu 2021 ke stažení amerických a spojeneckých sil z Afghánistánu (U.S. Department of State 2022). Co se týče historie působení USA v této, tak invaze do Afghánistánu začala 7. října 2001 poté, co došlo k útokům na USA 11. září 2001. Tyto události znamenaly začátek

kampaně Bushova režimu známé jako válka proti terorismu. Deklarovaným účelem invaze bylo zajmout Usámu bin Ládina, zničit al-Káidu a odstranit režim Talibanu¹⁸, který poskytoval Al-Káidě podporu (Thomas 2007: 1219). V říjnu 2001 zahájila americká armáda s britskou podporou operaci s názvem Trvalá svoboda. Do operace se rozhodly zapojit také další země – například Austrálie, Kanada, Francie a Německo.

Konec vlády Talibanu je spojen s datem 9. prosince 2001, nicméně vůdci al-Káidy se nedále skrývali v horách. V květnu 2005 afghánský prezident Karzái a americký prezident Bush vydávají společné prohlášení, které prohlašuje obě země za strategické partnery. 21. srpna 2017 Donald Trump očekává, že válka v Afghánistánu bude prodloužena, nicméně 29. února 2020 velvyslanec USA Khalilzad a vůdce Talibanu Baradar podepisují dohodu, podle které má dojít k výraznému stažení amerických vojáků z Afghánistánu s tím, že součástí této dohody jsou záruky o nevyužívání Afghánistánu k teroristickým aktivitám (Council on Foreign Relations nedatováno). *Společné prohlášení mezi Islámskou republikou Afghánistán a Spojenými státy americkými za nastolení míru v Afghánistánu*, jak zní oficiální název dohody, hovoří o tom, že Spojené státy se zavázaly spolupracovat na dosažení komplexní a udržitelné mírové dohody, která ukončí válku v Afghánistánu ve prospěch všech Afghánců a přispěje k regionální stabilitě a globální bezpečnosti.

Obě strany se také v dohodě zavázaly přijmout tato opatření: (1) Spojené státy sníží počet amerických vojenských sil v Afghánistánu na 8 600 do 135 dnů od oznámení této společné deklarace mezi USA a Talibanem, přičemž pokud Taliban splní své závazky podle této dohody, tak Spojené státy úměrně sníží počet koaličních sil v Afghánistánu; (2) Spojené státy znovu potvrzují svůj závazek hledat každoročně finanční prostředky na podporu výcviku, vybavení, poradenství a podpory afghánských bezpečnostních sil, aby se Afghánistán mohl nezávisle

¹⁸ Taliban je islámská fundamentalistická skupina, která se v roce 2021 vrátila v Afghánistánu k moci (Maizland 2023).

zabezpečit a bránit se proti vnitřním i vnějším hrozbám; (3) Afghánistán se zavazuje zahájit diplomatickou spolupráci s členy Rady bezpečnosti OSN s cílem odstranit členy Talibanu ze sankčního seznamu, tohoto mělo být dosaženo do 29. května 2020. V rámci této dohody také Afghánistán a Spojené státy deklarují, že jsou odhodlány pokračovat v pozitivních vztazích, včetně hospodářské spolupráce. Spojené státy budou také nadále pracovat na budování regionálního a mezinárodního konsenzu na podporu pokračujícího úsilí o dosažení politického urovnání hlavního konfliktu v Afghánistánu (U.S. Department of State 2020d).

V říjnu 2020 působilo v Afghánistánu asi 4 500 vojáků, což již byl redukovaný počet oproti 12 000 vojákům, kteří v Afghánistánu působili v době podpisu dohody z Dauhá v únoru 2020. Taliban uvítal Trumpovy kroky jako pozitivní krok k naplnění dohody, Trump v té době oznámil, že chce stáhnout všechny americké vojáky z Afghánistánu do Vánoc roku 2020, nicméně tento plán ohrožoval komplikovaná mírová jednání. Jason Dempsey, bývalý důstojník pěchoty, který sloužil v Afghánistánu, kritizoval tento Trumpův plán – konkrétně řekl: „Je říjen, takže ne – je to směšné. To se prostě nemůže stát. Mohli bychom udělat nějakou povrchní ukázkou stahování uniformovaných jednotek, ale zjevně máme stále velmi masivní přítomnost dodavatelů a potřebovali bychom uniformované velitelství, které by dohlíželo na odstavení a stažení všeho, co v zemi máme“ (Borger – Graham-Harrison 2020). Dále je důležité zmínit, jak na stažení amerických vojsk z Afghánistánu reagovali američtí generálové. Generál Frank McKenzie, šéf ústředního velení, řekl v září 2021 výboru Sněmovny reprezentantů pro ozbrojené služby, že jakmile byla přítomnost amerických vojáků snížena pod 2 500 v rámci snahy Washingtonu dokončit stažení do konce srpna 2021, zrychlil pád afghánské vlády podporované USA.

Generál McKenzie prohlásil: „Podpis dohody z Dauhá měl skutečně zhoubný dopad na vládu Afghánistánu a na jeho armádu – byl to psychologický dopad více než cokoli jiného, ale stanovili jsme si datum, kdy odejdeme a kdy mohou očekávat konec veškeré pomoci“ (Aljazeera 2021). Ministr obrany Lloyd Austin řekl, že souhlasí s McKenzieho názorem. Dodal, že dohoda z Dauhá také

zavazuje USA k ukončení leteckých útoků proti Talibanu, tím pádem Taliban posílil, zintenzivnil své útočné operace proti afghánským bezpečnostním silám a Afghánci ztráceli každý týden spoustu obyvatel (Aljazeera 2021). V srpnu 2021 se Taliban vrátil k moci. Jejich rychlá ofenzíva přišla ve chvíli, kdy Spojené státy stáhly své zbývající jednotky z Afghánistánu, jak je uvedeno v mírové dohodě s Talibanem z roku 2020.

Taliban zavedl tvrdý výklad islámského práva, přestože se zavázal respektovat práva žen a náboženských a etnických menšin. Mezitím, než se Taliban přeměnil z povstalecké skupiny na funkční vládu, se snažil zajistit Afgháncům dostatečné zásoby potravin a ekonomické příležitosti. Taliban ohrožuje občanská a politická práva Afghánců zakotvená v ústavě vytvořené vládou podporovanou USA. Od doby, kdy Taliban znovu získal kontrolu nad zemí, podnikl kroky připomínající jejich brutální vládu na konci 90. let (Maizland 2023). Donald Trump tedy rozhodl o stažení amerických vojáků z Afghánistánu, a to i přes nesouhlas některých amerických generálů. V roce 2020 si zřejmě neuvědomil, jaké důsledky stažení z Afghánistánu může mít, a opakovaný vzestup Talibanu je důkazem toho, že mírová smlouva Afghánistánu s USA nezabránila opětovné radikalizaci této skupiny.

3. 5 Zahraničněpolitická doktrína směrem k Africe

V následující části se budu zabývat zahraničněpolitickou doktrínou Donalda Trumpa vůči africkému kontinentu. Nejprve se budu zabývat postoji Donalda Trumpa směrem k Jihoafrické republice (JAR). Tato země je jednou z nejbohatších zemí Afriky. Základní ekonomická výkonnost této země se odráží v hrubém domácím produktu – úhrnu veškerého prodaného zboží a služeb. Celosvětový hrubý domácí produkt v roce 2021 byl asi 12 230 amerických dolarů na hlavu. Hrubý domácí produkt v JAR dosáhl 7 055 amerických dolarů na hlavu, tedy 419,02 miliardy amerických dolarů za celou zemi. JAR je proto v současnosti na 31. místě mezi hlavními ekonomikami.

Pokud se toto přepočítá na obyvatele, vezmeme-li v úvahu paritu kupní síly, pak JAR zaujímá 99. místo v seznamu nejbohatších zemí. Inflace v JAR byla v roce 2021 kolem 4,61 %. V rámci EU byl průměr ve stejném roce 2,55 %. Ve Spojených státech to bylo 4,70 % (WorldData nedatovánob). V první řadě se budu zabývat vztahem Donalda Trumpa k bílým farmářům. V Africe byla skupina lidí – jednalo se právě o bílé farmáře v JAR, přičemž Donalda Trumpa znepokojovalo násilí vůči této skupině (Wolf 2018). 23. srpna 2018 tehdejší americký prezident napsal na svůj Twitter: „Požádal jsem ministra zahraničí @SecPompeo, aby podrobně prostudoval zabírání a vyvlastňování půdy a farem v Jižní Africe a zabití farmářů ve velkém měřítku. Jihoafrická vláda nyní zabírá půdu bílým farmářům“ (Twitter 2018b).

Díky své izolaci a majetku, jako je dobytek, jsou zemědělci lákavými cíli. Přesto se v JAR obecně častěji stávají obětí trestných činů černoši (Fairbanks 2018). Jihoafrický ministr mezinárodních vztahů Lindiwe Sisulu však označil Trumpův tweet za „politováníhodný“ a „založený na nepravdivých informacích“. Jihoafrická vláda uvedla, že bude požadovat vysvětlení od velvyslanectví Spojených států. Počet zabití farmářů, včetně zemědělských dělníků, byl v JAR na dvacetiletém minimu – 47 v období let 2017–2018 (dle výzkumu zveřejněného v červenci 2018 organizací AgriSA, tamní farmářskou organizací). To je pokles z 66 během předchozího období. Údaje byly v souladu se stálým poklesem násilí od vrcholu v roce 1998, kdy bylo zabito 153 lidí (Davis – Onishi 2018).

Dále se budu zabývat vztahem Trumpovy administrativy k Nigérii. V současné době Nigérie (podobně jako JAR) patří k nejbohatším zemím Afriky. Z hlediska devizových příjmů je páteří hospodářství ropný průmysl. Tato země je 12. největším vývozcem ropy na světě. Nigérie si klade za cíl stát se do roku 2030 jednou z 20 největších ekonomik na světě (CzechTrade nedatováno). V roce 2021 v Nigérii žilo více než 213 milionů obyvatel, a co se týče ekonomických ukazatelů, tak hrubý domácí produkt v tomtéž roce činil 440,83 bilionů amerických dolarů (The World Bank nedatováno).

30. dubna 2018 se americký prezident Donald Trump sešel se svým nigerijským protějškem Muhammadu Buharim. Buhari se při tomto setkání snažil držet diplomatického chování a zásad, Trump zmínil, že Spojené státy prodaly Nigérii vojenské vybavení a poskytly zemi „velmi více než 1 miliardu dolarů pomoci každý rok“. Trump také hovořil o Nigérii jako o „silné demokracii v regionu“ a na otázku, zda by tam zavítal, odpověděl, že by rád, a označil Nigérii za „krásnou“ zemi. Trump přímo pronesl: „Moc bych si přál navštívit Nigérii. Je to úžasná země. V určitých ohledech z hlediska krásy země - není krásnější země“ (Montanaro – Naylor 2018). V únoru 2020 však Donald Trump oznámil, že si nepřeje, aby do jeho země proudili Afričané. Tehdy Donald Trump vydal zákaz cestování, který výrazně omezil imigraci do Spojených států z Nigérie a pěti dalších zemí.

Důvodem tohoto „kolektivního trestu“ byla údajná neschopnost nigerijské vlády sdílet určité relevantní bezpečnostní informace se Spojenými státy a mezinárodními bezpečnostními agenturami. Zákaz nicméně neměl narušit převládající postoj k Trumpovi v Nigérii. Pew Research Center v lednu 2020 zveřejnilo průzkum, který ukazoval, že téměř 6 z 10 Nigerijců věřilo Donaldu Trumpovi. Nigerijci věřili tomu, že Trump „udělá správnou věc ohledně světových záležitostí“. Několik nigerijských médií uvedlo, že Trumpova administrativa se snažila více než rok spolupracovat s nigerijskou vládou na modernizaci postupů sdílení informací v Nigérii a chtěla se vyhnout zákazu (The Washington Post 2020). V dubnu 2017 se objevila informace, že Trumpova administrativa plánuje prodat vojenská letadla do Nigérie. Nejmenovaní američtí představitelé uvedli, že až tucet letadel A-29 Super Tucano bude prodáno do Nigérie na pomoc v boji proti islamistické militantní skupině Boko Haram.

Povstání Boko Haram vyhnalo z domovů více než 2 miliony lidí (stav k roku 2017). Asi 90 lidí, hlavně žen a dětí, bylo zabito v lednu 2017, když nigerijské letectvo omylem bombardovalo tábor na severovýchodě země, který hostil tisíce těch, co uprchli z Boko Haram. V březnu 2017 proběhl telefonát mezi nigerijským a americkým prezidentem. Prezident Trump tehdy ujistil nigerijského prezidenta

Muhammadu Buhariho o připravenosti USA uzavřít novou dohodu o pomoci Nigérii, pokud jde o vojenské zbraně v boji proti terorismu (BBC 2017b). Při setkání, které se konalo v dubnu 2018, Trump přímo slíbil pomoc Nigérii v boji proti Boko Haram. Zároveň požadoval větší obchodní přístup k nigerijské ekonomice, jelikož ta je největší africkou ekonomikou. Trump po tomto setkání prohlásil, že „velmi brzy“ proběhnou první dodávky vybavení do Nigérie (France24 2018).

Pokud chceme zmínit Trumpův vztah k Africe jako k celku, tak jedním z mála konzistentních bodů Trumpova hesla „America First“ je jeho zaměření na boj proti terorismu. Samozřejmě, definice terorismu má tendenci se posouvat spolu s politickými zájmy v určitých oblastech světa. A i když Trumpův navrhovaný rozpočet snižuje důraz na humanitární pomoc Africe, zůstává odhodlán posilovat bezpečnostní schopnosti Afriky. To je jistě dobrou zprávou pro Keňu, země Sahelu (včetně Nigérie) a Afrického rohu (včetně Etiopie).

Tyto země jsou totiž zaneprázdněny bojem s militanty hnutí Aš-Šabáb¹⁹, které sídlí v Somálsku. Měly by od Washingtonu očekávat mnohem více zdrojů a mnohem méně zkoumání jejich málo rozvinuté lidskoprávní agendy (Bremmer 2018: 100). V únoru 2020 Donald Trump vystoupil se svým záměrem vyjednat obchodní dohodu s Keňou. Tato zpráva přišla po Trumpovo setkání v Bílém domě s keňským prezidentem Uhuru Kenyattou. Obchodní zástupce Spojených států Robert Lighthizer tehdy uvedl, že budoucí dohoda s Keňou doplní africké regionální integrační úsilí s tím, že Spojené státy se zavazují k další podpoře Africké kontinentální zóny volného obchodu (AfCFTA), aby dosáhla svého plného potenciálu.

¹⁹ Toto hnutí se obecně snaží svrhnout centrální somálskou vládu, vyhnat zahraniční síly ze Somálska a nakonec vytvořit islámský stát v souladu s jeho verzí šaría. Spojené státy se snažily tomuto hnutí zabránit v destabilizaci oblasti Afrického rohu (Council on Foreign Relations 2022).

Vývoz pšenice ze Spojených států do Keni v období od ledna do listopadu 2019 činil 27 milionů dolarů. Očekávalo se, že poptávka Keni po pšenici v následujících měsících podstatně vzroste. Obchod mezi těmito dvěma zeměmi dosahuje přibližně 1 miliardy dolarů ročně. Více než 70 % (466 milionů dolarů v roce 2018) keňského vývozu do Spojených států vstoupilo v rámci Afrického zákona o růstu a příležitostech²⁰ (U.S. Embassy in Kenya 2020). Zde můžeme vidět, že Donald Trump ve vztahu k africkým zemím opět upřednostňoval bilaterální dohody, naopak přístup k africkému kontinentu jako jednomu celku příliš neuplatňoval. Ve své zahraniční politice směrem k Africe se soustředil především na rozvinutější země tohoto kontinentu.

3. 6 Zahraničněpolitická doktrína směrem k západní hemisféře

V této podkapitole se budu zabývat zahraniční politikou Donalda Trumpa k západní hemisféře. Nejprve se budu věnovat Severní Americe a poté se hodlám věnovat Jižní Americe. Co se týče Severní Ameriky, tak zde bude klíčové zmínit uzavření dohody USMCA, která byla na podzim 2018 uzavřena mezi třemi zeměmi: USA, Kanadou a Mexikem. Tato dohoda nahradila Severoamerickou dohodu o volném obchodu (NAFTA). Roku 2018 se předpokládalo, že stejně jako v případě dohody NAFTA bude dodržování pravidel USMCA vytvářet významnou administrativní zátěž pro podniky ve všech třech zemích, zejména v případě automobilového a textilního průmyslu a v případě malých a středních podniků (Gantz 2018). Na začátku podkapitoly bych se rád ještě zmínil o obchodních partnerech – obchodní partneři jsou totiž pro stát vždy důležití, mezinárodní spolupráce je v dnešní době důležitá. „Obchodování se zahraničními obchodními partnery je velmi obtížné. Rozdílné ekonomické a politické prostředí, odlišnost právního systému, sociálně-kulturní odlišnosti, jiné obchodní zvyklosti, jazykové bariéry a mnoho dalších faktorů přispívá k značné rizikovosti mezinárodních obchodních operací“ (Černohlávková – Machková 1998: 22). Dojít

²⁰ Pro tento zákon se používá zkratka *AGOA*.

ke kompromisu při uzavírání obchodních dohod tedy bývá ideálním řešením. Při uzavírání obchodních dohod je vždy nutné brát ohled na zájmy nejen své země, ale i na zájmy zemí, se kterými dohodu uzavírám.

Mezinárodní obchod a mezinárodní dohody by měly vést k posilování vzájemných ekonomických vztahů. „V oblasti politického uznání mezi státy nelze v současné době podceňovat dopady transnacionálních interakcí a ekonomické i politické intervence do lidských společností: přeshraniční interakce působí paralelně a do jisté míry rozrušily též ještě nedávno samozřejmý mocenský monopol národního státu při regulaci sociálních, ekonomických či kulturních aspektů života společnosti“ (Solík 2015: 176–177). V dnešní době jsou ekonomiky států natolik propojené, že si je bez transnacionálních interakcí snad ani nelze představit. Toto platí dvojnásobně v případě států, které leží blízko sebe, sousedí spolu a nacházejí se na stejném kontinentě. Transnacionální interakce jsou tedy nezbytnou součástí mezinárodních ekonomických vztahů USA, Kanady a Mexika.

Co se týče vyjednávání o dohodě USMCA, tak jednání o této dohodě probíhala již na jaře roku 2017. Tehdy se vyostřil dlouhodobý obchodní spor mezi Spojenými státy americkými a Kanadou – Spojené státy uvalily předběžná antidumpingová cla na dovoz měkkého stavebního dříví z Kanady v průměrné výši 20 %, Kanada tento záměr pochopitelně odsoudila a deklarovala, že právně napadne jakékoli změny cel. Výrobci dřeva z USA tehdy argumentovali tím, že kanadské dřevo pěstované na veřejných pozemcích dostává od vlády dotaci, která není dostupná americkým firmám, jelikož ty kácí dřevu pěstované převážně na soukromých pozemcích (CNBC 2017). Kanadě se evidentně tento direktivní krok ze strany Spojených států amerických nelíbil. Jedná se o upřednostňování a o ochranu pouze amerických výrobků a vůči Kanadě je tato praktika až diskriminační a omezující její volný mezinárodní obchod. Z toho lze také usoudit, že došlo k oslabení vzájemných vztahů mezi těmito státy.

V srpnu 2018 ještě Spojené státy chtěly, aby Kanada otevřela přístup k mléčným výrobkům ve Spojených státech, prodloužila ochranu patentů na léčivé výrobky a dále chtěly, aby souhlasila s odstraněním mezinárodních panelů za

účelem vyřešení většiny sporů mezi vládami na straně jedné a investory na straně druhé (BBC 2018d). Již v době vyjednávání byla podoba budoucí dohody velmi důležitá. Předběžnou obchodní dohodu, která měla nahradit dohodu NAFTA, uzavřely USA a Mexiko koncem srpna 2018. Tyto země dospěly k usnesení, že změni část dohody NAFTA, obchodní smlouvu, kterou prezident Donald Trump pokládal již řadu let za nespravedlivou. Vyjednávači obou zemí odsouhlasili některé významné změny, především změny týkající se automobilové výroby, dohoda také požadovala vyšší pracovní standardy pro výrobce automobilových dílů – 40–45 % automobilových dílů v prodaných vozidlech by měli vyrábět pracovníci, kteří by vydělávali alespoň 16 dolarů za hodinu.

V srpnu 2018 ale ještě zůstala otevřená otázka, která se týkala právě Kanady. Nebylo jasné, jestli Kanada, třetí země ve společenství NAFTA, souhlasí se změnami. Donald Trump na to reagoval, že chce pojmenování „NAFTA“ vyřadit úplně (Diamond – Liptak – Lobosco 2018). Toto ovšem již svědčí o tom, že nebyl brán příliš ohled na Kanadu a na její národní zájmy. Pro Kanadu tato pozice zajisté nebyla úplně příjemná, když Donald Trump nebral ohledy na to, zda Kanada souhlasí se změnami, které by se měly týkat ji samotné. Toto je opět důkazem toho, že Trump sledoval jen zájmy své země a nezajímala jej znevýhodněná pozice ostatních zemí. Vláda v Ottawě však reagovala uvalením odvetných cel – kanadská cla ve výši 16,6 miliardy dolarů byla uvalena na americké produkty, včetně kečupu, kuličkových per, lékořice, pomerančového džusu, whisky a toaletního papíru (BNN Bloomberg 2020).

Nic si ale nenechalo líbit ani Mexiko. Mexiko také nastolilo svá odvetná opatření vůči USA – tamní vláda totiž rozhodla, že uvalí 20% clo na dovoz vepřového masa z USA, konkrétně na plec a na nožičky. Mexiko jich v roce 2017 dovezlo 650 tisíc tun za jednu miliardu dolarů (Garcia 2018). Z toho lze tedy vypočítat řetězovou reakci v uvalování cel – nejdříve cla uvalily Spojené státy na Kanadu, v reakci na to došlo k oboustrannému zavedení cel, protože Kanada také uvalila cla na Spojené státy a poté ještě uvalilo Mexiko cla na USA.

Nakonec se však novou dohodu podařilo zachránit. Kanadský premiér Justin Trudeau prohlásil, že dohoda odstraňuje riziko vážné ekonomické nejistoty. Největší změna, kterou dohoda přinesla, se týkala automobilového průmyslu. Mexický prezident Enrique Peña Nieto řekl, že obchodní dohoda obsahuje ustanovení o elektronickém obchodování a informačních technologiích – to jsou témata, která si podle něj vyžádala aktualizaci dohody NAFTA (Chappell 2018). V pátek 30. listopadu 2018 došlo ke slavnostnímu podpisu nové obchodní dohody USMCA (viz příloha č. 2 – fotografie), dohodu poté museli schválit zákonodárci všech tří zúčastněných zemí a v platnost měla vstoupit 1. ledna 2020 (iRozhlas 2018).

Co se týče Trumpova vztahu s jihoamerickými zeměmi, tak nejdříve zmíním Trumpův vztah k Venezuele, poté budu analyzovat jeho postoj k Brazílii a nakonec se hodlám zabývat jeho vztahem k Argentině. Brazílie je největší ekonomikou v Jižní Americe s tím, že na druhém místě se umísťuje právě Argentina (Statistics Times 2021). V případě Venezuely je třeba zmínit Trumpův vztah k tamní hlavě státu. V lednu 2019 Trump uznal opozičního vůdce Juana Guaidóa za venezuelského prozatímního prezidenta. Tímto krokem chtěl stupňovat tlak na venezuelského prezidenta Nicoláse Madura. V prohlášení Trump uvedl, že využije „plnou váhu ekonomické a diplomatické moci Spojených států k tlaku na obnovení venezuelské demokracie“ a vyzval ostatní vlády na západní polokouli, aby také uznaly Guaidóa venezuelským prozatímním prezidentem (Reuters 2019b). Trump pokračoval prohlášením, že jeho administrativa bude „i nadále činit nelegitimní Madurův režim přímo odpovědným za jakékoli hrozby, které může představovat pro bezpečnost venezuelského lidu“ (Diamond – Sanchez 2019).

Ve Venezuele ve druhé polovině ledna 2019 vypukly protesty. Maduro byl inaugurován prezidentem na druhé funkční období, nicméně toto USA, desítky dalších zemí a venezuelská opozice označily za nelegitimní. Od té doby Trump uvažoval o uznání Guaidóa – předsedy venezuelského Národního shromáždění – jako legitimního prezidenta země, a vrcholní představitelé Trumpovy

administrativy postupně stupňovali svá veřejná prohlášení, čímž položili základy pro tento krok. V závislosti na závažnosti Madurovy reakce byl Trump také připraven přijmout řadu opatření k potrestání Madura, včetně možných ropných sankcí (Diamond – Sanchez 2019). Madurův levicový režim rozvrátil demokracii a porušil venezuelskou ústavu podvodnými prezidentskými volbami v roce 2018 a stranickou kontrolou venezuelského Nejvyššího soudu a právního systému. Maduro téměř zničil kdysi prosperující zemi. Venezuelská ekonomika zažila pád a hyperinflace vedla k tomu, že měsíční mzda sotva pokryla denní spotřebu jídla (Freden 2020). Donald Trump podpořil snahy venezuelského lidu o obnovení demokracie v jejich zemi. 29. ledna 2019 prohlásil: „Venezuelský lid odvážně vystoupil proti Madurovi a jeho režimu a požadoval svobodu a právní stát“ (U.S. Embassy in Chile 2019).

Zde vidíme, že Donald Trump odsoudil porušování lidských práv a nerespektování právního státu v jiné zemi na americkém kontinentu. Můžeme tedy pozorovat určitý lidskoprávní aspekt jeho zahraniční politiky směrem k západní hemisféře. Prezident Spojených států má v mezinárodní politice tradičně silné postavení, tím pádem byla pro Venezuelu podpora Trumpa poměrně cenná. Trumpovi také pravděpodobně vadilo, že venezuelský prezident Maduro dlouhodobě ekonomicky likvidoval Venezuelu. V případě Venezuely se také jednalo o Trumpův antilevicový a antisocialistický postoj, kdy otevřeně prohlásil, že socialismus je „umírající“ ideologie a Madura označil za loutku komunistů, kteří ovládají Kubu (Holland 2019).

Další zemí, na kterou se v této části zaměřím, je Brazílie. Co se týče brazilského exportu, v roce 2020 vyvezla Brazílie do Spojených států zboží za 21,9 miliardy dolarů. Hlavní produkty, které Brazílie vyváží do Spojených států, jsou polotovary ze železa (1,54 miliardy dolarů), letadla, vrtulníky nebo kosmické lodě (1,49 miliardy dolarů) a surová ropa (1,37 miliardy dolarů). Během posledních 25 let se vývoz Brazílie do Spojených států zvýšil ročním tempem 3,56 %, z 9,12 miliardy dolarů v roce 1995 na 21,9 miliardy dolarů v roce 2020. Pokud se podíváme na americký export, v roce 2020 vyvezly Spojené státy do Brazílie 29,3

miliardy dolarů. Hlavní produkty, které Spojené státy vyvážely do Brazílie, byly rafinovaná ropa (5,94 miliardy dolarů), ropný plyn (1,13 miliardy dolarů) a plynové turbíny (1,05 miliardy dolarů). Během posledních 25 let se vývoz Spojených států do Brazílie zvýšil ročním tempem 3,54 %, z 12,3 miliardy dolarů v roce 1995 na 29,3 miliardy dolarů v roce 2020 (OEC nedatováno).

Dále se budu zabývat vztahem Donalda Trumpa k brazilskému prezidentovi Jairu Bolsonarovi. Jair Bolsonaro se stal prezidentem Brazílie 1. ledna 2019 – tehdy jej americká média nazvala jako „Trump of the Tropics“. Jeho politika se snažila omezit ochranu životního prostředí, podkopat úsilí o zpomalení odlesňování Amazonie, upřít LGBT lidem základní občanská práva a odstranit sociální a pracovní ochranu dělnické třídy a chudých. Dále se pokusil zrušit práva původních obyvatel na půdu, prosazoval laxní omezení zbraní a také zákon o zločinu, který měl vést k dalšímu zabíjení brazilských afro-potomků a venkovských aktivistů. Dále Bolsonaro rozpoutal frontální útok na brazilské univerzity. Akademická svoboda, univerzitní autonomie nad výukou a řízením a vědecký výzkum byly vážně ohroženy (Green 2019: 19). Dva měsíce po své inauguraci, konkrétně 19. března 2019, se brazilský prezident Bolsonaro setkal se svým americkým protějškem Trumpem v Bílém domě. Jedním z hlavních témat byl obchod, v této oblasti bylo také uzavřeno několik dohod.

Brazílie je 9. největší ekonomikou světa, největší ekonomikou Jižní Ameriky a 15. nejlepším obchodním partnerem USA z hlediska celkového obchodu. Největším obchodním partnerem Brazílie byla v roce 2019 Čína, USA se umístily na 2. místě. Brazilský prezident při své inauguraci však slíbil, želepší obchodní vztahy s USA. Bolsonarova návštěva Washingtonu v březnu 2019 tedy měla připravit půdu pro hlubší rozvoj ekonomických vztahů mezi USA a Brazílií. Prezident Trump a prezident Bolsonaro dokončili několik dohod o obchodu. Brazílie souhlasila se zavedením celní kvóty, která umožnila bezcelní dovoz 750 000 metrických tun pšenice ročně. Pokud jde o zemědělství, Spojené státy souhlasily s rychlým posláním úředníků, kteří měli provést audit brazilského systému kontroly syrového hovězího masa s cílem usnadnit obnovení vývozu

brazilského hovězího masa do Spojených států. Spojené státy zakázaly dovoz čerstvého hovězího masa z Brazílie v roce 2017 poté, co tamním průmyslem otrásl korupční skandál, který zahrnoval úplatky poskytované inspektorům bezpečnosti potravin.

Mimo zemědělský sektor oznámil prezident Trump podporu Brazílii, která se zapojila do procesu přistoupení s cílem stát se plnoprávným členem Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Kromě toho se oba lídři dohodli na založení americko-brazilského energetického fóra, které mělo usnadnit obchod a investice související s energií (Caporal – Reinsch 2019). Jak jsem zmiňoval výše, americko-brazilský obchod byl v roce 2020 úspěšný. Donald Trump tedy uzavřel obchodní partnerství s Brazílií i v době, kdy byl u moci krajně pravicový a poměrně kontroverzní prezident Bolsonaro. Lze tedy tvrdit, že Trumpovi nečinila spolupráce s krajně pravicovými lidry velký problém. V porovnání s venezuelským levicovým prezidentem Madurem měl Trump k prezidentu Bolsonarovi totiž o poznání vřelejší vztah. Tento vztah může pramenit z určité ideové spřízněnosti, jelikož se v případě Trumpa i Bolsonara jedná o pravicově-konzervativní a antiliberalní prezidenty.

Poslední zemí, kterou budu v rámci této části zmiňovat, je Argentina. S hrubým domácím produktem ve výši přibližně 610 miliard dolarů je Argentina jednou z největších ekonomik v Latinské Americe. Argentina má značné přírodní zdroje v energetice a zemědělství. Na jejím území o rozloze 2,8 milionu kilometrů čtverečních se nachází mimořádně úrodná půda a zásoby plynu a lithia. Tato země má velký potenciál pro obnovitelné zdroje energie (The World Bank 2023). V dubnu 2017 prezident Trump přijal argentinského prezidenta Mauricio Macriho, aby diskutovali o způsobech, jak prohloubit partnerství mezi USA a Argentinou. Trump uvítal rostoucí roli Argentiny na světové scéně a také politické a ekonomické reformy, které provedla argentinská vláda, a které zlepšily prostředí pro investice, obchod a dlouhodobý hospodářský rozvoj.

Oba lídři zdůraznili svůj pokračující závazek k rozšiřování obchodu a investic mezi Spojenými státy a Argentinou. Vedoucí představitelé obou zemí dále vyjádřili přání zaznamenat v budoucnu významný růst v obousměrném obchodu se zemědělskými a průmyslovými produkty ve prospěch výrobců a spotřebitelů v obou zemích. Rovněž se také zavázali posílit partnerství v boji s obchodováním s narkotiky, praním špinavých peněz, financováním terorismu a korupcí prostřednictvím nově založeného dialogu mezi Argentinou a Spojenými státy o nezákonném financování. Trump a Macri se dále dohodli na spuštění nové bilaterální Kybernetické pracovní skupiny, která má za cíl chránit bezpečnostní a ekonomické zájmy obou zemí, společností a uživatelů internetu (U.S. Government Publishing Office 2017).

Donald Trump v březnu 2018 zavedl cla na dovoz oceli a hliníku z jihoamerických zemí, nicméně v srpnu 2018 podepsal prohlášení umožňující osvobození od kvót na ocel a hliník z Argentiny s tím, že firmy musely o tuto výjimku požádat (Reuters 2018a). O rok později, konkrétně v prosinci 2019, však Trump znovu zavedl cla na dovoz oceli a hliníku z Brazílie a Argentiny. Tento krok učinil poté, co obě země obvinil z masivní devalvace svých měn, což dle něj poškozovalo americké farmáře. Argentinský export oceli a hliníku tvoří asi 3 % celkového exportu, kterému dominují zemědělské komodity. Po Brazílii a Číně jsou Spojené státy třetím největším obchodním partnerem Argentiny (Financial Times 2019). Z tohoto vyplývá, že Donald Trump nevedl obchodní válku pouze s Evropskou unií a severoamerickými zeměmi, ale i s jihoamerickými zeměmi, které jsou důležitým obchodním partnerem USA. V případě Argentiny a Brazílie tedy také můžeme pozorovat Trumpovu protekcionistickou politiku.

3. 7 Zahraničněpolitická doktrína směrem k Indo-Pacifiku

V této části se budu zabývat zahraniční politikou Donalda Trumpa směrem k regionu Indo-Pacifiku. Dle Národní bezpečnostní strategie z roku 2017 se jedná o region, který se rozkládá od západního pobřeží Indie až po západní břehy Spojených států. Tento region představuje nejlidnatější a ekonomicky nejdynamičtější část světa (The White House 2017a: 45–46). Nástup Donalda Trumpa do úřadu amerického prezidenta vyvolal vážnou diskuzi v australské politické komunitě o budoucnosti australsko-amerických bezpečnostních vztahů a roli Austrálie v jihovýchodní Asii. Během prvních dnů v úřadu prezident Trump odstoupil od obchodní dohody Transpacifického partnerství (TPP), která byla nedílnou součástí „pivotní strategie“ jeho předchůdce vůči Asii a iniciativy silně podporované australskou vládou. Odstoupení Spojených států od TPP vedlo různé australské komentátory k tomu, že zpochybnili závazek Washingtonu udržet životaschopnou ekonomickou a strategickou přítomnost v Asii a Tichomoří (Tow 2017: 50).

V lednu 2017 bylo jasné, že odstoupení USA z Transpacifického partnerství bude pro některé australské výrobce velkou ranou, ale největší dopad se očekával ve vztazích USA s Asií a Tichomořím. Dohoda byla původně brána jako zlatý standard o volném obchodu a jako strategie k oslabení dominance Číny v Asii a Tichomoří (Chang 2017). TPP totiž byla masivní obchodní dohoda podepsaná dvanácti zeměmi Tichomoří, včetně Spojených států – tyto země dohromady tvořily 40 % globální ekonomiky.

Impulesem ke vzniku pozdějšího TPP byla obchodní dohoda z roku 2005, která byla uzavřena mezi malou skupinou zemí Tichomoří zahrnující Brunej, Chile, Nový Zéland a Singapur. Roku 2008 prezident George W. Bush oznámil, že Spojené státy zahájí obchodní rozhovory s touto skupinou, což vedlo k tomu, že se ke skupině připojila Austrálie, Vietnam a Peru. S tím, jak rozhovory pokračovaly, se skupina rozšířila o Kanadu, Japonsko, Malajsií a Mexiko – v tu chvíli zahrnovala celkem dvanáct zemí (Chatzky – McBride – Siripurapu 2021). Donald Trump tedy nařídil odvolat Spojené státy jako signatáře TPP a nařídil začít,

kdekoli to bude možné, vést bilaterální obchodní jednání na podporu amerického průmyslu a ochranu amerických pracovníků (U.S. Embassy in Uruguay 2017). Zde opět vidíme, že Donald Trump upřednostňoval spíše bilateralismus a ochranu amerických národních zájmů před multilaterální spoluprací.

Situace se poněkud obrátila v březnu 2018, kdy se Donald Trump dohodl s tehdejším australským premiérem Malcolmem Turnbullem na tom, že Austrálie bude vyloučena z nových amerických cel na ocel a hliník. Premiér Malcolm Turnbull však popřel, že by oba vůdci pracovali na nové „bezpečnostní dohodě“ (Norman 2018). Donald Trump tehdy na svém Twitteru také zmínil, že Malcolm Turnbull je „odhodlán mít velmi spravedlivé vzájemné vojenské a obchodní vztahy“ (Twitter 2018c). Nová cla tenkrát měla vstoupit v platnost během několika týdnů a Austrálie byla jedinou zemí (kromě Kanady a Mexika), která získala výjimku (Norman 2018).

Důležité je také zmínit, jaký byl Trumpův vztah k australskému premiérovi Scottu Morrisonovi. Tomu Trump v prosinci roku 2020 udělil prestižní americké vojenské vyznamenání *Legion of Merit* „za jeho vedení při řešení globálních výzev a prosazování kolektivní bezpečnosti“. Toto vyznamenání se uděluje americkým vojákům a zahraničním politickým nebo vojenským osobnostem (SBS News 2020). Austrálie snášela Trumpovo prezidentství lépe než možná všichni ostatní spojenci a partneři USA. Relativní úspěch Canberra v období Donalda Trumpa je často připisován ochotě sladit její politiku s politikou Spojených států, což znamená, že Canberra byla ochotna přistoupit na určitý kompromis. Austrálie také byla často nucena improvizovat, jelikož viděla utváření stále tvrdšího přístupu Trumpovy administrativy k Číně, ale zároveň vyjádřila nesouhlas s Trumpovou administrativou a naléhala na větší podporu řádu založeného na pravidlech a na volném obchodu. Speciální třída pracovních víz, kterou mají Australané k dispozici, pomohla například vybudovat australskou diasporu ve Spojených státech (Scott 2021).

Dále se budu věnovat obchodu mezi USA a Austrálií za dob Trumpovy administrativy. Celkový obchod USA s Austrálií (se zbožím a službami) dosáhl v roce 2020 podle odhadů 58,7 miliardy dolarů. Vývoz činil 38,5 miliardy dolarů, dovoz činil 20,2 miliardy dolarů. Austrálie byla roku 2020 21. největším obchodním partnerem USA se zbožím s celkovým (obousměrným) obchodem v roce 2020 ve výši 37,8 miliard dolarů. Export zboží tehdy činil 23,4 miliard dolarů, dovoz zboží činil 14,4 miliardy dolarů (Office of the United States Trade Representative nedatováno).

Pokud se zaměříme na vztah USA za Donalda Trumpa s Novým Zélandem, tak se také v určitých ohledech zdaleka nejednalo o ideální vztah. Jednou z největších výzev pro novozélandské diplomaty bylo zajistit zájem Nového Zélandu o efektivní vztahy se Spojenými státy. Očekávalo se totiž, že zánik TPP nezničí obchodní vztahy mezi USA a Novým Zélandem, avšak některé z Trumpových postojů byly urážkou novozélandských hodnot a zájmů²¹. Novozélandčané také potřebovali spolupracovat s ostatními, aby zajistili, že škoda, kterou Trump způsobil, byla minimalizována (Ayson 2017: 13). Trumpova administrativa tedy pro Nový Zéland představovala mnoho výzev, v neposlední řadě opuštění vedení Spojených států v oblasti liberalismu volného obchodu. Ačkoli Trumpova administrativa pro Nový Zéland představovala mnoho obtíží, Nový Zéland musel hledat příležitosti, které Trumpova administrativa nabízela. Názor Donalda Trumpa na TPP se však nezměnil (Mapp 2017: 10–11).

Dva měsíce poté, co Trump stáhl USA z TPP – tedy v dubnu 2017 – Nový Zéland zveřejnil svou novou obchodní strategii s názvem *Trade Agenda 2030: Securing Our Place in the World*. Největší hrozbou pro novozélandský ekonomický úspěch bylo v roce 2019 narušení mezinárodního obchodu. Nové bariéry a menší integrace by znamenaly, že by bylo méně pracovních míst, příjmy by rostly pomaleji a byl by vyvinut pouze malý pokrok v řešení problémů, kterým

²¹ Novozélandčané poukazovali na to, že Trump dle nich příliš nerespektoval občanské svobody menšinových skupin či útočil na svobodu projevu (Ayson 2017: 13).

čelí mezinárodní komunita (Maher 2019: 72–73). Pokud se zaměříme na obchod mezi USA a Novým Zélandem, tak v roce 2020 byly Spojené státy pátým největším dovozním zdrojem na Nový Zéland, z hlediska exportních destinací Nového Zélandu se Spojené státy ve stejném roce umístily na čtvrtém místě (Britannica nedatovánob).

Mikronésie je dalším regionem, na který se v souvislosti se zahraniční politikou Donalda Trumpa zaměřím. V květnu 2019 tehdejší americký prezident hostil tichomořské vůdce na historickém setkání v Bílém domě. S Trumpem se setkali prezidenti Marshallových ostrovů, Federativních států Mikronésie a Republiky Palau. Na pořadu dne tehdy byla zejména americká vojenská přítomnost v Pacifiku. Pravděpodobně se diskutovalo o bezpečnostních vazbách, protože USA mají určitou kontrolu nad obranou a zahraničními záležitostmi tichomořských zemí na základě dohody známé jako *Compact of Free Association*. Pentagon uvedl, že tehdy úřadující americký ministr obrany Patrick Shanahan na samostatné schůzce diskutoval o „měnící se bezpečnostní dynamice regionu“ a americkém závazku k obraně národů.

Prezident Federativních států Mikronésie David Panuelo uvedl ve svém prohlášení: „Jsme povzbuzeni závazkem USA zvýšit svou přítomnost v regionu, což je zásadní pro regionální a mezinárodní mír a bezpečnost“ (Robertson – Srinivasan 2019). Palauský prezident Tommy Remengesau také chtěl, aby se americká vojenská přítomnost v jeho zemi zvýšila – konkrétně prohlásil: „Uvítali bychom větší přítomnost americké armády a vymáhání práva v Palau, kde naši občané, včetně veteránů, mohou v tomto partnerství převzít větší roli“ (Robertson – Srinivasan 2019). 10. února 2020 Donald Trump navrhl vyčlenit 619 milionů dolarů pro americká území a volně přidružené státy. Návrh zahrnoval právě financování pro spojence USA v Tichomoří, kteří mají se Spojenými státy uzavřen Pakt o volném přidružení – jedná se o Federativní státy Mikronésie, Marshallovy ostrovy a Republiku Palau (The Virgin Islands Consortium 2020). V roce 2020 Spojené státy vyvezly do Mikronésie zboží za 57,8 milionů dolarů a dovezly zboží z Mikronésie za 2,8 milionů dolarů (U.S. Department of State 2021).

Obecně lze tedy říct, že Spojené státy jsou hluboce zapojeny do regionu Indo-Pacifiku s tím, že se zavázaly k jeho prosperitě. Spojené státy jsou díky obousměrnému obchodu se zeměmi tohoto regionu propojeny. Americké vládní agentury, podniky a instituce podněcují investice soukromého sektoru a výdělečnou práci v infrastruktuře, energetice a digitální ekonomice, posilují občanskou společnost a demokratické instituce, bojují proti nadnárodním hrozbám a investují do lidského kapitálu v celém regionu Indo-Pacifiku. Všechny národy v regionu mají společnou odpovědnost za dodržování pravidel a hodnot, které jsou základem svobodného a otevřeného Indo-Pacifiku. Spojené státy zvyšují tempo a rozsah jejich práce se spojenci, partnery a regionálními institucemi, jako je Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN), Tichomořské ostrovy a Indie. Cílem je řešit společné výzvy současného světa.

Od začátku působení Donalda Trumpa coby prezidenta USA poskytlo Ministerstvo zahraničí a Americká agentura pro mezinárodní rozvoj (USAID) tomuto regionu zahraniční pomoc ve výši více než 4,5 miliardy dolarů. Spojené státy spouští nové programy a budují nová partnerství, aby zajistily bezpečnou, prosperující a dynamickou budoucnost regionu (U.S. Department of State 2019: 4). Pro Spojené státy za dob administrativy Trumpa bylo velmi důležité rostoucí partnerství s Indií. Indie jako hlavní obranný partner nakoupila americké obranné platformy za více než 16 miliard dolarů. V roce 2018 byla podepsána dvoustranná *Dohoda o kompatibilitě a bezpečnosti komunikací*, jejímž cílem bylo usnadnit obrannou spolupráci. Spojené státy a Indie taktéž spolupracují na řešení regionálních a globálních rozvojových výzev (U.S. Department of State 2019: 9).

Dalším partnerem USA v oblasti Indo-Pacifiku jsou Filipíny. Filipíny mají strategickou polohu v Indo-Pacifiku a mají zásadní význam pro americké národní zájmy v tomto regionu. Jednak jsou Filipíny nejstarší spojenec USA v jihovýchodní Asii, dále sdílí důležité bezpečnostní vazby s USA jako s hlavním strategickým partnerem mimo NATO. Neméně důležité je hlavní obchodní a investiční partnerství mezi oběma zeměmi. Dvoustranný obchod se zbožím a službami v roce 2017 (za prezidentství Donalda Trumpa) činil odhadem 29,6

miliardy dolarů, přičemž deficit ve prospěch Filipín je 6,7 miliardy dolarů (USAID nedatováno). Pokud se zaměříme na vztah Donalda Trumpa s filipínským prezidentem Rodrigem Duterte, jednalo se dle Trumpa o skvělý vztah. Rodrigo Duterte byl obviněn kvůli jeho brutální válce proti drogám, během níž zemřely tisíce lidí (Holmes 2017). Drakonický zásah tohoto filipínského prezidenta proti obchodníkům s drogami měl za následek tisíce protizákonných vražd, včetně zabití studentů, a byl silně kritizován obhájci lidských práv doma i v zahraničí, včetně katolické církve, OSN, vlády USA a mnoha dalších.

Bílý dům tyto obavy ignoroval, jelikož Donald Trump v dubnu 2017 pozval filipínského prezidenta na setkání ve Washingtonu. Filipínský prezident Duterte však tehdy argumentoval tím, že je příliš zaneprázdněn kvůli krizi způsobené radikálními teroristy (Sutter 2018: 16). Nakonec se Trump setkal s Duterte v listopadu 2017 během své cesty po Asii. Skupiny na ochranu lidských práv a američtí politici důrazně naléhali na Trumpa, aby konfrontoval Duterta, co se týče jeho války proti obchodníkům s drogami. Toto však Trump neudělal, otázka lidských práv nebyla tématem jejich schůzky (Holmes 2017). Zde lze pozorovat, že Donald Trump naprosto ignoroval otázku lidských práv a toleroval brutální chování filipínského prezidenta Rodriga Duterta. Jednalo se o setkání dvou konzervativních, a v určitém ohledu i populistických hlav států.

3. 8 Vztah Donalda Trumpa k Číně

V následující části se budu zabývat vztahem Donalda Trumpa k Číně. Zmíním zejména „obchodní válku“, kterou s Čínou vedl. Donald Trump rozpoznal skutečnou povahu Komunistické strany Číny a její hrozbu pro ekonomický a politický způsob života Ameriky. Trump přestal zavírat oči před chováním Čínské lidové republiky, ani neskrýval svou kritiku Komunistické strany Číny (WhiteHouse 2020). Při nástupu do prezidentského úřadu jasně řekl, že jeho primární agendou s ohledem na Čínskou lidovou republiku (ČLR) je změna obchodních vztahů mezi těmito dvěma zeměmi. Trumpova nekoherentní politika

nezlepšila ani neodvolatelně nepoškodila čínsko-americké vazby, ale měla za následek změnu vedoucí pozice Spojených států ve východní Asii a postoupila její velkou část stále více mezinárodně angažované Číně.

V roce 2016 prezidentská kampaň Donalda Trumpa slibovala, že po jeho zvolení „Čína bude mít na paměti, že Amerika je zpět v globálním vedení byznysu“. Pro jeho příznivce, kteří dlouho odsuzovali to, co považovali za kapitulaci světového vedení během osmi let Obamovy administrativy, to byla velice přitažlivá představa (Oyen 2018: 113–114). 9. listopadu 2017 došlo k setkání amerického prezidenta Donalda Trumpa a čínského prezidenta Si Ťin-pchinga v Pekingu. Trump tehdy Si Ťin-pchinga a Čínu chválil, dokonce tuto schůzku označil za „ohromnou“ – řešili témata jako je obchod, Severní Korea a kontrola opiátů. Nedošlo však k zásadnímu průlomů ohledně usnadnění přístupu do Číny pro americké společnosti. Nebyl ani učiněn pokrok v otázce Severní Koreji, jelikož přáním lídrů bylo, aby zastavila svoji honbu za jadernými zbraněmi.

Trump ovšem zašel tak daleko, že na společném briefingu označil Si Ťin-pchinga za „velmi speciálního muže“, přičemž působil velmi nadšeně. Si Ťin-pching však neopětoval Trumpovu osobní chválu a zachoval si své obvyklé přísné chování (Munroe – Shepherd 2017). Tehdejší americký prezident také poukázal na „obrovský“ roční obchodní deficit jeho země s Čínou, který popsal jako „číslo přesahující cokoliv, čemu by kdokoli rozuměl“. Konkrétně pronesl následující slova: „Musíme okamžitě řešit nekalé obchodní praktiky, které způsobují tento deficit spolu s překážkami úspěchu na trhu: opravdu se musíme podívat na přístup, nucený transfer technologií a krádeže duševního vlastnictví – což samo o sobě stojí Spojené státy a jejich společnosti nejméně 300 miliard dolarů ročně“ (Rosenfeld 2017). Komentář amerického prezidenta nebyl žádným překvapením – často označil obchodní nerovnováhu za problém, který chce vyřešit (Rosenfeld 2017).

V lednu 2018 prezident Trump uvalil nová „ochranná“ cla a kvóty na miliardy dolarů na dovoz solárních panelů a praček. Toto byl klíčový okamžik pro obchodní vztahy Číny s USA. Odborníci očekávali, že obchodní bariéry týkající se solárních panelů a praček pravděpodobně povedou k vyšším nákladům pro

americkou ekonomiku, zpomalení úsilí o zmírnění klimatu a odvetným opatřením ze strany obchodních partnerů. Trumpovo rozhodnutí o clech na solární panely a pračky spadalo pod oddíl 201 amerického Obchodního zákona z roku 1974²². Podle tohoto zákona Komise pro mezinárodní obchod (ITC) vyšetřuje, zda dovoz nezpůsobuje újmu americkému průmyslu. Pokud většina komisařů zjistí, že existuje problém, má prezident zákonnou pravomoc jednat. Jelikož bylo zjištěno, že existují problémy jak se solárními panely, tak s pračkami, měl Trump zákonnou pravomoc uvalit ochranu proti dovozu (Bown 2018). Obchodní válka mezi USA a Čínou však naplno vypukla až 6. července 2018. Tehdy Trump uvalil 25% cla na dovoz z Číny v hodně přibližně 34 miliard dolarů, tato cla se týkala automobilů, pevných disků a součástí letadel. Čína v rámci své odvety také zavedla 25% clo na 545 kusů zboží pocházejícího ze Spojených států v hodnotě 34 miliard dolarů, toto clo se týkala zemědělských produktů, automobilů a produktů z vodních zdrojů.

24. září 2018 Spojené státy uvalují 10% daně na čínský dovoz v hodnotě 200 miliard dolarů. Čína reaguje uvalením cla na americké zboží v hodnotě 60 miliard amerických dolarů. Poté 1. prosince 2018 Donald Trump vyhlásil příměří v obchodní válce na summitu G20. Prezidenti Si Ťin-pching a Donald Trump souhlasili s devadesátidenním obchodním příměřím, které mělo za cíl umožnit další rozhovory za účelem řešit obavy USA poté, co se Čína zavázala nakoupit „velmi značné“ množství amerického exportu. Příměří však netrvalo věčně, a tak 10. května 2019 USA zvyšují cla na čínské zboží v hodnotě 200 miliard dolarů z původních 10 % na 25 %. Toto se děje poté, co se obchodní jednání zhroutí. Čína tehdy reagovala oznámením, že od 1. června 2019 zvýší cla na americké zboží v hodnotě 60 miliard dolarů.

Určitá změna přichází až 15. ledna 2020, kdy Čína a Spojené státy podepsaly první fázi obchodní dohody – tato dohoda obsahovala ustanovení týkající se nákupních závazků, přístupu na finanční trh, ochrany duševního vlastnictví a vymáhání. První fáze obchodní dohody byla finálně utvořena americkým prezidentem Donaldem Trumpem a hlavním čínským obchodním

²² Ve Spojených státech se tento zákon nazývá *US Trade Act of 1974*.

vyjednávačem a vicepremiérem Liu Heem. 15. září 2020 se pak Čína rozhodla vyjmout cla na šarži 16 amerických produktů, včetně rybích pokrmů, lubrikantů a léků proti rakovině, přičemž tato cla měla být vyňata od roku 2021, což znamenalo malý ústupek v mnohem širší obchodní válce se Spojenými státy (Mullen 2021). Zde opět vidíme reciproční uvalování cel na zboží, obdobně jako tomu bylo například v případě Spojených států a Evropské unie. Zejména roku 2019 došlo k výraznému poklesu čínského exportu do Spojených států (Mullen 2021) – to znázorňuje i graf v příloze č. 3.

3. 9 Vztah Donalda Trumpa k Japonsku

V poslední podkapitole této části se budu zabývat zahraniční politikou Donalda Trumpa směrem k Japonsku. Trump se během své kampaně opakovaně zmiňoval o Japonsku jako o součásti širšího tématu, že cizí země „okrádají“ Spojené státy a kradou americká pracovní místa. Vrátil se také ke svým starším tvrzením, že taková dynamika je výsledkem slabého vedení, zavádějící politiky a zmanipulovaného globálního systému, který umožňoval predátorské obchodní praktiky a měnové manipulace. Pro Trumpa zůstala řešení těchto problémů stejná jako v 80. letech. Kombinace agresivního vedení, nacionalistických cel, snížení daní a přílivu zahraničního kapitálu by vzkřísila americkou velikost. Tento přístup definoval Trumpův vztah s japonským premiérem Abe Šinzóem a Japonskem šířeji.

Trumpův přístup k Japonsku byl stavěn na dynamice posledních dvou desetiletí a zároveň se od ní odklonil. Po otřesech a napětí v 80. letech se američtí i japonští vůdci snažili udržet význam a trvanlivost americko-japonské aliance v 90. letech minulého století a počátkem milénia. Když studená válka formálně skončila, zaměřili se na posílení americko-japonské vojenské a obranné spolupráce a zároveň přijali novou rétoriku této aliance – rétoriku „sdílených hodnot“ – která přesahovala pouhé ekonomické nebo bezpečnostní zdůvodnění. Trump jako prezident nadále rétoricky zdůrazňoval důležitost americko-japonského vztahu,

ale místo demokratického „partnerství“ je mnohem pravděpodobnější, že vyzdvihoval jeho vojenskou a obrannou hodnotu. The New York Times například poznamenal, že „železný plášť“ se pravidelně objevuje v charakteristikách této aliance Trumpovy administrativy. Trump během návštěvy Abe Šinzóa v únoru 2017 uznal, že „americko-japonská aliance je základním kamenem míru a stability v tichomořské oblasti“, ale zdůraznil její vojenské kapacity, o kterých doufal, že se stanou „neproniknutelné“ (Miller 2018: 151–153).

V listopadu 2017 byl Donald Trump na návštěvě v Asii poprvé od svého nástupu do úřadu, takže bylo zcela logické, že jeho první zastávkou se stalo Tokio, jelikož Japonsko je tradičně nejdůležitější a nejbližší spojenec USA na Dálném východě. Japonsko bylo ujištěno, že se Spojené státy staví na odpor proti Severní Koreji. Analytici předpokládali, že Trump využije každé příležitosti, aby zopakoval potřebu zajistit trvalou bezpečnost v regionu (Deutsche Welle 2017). Donald Trump o svém japonském protějšku prohlásil: „Náš vztah je mimořádný... nikdy nebyl tak úzký vztah mezi dvěma zeměmi, těmito dvěma zeměmi“ (ABC News 2017). Abe Šinzó prohlásil, že jeho vláda již nakupuje mnoho vojenského vybavení od USA, ale souhlasil s Trumpem, že Japonsko potřebuje posílit svoji obrannou kapacitu. V Japonsku se situace vyostřila v září 2017, kdy Severní Korea odpálila balistickou střelu přes severní ostrov Hokkaidó. Trump poté chtěl, aby japonské síly sestřelovaly severokorejské rakety, a sice pomocí americké vojenské technologie (Liptak 2017).

V květnu 2019 se konala další návštěva prezidenta Trumpa v Japonsku, tehdy se jednalo o čtyřdenní návštěvu. Japonsko tehdy souhlasilo s nákupem 105 bojových letounů F 35 s unikátní neviditelnou technologií Stealth. Trump dále řekl, že existuje obrovská obchodní nerovnováha s Japonskem, ale dodal, že obě země pracují na obchodní dohodě. Dalším bodem Trumpovy návštěvy byla spolupráce Japonska a USA na vesmírných misích, které vysílají astronauty na Měsíc a Mars. Trump prohlásil: „Poletíme na Měsíc. Velmi brzy poletíme na Mars. Z vojenského hlediska teď není nic důležitějšího než vesmír“ (CNN 2019).

18. ledna 2020 Trump ocenil americko-japonskou bezpečnostní smlouvu, při této příležitosti pronesl výzvu k silnější a hlubší alianci. Zajímavostí je, že o šest měsíců dříve tento pakt kritizoval. Americký prezident tehdy ve svém prohlášení uvedl: „Vzhledem k tomu, že se bezpečnostní prostředí neustále vyvíjí a objevují se nové výzvy, je nezbytné, aby se naše spojení dále posilovalo a prohlubovalo. Jsem přesvědčen, že v následujících měsících a letech budou příspěvky Japonska k naší vzájemné bezpečnosti nadále růst a aliance bude i nadále vzkvétat“ (Reuters2020). Trumpova administrativa také prosazovala, aby Japonsko platilo více za americké síly umístěné ve své zemi. Na základě dohody z roku 2015 se Japonsko zavázalo zvýšit své výdaje na americké síly o 1,4 % během následujících pěti let na průměrných 189,3 miliardy jenů (1,3 miliardy liber) ročně (Reuters 2020). Zde můžeme pozorovat, že Donald Trump měl o poznání vřelejší vztah s Japonskem než s Čínou. Chtěl dokonce posílit americké bezpečnostní vazby s Japonskem, nicméně zmiňoval i důležitost růstu japonských příspěvků v rámci tohoto bezpečnostního paktu.

3. 10 Vztah Donalda Trumpa k Severní Koreji

V poslední části se budu věnovat vztahu Donalda Trumpa k Severní Koreji. V počátcích Trumpovy administrativy měly USA a Severní Korea velmi špatné vztahy. 8. srpna 2017 Spojené státy hrozily „ohněm a zuřivostí“ proti Severní Koreji, nicméně nedokázaly zastavit severokorejské jaderné testy a testy raket dlouhého doletu. Severní Korea začala ohrožovat americké území Guam a také americké spojence, jako je Japonsko a Jižní Korea. Dvě rakety přelétly nad japonským územím 29. srpna a 28. listopadu 2017, 3. září 2017 byl proveden jaderný test. Prezident Trump se však 12. června 2018 v Singapuru setkal se severokorejským vůdcem Kim Čong-unem. Během setkání byla mezi těmito dvěma vůdci podepsána dohoda.

Tato dohoda konkrétně obsahovala následující body: (1) Spojené státy a Severní Korea se zavazují vytvořit nové americko-severokorejské vztahy v

souladu s touhou obou zemí po míru a prosperitě; (2) Spojené státy a Severní Korea spojí své úsilí o vybudování trvalého a stabilního mírového režimu na Korejském poloostrově; (3) Spojené státy a Severní Korea se zavazují objevit ostatky válečných zajatců, včetně okamžité repatriace již identifikovaných osob. Trump následně oznámil, že válečná cvičení mezi americkou a jihokorejskou armádou skončí. Jihokorejská média nazvala summit USA a Severní Koreje a jejich dohody „setkáním století a dohodami století“. Je však důležité pochopit, že toto společné prohlášení představuje právně nezávaznou dohodu, která je uznávána jako pokračující součást porozumění dosaženého mezi USA a Severní Koreou (Kim 2020: 122–123). Další důležitý summit amerického prezidenta Donalda Trumpa a severokorejského vůdce Kim Čong-una se konal v Hanoji 27. a 28. února 2019. Tento summit nebyl úspěšný, jelikož neskončil uzavřením žádné dohody. Spojené státy i Severní Korea nechtěly ustoupit ze svých požadavků.

Severokorejci žádali zrušení sankcí uvalených na jejich režim, nicméně odmítali pokračovat s denuklearizací Korejského poloostrova, což bylo naopak požadavkem Spojených států. Trump se obával „špatné dohody“, jelikož ta by oslabil zájmy národní bezpečnosti USA a jejich spojenecké vztahy²³ v regionu (Collins – Terry 2019). „Špatná dohoda“ by tedy byla taková dohoda, kdy by Spojené státy zmírnily sankce na severokorejský režim, přičemž Severní Korea by neudělala žádný pokrok v denuklearizaci Korejského poloostrova. Taková dohoda by byla pro Trumpa krajně nevýhodná. Na konci června 2019 se však konalo další setkání Donalda Trumpa s Kim Čong-unem. Trump si tehdy potřásl rukou se severokorejským vůdcem, poté spolu mluvili téměř hodinu v silně opevněné demilitarizované zóně. Obě země se tehdy dohodly na vytvoření týmů, které by obnovily zastavené jaderné rozhovory.

Kim Čong-un prohlásil, že setkání bylo symbolem jejich „vynikajícího“ vztahu. Donald Trump prohlásil, že jeho setkání s Kim Čong-unem bylo „velkým dnem pro svět“ (BBC 2019b). Trump dále hovořil o možném zmírnění sankcí vůči Severní Koreji. Analytici si ale kladli otázku, zda schůzka povede k nějakému

²³ Jedná se zejména o Japonsko a Jižní Koreu (Kim 2020: 122).

podstatnému pokroku. Robert Kelly (profesor politologie na Pusanské univerzitě v Jižní Koreji) prohlásil: „Věří někdo vážně, že se Kim vzdá byt' jen jedné hlavice, protože Trump je jeho kámoš?“ (BBC 2019b). Sue Mi Terry, která sloužila jako poradkyně Rady národní bezpečnosti USA specializující se na korejské záležitosti, uvedla, že schůzka by mohla vyústit v pokrok, pokud Trump ukáže, že je ochoten přijmout spíše částečnou než komplexní dohodu (BBC 2019b).

V následujících měsících se však vztahy mezi oběma zeměmi zhoršily. V lednu 2020 Kim Čong-un prohlásil, že Severní Korea opustí moratorium na jaderné testy a testy balistických raket dlouhého doletu, a dále řekl, že jeho země brzy zavede „novou strategickou zbraň“. Nechal však otevřený prostor pro dialog s tím, že rozsah jakéhokoli testování bude záviset na postojích USA. Severní Korea provedla na konci roku 2019 několik menších testů zbraní, což bylo považováno za pokus donutit USA k ústupkům. V reakci na to Donald Trump deklaroval, že je nemyslitelné očekávat obnovení jakýchkoli jednání (BBC 2020b). Trumpův přístup vůči Severní Koreji se jeví jako poměrně stabilní, protože nechtěl přistoupit na žádnou dohodu se Severní Koreou, pokud sám Kim Čong-un neustoupí. Donald Trump byl v určité chvíli dohodě nakloněn, nicméně vzhledem k chování ze strany Severní Koreji poté opět o dohodu nejevil zájem.

4 Trumpova zahraničněpolitická doktrína ve vztahu k teoriím zahraniční politiky

V této kapitole se hodlám zabývat teoriemi zahraniční politiky. Těmito hlavními teoriemi jsou realismus a liberalismus, to znamená, že v této kapitole budu analyzovat jednotlivé kroky politiky Donalda Trumpa, které vždy budu přiřazovat k jednomu z uvedených dvou směrů. Primárně se budu zabývat vztahem Donalda Trumpa k Severoatlantické alianci, odstoupením od jaderné smlouvy s Íránem, obchodní válkou s Čínou, uzavřením nové dohody o volném obchodu USMCA a vztahem prezidenta Trumpa k EU. V této části mé práce budu pracovat jak s primárními, tak sekundárními zdroji.

Co se týče primárních zdrojů, tak v případě realistické tradice budu pracovat s díly od Hanse Morgenthaua a Kennetha Waltze. Hans Morgenthau vydal dílo s názvem *Politika mezi národy*, Kenneth Waltz napsal knihu s názvem *Člověk, stát a válka*. V případě liberálně-idealistické tradice budu pracovat zejména s dílem *Velká iluze* od Normana Angella a s dílem *Moc a vzájemná závislost*, které společně napsali Robert Keohane a Joseph Nye. Výše uvedená díla jsou zásadní pro pochopení daných směrů, de facto se jedná o bible realismu či liberalismu, proto jsem se rozhodl s těmito díly pracovat. V případě sekundárních zdrojů jsem si daná díla vybral z důvodu, že jejich autoři jsou odborníci v oboru mezinárodních vztahů, kteří jsou dlouhodobě citováni a uznáváni.

4. 1 Vymezení hlavních teorií zahraniční politiky

4. 1. 1 Vymezení realismu

V prvé řadě je důležité si obě hlavní teorie zahraniční politiky nějakým způsobem vymežit a definovat. Co se týče realismu, tak realismus byl dlouhodobě hlavním teoretickým přístupem v oboru mezinárodních vztahů. Svě postavení si obhájil prostřednictvím své schopnosti trefně popsat události, které předcházely vypuknutí druhé světové války, a díky souboru svých doporučení týkajících se správného

provádění zahraniční politiky. Druhým důvodem pro přijetí realismu byl jeho přínos pro zahraniční politiku USA, která hledala analytické pojetí, s jehož pomocí by se mohla přizpůsobit nové roli v začínající studené válce (Pšeja – Hodulák 2015: 65). Dle Druláka (2010: 54) se realismus od ostatních tradic odlišuje svou částečně proklamovanou a částečně skutečnou blízkostí k praxi mezinárodních vztahů. K této blízkosti se realistická tradice programově hlásí již svou sebeidentifikací. Stoupenci realistické tradice se prohlašují za realisty, kteří prezentují mezinárodní vztahy takové, jaké skutečně jsou, na rozdíl od stoupců ostatních tradic, které se dle realistů zabývají utopiemi. Realismus je také blízký myšlení politických a diplomatických představitelů evropských velmocí v období mocenské rovnováhy a evropského koncertu v 18. a 19. století, ale je blízký i myšlení řady praktiků velmocenské diplomacie ve 20. století.

Smolík (2014: 79) tvrdí, že jedním z prvních děl, které je považováno za vyjádření realistického pohledu na obor mezinárodní vztahy, je dílo s názvem *Dějiny peloponéské války*, které napsal řecký historik Thúkydídés. Na něj navazovali v průběhu staletí další realističtí myslitelé – N. Machiavelli, T. Hobbes, J. J. Rousseau, dále německá škola mocenské politiky²⁴ a řada dalších. Znaky, které jsou pro „realismy“ sjednocující, jsou zejména ústřední role státu (*statism*, *state centric view*), přežití (*survival*) a svépomoc (*self-help*). Skutečnými předchůdci moderní realistické myšlenkové školy v mezinárodních vztazích byli Niccolò Machiavelli, který je autorem knihy *Vladař* (vydána roku 1532), a Thomas Hobbes, který je autorem spisu *Leviathan* (vyšel roku 1651), kdy oba tyto političtí filozofové předpokládali, že lidé jsou reálně motivováni svými vlastními zájmy a choutkami, přičemž nejrozšířenější a potenciálně nejnebezpečnější z těchto choutek je touha po moci.

Podstatné je, že diplomacie v mezinárodních vztazích mnohokrát selhala, ale také mnohokrát uspěla ve svém úkolu zachovat mír. Diplomacie několikrát selhala právě proto, že nikdo nechtěl, aby uspěla. Když byla válka běžnou činností králů, úkolem diplomacie nebylo válce zabránit, ale přivodit ji v tu nejpříznivější

²⁴ Často bývá označována jako *Machtpolitik* nebo *Realpolitik* (Smolík 2014: 79).

chvíli. Pokračující úspěch diplomacie při zachování míru závisí na mimořádných morálních a intelektuálních vlastnostech, které musí mít všichni přední účastníci. Důležité také je, aby se národy vzdaly moderních válečných technologií ve prospěch vyšší autority – pak bude situace na domácí úrovni stejně bezpečná jako na úrovni mezinárodní (Morgenthau 1948: 444–445). Morgenthau tedy ve svém díle poukazuje na fakt, že války vznikaly zejména díky vedoucím představitelům států. V mezinárodních vztazích se tak projevuje jejich špatná povaha, která může vést až k válce.

Na Hanse Morgenthaua ve svém díle reaguje Kenneth Waltz. Morgenthau ve svém díle vyvozuje svůj politický závěr na předpokládané přirozenosti člověka, kdy vidí v lidském jednání všudypřítomnost zla (Waltz 1954: 24). Je-li násilí mezi státy způsobeno zlem člověka, směřovat k vnitřní reformě států mnoho dobrého nepřinese. A pokud je násilí mezi státy produktem mezinárodní anarchie, směřováním k obrácení jednotlivců můžeme dosáhnout jen máločeho (Waltz 1954: 14). Dle Jaye je mezinárodní anarchie vysvětlením mezinárodní války. Hamilton dodává, že předpokládat nedostatek nepřátelských motivů mezi státy znamená zapomenout na to, že lidé jsou „ambiciózní, mstiví a nenasytní“ (Waltz 1954: 237). Waltz tedy reaguje na Morgenthaua s tím, že příčinou mezinárodních konfliktů není jen špatná lidská povaha, ale zejména anarchická povaha mezinárodního systému.

4. 1. 2 Vymezení liberalismu

Pokud se zaměříme na liberalismus, tak se jedná o určitý protikladný směr ve vztahu k realismu. Liberálně-idealistická tradice totiž představuje mnohem širší a tím pádem mnohem méně koherentní proud myšlení o mezinárodních vztazích než tradice realistická. Na rozdíl od realismu, jenž se sám jasně vymezuje a označuje, liberální idealismus můžeme chápat jako jakousi zbytkovou kategorii. Co se týče pojmu idealismus, tak se jedná spíše o negativní nálepku obsahující snilkovství. Tuto nálepku „idealistům“ přisoudili jejich „realističtí“ oponenti. Idealismus lze

vymezit jako myšlení, které není realistické, aniž by bylo možné jej přesněji popsat. Ve 20. století se jedná o teorie, které myšlenkově navazují na stoicismus²⁵, středověkou scholastiku, osvícenství a liberalismus, což vypovídá o jeho velké pestrosti (Drulák 2010: 72). Obdobně jako je tomu v případě realismu, i u liberálních teorií lze zpětně najít určitou myšlenkovou tradici. Z historie je známo několik zastánců integrace států – mezi ně lze zařadit například Williama Penna nebo českého krále Jiřího z Poděbrad.

Mezi předchůdce liberálního myšlení v oblasti mezinárodních vztahů patří Erasmus Rotterdamský, který tvrdil, že války jsou ztrátové a vládcí by daleko více získali ze vzájemné kooperace. Nizozemský právník Hugo Grotius byl zastáncem teorie přirozeného práva, a většinou bývá řazen spíše k liberálním realistům, ale významně přispěl k rozvoji mezinárodního práva, jehož základy odvozoval z univerzálního lidského rozumu. Na tyto autory dále navazují nejvýznamnější inspirátoři liberalistického myšlení v oboru mezinárodních vztahů – jedná se o německého filozofa Immanuela Kanta, který bývá tradičně označován jako nejdůležitější předchůdce teze o demokratickém míru²⁶, a skotského ekonoma a filozofa Adama Smithe, který byl autorem myšlenky o spontánním tržním řádu, jenž vede k prospěchu všech. Dalším inspirátorem liberalistického myšlení byl David Ricardo, který dokázal, že mezinárodní obchod prospívá všem zemím (Pšeja – Hodulák 2015: 75–76).

Ačkoli liberalismus představuje „uskupení“ mnoha různorodých proudů, sdílejí tyto směry společné předpoklady, konkrétně: (1) představiteli mezinárodních vztahů nejsou výlučně státy, ale mohou jimi být i nestátní aktéři; (2) státy nelze chápat jako černé skříňky, jelikož stát není autonomním aktérem, protože zahraničněpolitické jednání se odvíjí od požadavků společnosti, nikoliv od podmínek mezinárodních vztahů; (3) vymezená hierarchie témat mezinárodních vztahů neexistuje, jelikož neexistuje oddělení politiky na *high politics* (vysoká

²⁵ Základními principy stoicismu jsou zdravý rozum a čtyři základní ctnosti: moudrost, odvaha, spravedlnost a střídmost (Oppong 2022).

²⁶ Napsal dílo s názvem *K věčnému míru* (Pšeja – Hodulák 2015: 75).

politika) a *low politics* (nízká politika); (4) hlavním procesem, který se v mezinárodní politice uskutečňuje, je vyjednávání (*bargaining*) a změna (Smolík 2014: 84). Norman Angell je jedním z hlavních představitelů tohoto směru. Ve svém díle *Velká iluze* píše o tom, že i tam, kde není území formálně anektováno, není dobyvatel schopen vzít si bohatství dobytého území, a to kvůli choulostivé vzájemné závislosti finančního světa (výsledek našich úvěrových a bankovních systémů), která zajišťuje finanční a průmyslovou bezpečnost vítěze závislého na finanční a průmyslové bezpečnosti ve všech významných civilizovaných centrech.

Armády a námořnictva nemohou zničit obchod soupeřů, ani ho nemohou získat. Velké evropské národy neničí obchod malých národů pro svůj vlastní prospěch, protože to nemohou; nizozemský občan, jehož vláda nemá žádnou vojenskou moc, je na tom stejně dobře jako německý občan, jehož vláda má armádu o síle dvou milionů mužů, a mnohem lépe než ruský občan, jehož vláda má armádu o síle okolo čtyři milionů mužů (Angell 1913: 35). O vzájemné závislosti (interdependenci) hovoří také Robert Keohane a Joseph Nye. Vzájemná závislost ovlivňuje světovou politiku a chování států, nicméně vládní aktivity také ovlivňují vzorce vzájemné závislosti. Vytvořením nebo přijetím postupů, pravidel nebo institucí pro určité druhy činnosti vlády regulují a kontrolují nadnárodní a mezistátní vztahy. Tato řídicí ujednání označujeme jako mezinárodní režimy. Vzájemná závislost však není jen analytický koncept. Je to také rétorický prostředek používaný publicisty a státníky. Pro státníka, který touží zvýšit počet lidí pochodujících pod jeho praporem, jsou užitečná vágní slova s širokou přitažlivostí. Pro analytika je taková vágnost pouze zmatkem (Keohane – Nye 2011: 5).

4. 1. 3 Komparace realismu a liberalismu

V této části hodlám provést alespoň základní komparaci dvou hlavních teorií zahraniční politiky – realismu a liberalismu (idealismu). Jak ukázal Morgenthau, rozestup mezi realisty a idealisty je dán odlišným zhodnocením lidské podstaty. Dle realisty Hobbesa je lidský jedinec poháněn egoismem, ješitností (touhou po slávě a uznání) a nedůvěrou vůči druhým. Tyto špatné vlastnosti vedou v člověku v přirozeném stavu k trvalému násilí. Jedině panství absolutního státu vyžadujícího jednu závaznou představu o spravedlnosti je schopno ukončit válku všech proti všem. Zde však vyvstává jedna důležitá otázka: *Z čeho čerpá Hobbes a jeho konzervativní následovníci důvěru v to, že neomezená vláda jednoho člověka (skupiny či mocnosti) nepřipraví ostatním na zemi ještě větší peklo, než jaké si vzájemně připravují v přirozeném stavu?* Tato otázka navíc získala zvláštní naléhavost po zkušenosti s genocidními totalitárními režimy minulého století.

Na tento „hobbesovský paradox“ odpovídají racionalisté svým pojetím vzájemného vyvažování protikladných lidských vášní a ctižádostí. To znamená, že tam, kde realisté považovali za podmínku stability asymetrickou převahu jednoho nad ostatními, racionalisté za podmínku stability považovali přibližně rovnou distribuci moci mezi více nezávislými aktéry, kteří se tak vzájemně kontrolují a zadržují. Podle racionalistů je budování účinných a spravedlivých institucí nejlepším způsobem, jak osedlávat špatné a zároveň podporovat dobré sklony lidské podstaty. S tímto pozitivním hodnocením sociálních institucí nesouhlasí idealisté. Rousseau tvrdí, že člověk se rodí svobodný a dobrý, naopak zlo a nesvoboda se do jeho života dostávají prostřednictvím socializace. Socializací se jeho přirozená sebeláska proměňuje v marnivost. Dále se zlo a nesvoboda do života člověka dostávají právě podřízením nespravedlivým institucím (Barša – Císař 2008: 157–158).

Liberální teorie mezinárodních vztahů rozvíjí vhled, že vztahy mezi státem a společnostmi – vztahy států k domácímu a nadnárodnímu sociálnímu kontextu, do kterého jsou zasazeny – mají zásadní vliv na chování státu ve světové politice. Společenské myšlenky, zájmy a instituce ovlivňují chování státu tím, že utvářejí

státní preference, tedy základní sociální účely, na nichž jsou založeny strategické kalkulace vlád. Pro liberály je ve světové politice nejdůležitější konfigurace státních preferencí – nikoli, jak tvrdí realisté, konfigurace schopností, a nikoli, jak tvrdí institucionalisté (tj. teoretici funkčního režimu), konfigurace informací a institucí. Liberální teorie navíc vysvětluje důležité jevy opomíjené alternativními teoriemi, včetně věcného obsahu zahraniční politiky, historických změn a odlišností mezistátních vztahů mezi moderními západními státy (Moravcsik 1997: 513–515). Dle realistů má ve vnitrostátních záležitostech stát naprostou autoritu, ovšem ve vnějším prostředí koexistují vedle sebe suverénní státy, přičemž zde neexistuje nějaká nadřazená instituce s možností řídit či trestat jednání států.

O takovém mezinárodním systému hovoří realisté jako o anarchickém systému. Státy v takovém prostředí soutěží mezi sebou o zajištění bezpečnosti, trhů a vlivu. Všechny státy tuto soutěž chápou jako hru s nulovým součtem, tedy zisk pro jednoho znamená automaticky ztrátu pro druhého. Moc realisté chápou poměrně úzce – jako vojensko-politickou moc a schopnost (*high politics*). Sociální, ekonomická a kulturní dimenze moci státu (*low politics*) je pro realisty podřadná (Waisová 2005: 71–72). Oproti tomu dle liberálů nejsou hlavními aktéry mezinárodních vztahů výlučně státy, ale mohou jimi být i nestátní aktéři (jednotlivci či sociální skupiny), a stát nelze považovat za autonomního aktéra, jelikož zahraničněpolitické jednání se odvíjí od požadavků společnosti, nikoli od podmínek mezinárodních vztahů (Waisová 2005: 79).

4. 2 Vztah Donalda Trumpa k NATO dle teorií zahraniční politiky

Nejprve budu analyzovat vztah Donalda Trumpa k NATO z pohledu realismu a liberalismu. V rámci NATO je mezistátní spolupráce právě velmi důležitá. NATO je politicko-vojenskou aliancí, která byla založena roku 1949. Základním dokumentem Aliance je Severoatlantická smlouva, jenž obsahuje klíčový článek 5. Na základě tohoto článku smluvní strany pohlíží na ozbrojený útok proti jedné nebo několika z nich jako na útok proti všem, v takovém případě se zavazují

příspěť na pomoc napadeným členům. Aliance má v současné době (duben 2023) 31 členů (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky nedatováno).

Pokud se zaměříme na chování Donalda Trumpa k ostatním členům NATO, jednalo se spíše o chladný až do určité míry nepřátelský vztah. Během svého prezidentství prezident Trump veřejně kritizoval evropské členy NATO, zejména požadoval, aby členové této aliance platili více za společnou obranu Evropy. Trump měl však údajně zajít ještě dál – podle těch, kteří byli obeznámeni s jeho rozhovory, opakovaně hovořil o úplném stažení USA z této vojenské aliance. V létě roku 2020 vydal Trumpův bývalý poradce pro národní bezpečnost John Bolton knihu, v níž měl prezident opakovaně prohlásit, že chce z aliance vystoupit.

V srpnu 2020 Bolton spekuloval pro španělské noviny, že Trump by krátce před volbami mohl vyvolat „říjnové překvapení“, pokud by deklaroval svůj záměr opustit NATO ve druhém funkčním období (Crowley 2020). Mimo odchodu USA z NATO měl údajně ještě uvažovat o přerušení spojení s Jižní Koreou, pokud by vyhrál volby v roce 2020. Trump měl na základě toho ztratit důvěru ministra obrany Marka Espera. Esper se měl dokonce svým kolegům svěřit, že fandí tomu, aby Joe Biden vyhrál volby, a to z důvodu, že mu mělo záležet na národní bezpečnosti (Elfer 2021). Donald Trump tedy neměl k NATO příliš přátelský vztah, nejvíce kritizoval to, že evropští spojenci v NATO neplní své finanční závazky, a sice, že nevynakládají 2 % hrubého domácího produktu na obranu. Toto zašlo až tak daleko, že americký prezident uvažoval o stažení své země z NATO.

Můžeme tvrdit, že Donald Trump věřil v účinnost Severoatlantické aliance, což lze přiřadit k liberálně-idealistické tradici. Pokud by Donald Trump nevěřil v účinnost NATO, nepožadoval by, aby evropští partneři v rámci této aliance zvýšili své příspěvky do společného rozpočtu. Donald Trump však rozhodl o stažení Spojených států a jejich partnerů v rámci NATO z Afghánistánu. Toto lze vyhodnotit jako realistický krok s tím, že Trump požadoval ještě rychlejší stažení NATO z Afghánistánu, než ke kterému reálně došlo. Nutno připomenout, že Donald Trump chtěl stáhnout vojáky z Afghánistánu i proti vůli řady amerických generálů.

4. 3 Odstoupení od smlouvy s Íránem dle teorií zahraniční politiky

V následující podkapitole se budu věnovat odstoupení od smlouvy s Íránem ze strany USA. Realistický pohled na mezinárodní právo se liší od pohledu mezinárodních právníků i liberálních institucionalistů. Pro realisty je definující charakteristikou mezinárodního systému anarchie a nejdůležitější empirickou realitou je, že národní moc a schopnost vést válku je důležitější než cokoli jiného. Účelem mezinárodního práva je vytvořit sebevynucovací rovnováhu. Mezinárodní právo může být ústředním bodem pro řešení problémů s koordinací. Může snížit transakční náklady a může také generovat informace a poskytovat příležitosti k propojení problémů (Krasner 2002: 265–266). 8. května 2018 Trump deklaroval, že USA odstoupí od jaderné dohody s Íránem a obnoví sankce. Trumpova administrativa obnovila všechny sankce vůči Íránu pozastavené na základě dohody, zavedla širokou škálu sankcí zaměřených na íránský energetický průmysl, jeho finanční instituce a průmyslová odvětví, jeho schopnost pojistit domácí podniky a jeho přístup k americkým dolarům a komoditám.

Obrovský vliv Spojených států na globální finanční systém znamená, že jejich sankce jsou mocnými nástroji. Ministerstvo financí USA mohlo vyřadit zahraniční podniky z amerického trhu, pokud odmítly dodržovat sankce vůči Íránu (DiChristopher 2018). Pro realisty instituce odrážejí státní kalkulace vlastního zájmu založené především na obavách o relativní moc; v důsledku toho institucionální výsledky vždy odrážejí rovnováhu sil. Instituce, jak tvrdí realisté, nemají významný vliv na chování státu. Realisté se domnívají, že chování státu je do značné míry formováno materiální strukturou mezinárodního systému. Rozdělení materiálních schopností mezi státy je klíčovým faktorem pro pochopení světové politiky. Pro realisty je určitá úroveň bezpečnostní soutěže mezi velmocemi nevyhnutelná kvůli materiální struktuře mezinárodního systému (Mearsheimer 1995: 82–91).

Donald Trump nevěřil v žádnou smlouvu s Íránem, jelikož tento režim považoval za nepřátelský. Vypovězení smlouvy s Íránem a zavedení následných přísných sankcí tedy vnímám jako ryze realistický krok, Trump rozhodně nedůvěřoval protistraně, ani nevěřil, že by dohoda zabránila tomu, aby Írán vyrobil jadernou bombu. Dohodu z roku 2015 vnímal jako jednoznačně neúčinnou, a nevyslechl ani evropské vůdce, kteří volali po tom, aby z dohody neodstoupil. Realisté tvrdí, že lidský jedinec je poháněn nedůvěrou vůči druhým – toto je přesně takový případ. Dalším faktem nicméně je, že ještě v roce 2020 (tedy dva roky po vypovězení původní dohody) Trump prosazoval novou jadernou dohodu s Íránem. Donald Trump tvrdil, že jeho administrativa s Íránem vyjedná lepší dohodu, ovšem v období let 2018–2020 se šance na vyjednání lepší dohody příliš nezvýšily (Miller 2020). Potenciální vyjednání oné „lepší dohody“ Trumpovo administrativou bychom mohli hodnotit jako liberální krok, ale dle Kaplana (2020) bylo skutečným cílem Trumpovy administrativy zničit íránský režim – to již nelze považovat za liberální krok.

4. 4 Trumpův postoj k Číně dle teorií zahraniční politiky

V následující části hodlám analyzovat Trumpův vztah k Číně, respektive se hodlám zabývat zejména obchodní válkou s Čínou, která naplno vypukla v létě 2018. Nejprve se pokusím definovat, co to *mezinárodní obchod* vůbec je. „Přístup politické moci k mezinárodnímu obchodu je tradičně ambivalentní. Na jedné straně obchod slouží k překonání nedostatku určitého typu zboží a je projevem přirozené dělby práce. V tomto smyslu jde o dělbu práce na základě odlišných (zjevných) dispozic, schopností, přírodních podmínek“ (Hodulák – Krpec 2015: 275). Počátkem 21. století se stále více ukazuje, že globalizovaný svět je charakteristický svojí vzájemnou závislostí, a to nejen v oblasti mezinárodních vztahů, ale především v oblasti ekonomické, ekologické a informační.

Kvůli rostoucí globální propojenosti ekonomických procesů, revolučním technologickým změnám a celkovému zhuštění a prohloubení všech interakcí, které probíhají skrze státní hranice, se významně snížila efektivita domácího demokratického procesu. Mezinárodní vztahy získaly novou podobu díky regionálním konfliktům, náboženskému fanatismu a významným teroristickým akcím. Nejasná je role nejen „světového četníka“ USA, ale také Ruska, Číny, Izraele, Íránu nebo EU (Smolík 2014: 158–159). Mezinárodní obchod je tedy nedílnou součástí mezinárodních vztahů v dnešním propojeném světě. Studie z ledna 2021, kterou zadala Obchodní rada USA a Číny, tvrdí, že obchodní politika prezidenta Trumpa stála Spojené státy 245 000 pracovních míst.

V obchodních válkách jsou třídní války, bilaterální cla na čínské zboží nijak nezmění příjmy v Číně, které zemi podnítily k obrovským přebytkům a vývozu nedostatečné úrovně. Je zřejmé, že obchodní politika Trumpovy administrativy nebyla úspěšná. Americký deficit v obchodu s Čínou a zbytkem světa byl roku 2020 vyšší než během předchozích deseti let (Pettis 2021). Donald Trump tedy prosazoval zejména protekcionistická opatření, která však do velké míry poškodila samotné Spojené státy. Trumpova zahraniční politika k Číně byla založena na nedůvěře a na rivalitě. V žádném případě nelze tvrdit, že šlo o přátelský vztah, kdy by se ekonomiky obou zemí propojovaly. Ze strany prezidenta Trumpa šlo tedy opět jednoznačně o realistický krok, neboť vzájemná rivalita a nedůvěra není rozhodně vlastností liberálů.

4. 5 Uzavření dohody o volném obchodu USMCA z pohledu teorií zahraniční politiky

V následující části se budu věnovat uzavření dohody o volném obchodu USMCA (USA-Mexiko-Kanada), přičemž tento krok budu analyzovat z pohledu teorií zahraniční politiky. Uzavření dohody o volném obchodu můžeme vnímat jako liberální krok ze strany Donalda Trumpa. Ekonomičtí liberálové totiž tvrdí, že zvyšující se obchodní výměna a prohlubující se hospodářské propojení mezi

zeměmi snižuje riziko vypuknutí války, protože ekonomiky a blahobyt států se propojují do té míry, že rozpoutáním války by riskovaly příliš mnoho.

Proces nárůstu a prohloubení ekonomické výměny a nárůst důrazu na blahobyt státu a jeho obyvatel vede ke změně charakteru států – ze států usilujících o zajištění vlastní bezpečnosti se stávají státy, které kladou důraz na ekonomickou prosperitu, stabilitu a blahobyt (Waisová 2005: 80). USMCA je aktualizovanou verzí Severoamerické dohody o volném obchodu (NAFTA) – zahrnuje velké změny týkající se automobilů a nové politiky týkající se pracovních a ekologických norem, ochrany duševního vlastnictví a některých ustanovení o digitálním obchodu. USMCA vstoupila v platnost 1. července 2020 poté, co v březnu 2020 ratifikovala dohodu Kanada. Vlády a společnosti se však stále přizpůsobují novým pravidlům, zejména novým pracovním ustanovením (Kirby 2020).

Donald Trump v tomto případě postupoval poměrně liberálně (minimálně v porovnání s ostatními případy). Pravděpodobně si uvědomil, že vzájemný obchod se dvěma sousedícími zeměmi je pro USA naprosto klíčový, a proto souhlasil s podepsáním dohody USMCA. Trump chtěl propojit ekonomiky třech zmíněných států, svobodný obchod a férový trh je klíčový jak pro USA, tak pro Mexiko a Kanadu. Vyjednávači USA a Mexika souhlasili se změnami týkajícími se automobilové výroby, obě země chtěly mít v tomto odvětví větší zisky. Liberálové právě tvrdí, že vzájemný obchod je klíčový pro všechny zúčastněné strany. Podstatné je však také zmínit, že v případě vyjednávání o dohodě USMCA Donald Trump nejprve vedl obchodní válku s Mexikem i Kanadou. Na obě země uvaloval cla s tím, že dotyčné země uvalily odvetná cla na USA. Tento krok nemůžeme vnímat jako liberální, tím pádem v této otázce lze Trumpův postoj poměrně těžko teoreticky uchopit. Lze pouze říci, že v určité fázi vyjednávání se choval realisticky, a v další fázi vyjednávání se choval naopak liberálně.

4. 6 Trumpův vztah k EU z pohledu teorií zahraniční politiky

V poslední části této kapitoly se budu zabývat vztahem Donalda Trumpa k Evropské unii z pohledu teorií zahraniční politiky. Nejprve je třeba vymezit a popsat, jak se realisté a liberálové dívají na evropskou integraci. Pro realisty představuje evropská integrace problém, který se vymyká realistickému pohledu na mezinárodní vztahy. Evropská integrace totiž představuje příklad dlouhodobé kooperace států organizované na demokratickém základě, což je přesně to, co by dle realistů nemělo fungovat. Realisté však vymysleli určité zkratkovité pokusy o vysvětlení evropské integrace. Hned dvě možné interpretace nabízí Morgenthau. První interpretace se opírá o hegemoniální argumentaci – tuto interpretaci připisuje některým představitelům americké vlády, kteří jsou dle Morgenthaua přesvědčeni, že sjednocení Evropy pod německým vedením je nevyhnutelné a zároveň žádoucí.

Z tohoto pohledu by evropská integrace byla jedním z mnoha historických pokusů velmoci o regionální hegemonii, ale tato regionální hegemonie nabývá smyslu až v globální mocenské rovnováze, kde sjednocená západní Evropa znamená pro USA hráz sovětské expanzi. O mocenskou rovnováhu se opírá také Waltz, který upozorňuje na to, že integrace začíná ve chvíli, kdy tradiční evropské velmoci ztrácejí své postavení a dostávají se do stínu dvou supervelmocí. V případě ztráty svých mocenských pozic již nepředstavují evropské státy pro sebe navzájem hlavní hrozby, přičemž jejich vztahy jsou mnohem méně podřízeny bezpečnostnímu dilematu, které dříve bránilo veškerým pokusům o dlouhodobější evropskou spolupráci.

Co se týče liberálně-idealistických přístupů, tak do této kategorie řadíme zejména neofunkcionalistický přístup. Neofunkcionalisté identifikují šest nositelů integrační dynamiky: (1) funkcionální přelévání, což znamená, že integrace v jednom sektoru si na základě objektivních charakteristik vyžádá integraci v jiném sektoru; (2) politické přelévání – jedná se o situaci, kdy rostoucí přeshraniční transakce si vynucují vznik společných regulativních orgánů; (3) vypěstované přelévání, které je výsledkem umělých vazeb mezi sektory, jež

vznikají během politických jednání; (4) sbližování elit; (5) touha po jednotné evropské identitě; (6) tlak vnějších aktérů (Drulák 2010: 188–191).

Pokud bychom chtěli přiřadit chování Donalda Trumpa vůči EU k jednomu z těchto přístupů, v určitém ohledu se Trump choval realisticky. Jak jsem již popisoval ve třetí kapitole, přístup Donalda Trumpa k EU byl velmi rezervovaný, chladný a nepřátelský. Prezident Trump evropskou integraci příliš nechápal a ani ji neuznával, nekomunikoval s čelními představiteli EU, ale komunikoval zejména s hlavními představiteli Německa a Francie. Nepřístupoval k této organizaci jednotně, spíše měl zájem o bilaterální jednání s největšími a nejbohatšími zeměmi v rámci EU. Donald Trump Unii ovšem nevnímal ani jako ekonomického partnera, nýbrž jako konkurenta, kterého chtěl oslabit. Z tohoto důvodu bychom kroky Donalda Trumpa mohli přiřadit k realistickému směru, nicméně faktem je, že kdyby EU vnímal čistě z realistického pohledu, tak pro něj nebude tématem, protože podle realistů takový projekt nemůže fungovat. Donald Trump tedy vnímal EU jako svého konkurenta, nicméně pravděpodobně ji bral coby projekt vážně. Opět lze Trumpovy kroky poměrně těžko teoreticky uchopit, nicméně díky jeho rezervovaným a nepřátelským krokům vůči EU převažoval spíše realistický postoj.

5 Závěr

Tématem mé diplomové práce byla *Zahraničněpolitická doktrína Donalda Trumpa*. V první části jsem se věnoval především interpretaci podstaty doktríny Donalda Trumpa. Ve druhé části jsem rozebíral, jak se doktrína prezidenta Trumpa promítla do praxe, tedy do vztahu s určitými mocnostmi, na které jsem se zaměřil. V poslední části jsem se dostal k teoretickým úvahám, jednotlivé kroky politiky Donalda Trumpa jsem přiřazoval k jednotlivým teoriím zahraniční politiky – tedy buď k realismu nebo liberalismu. První moje výzkumná otázka zněla: *Jaké byly základní prvky zahraničněpolitické doktríny Donalda Trumpa?* Mezi základní prvky Trumpovy zahraničněpolitické doktríny patří boj proti migraci a přistěhovalectví, ochrana amerického pracovního trhu a obchodu, upřednostnění bilateralismu před multilateralismem, dále boj proti terorismu a odpor k establishmentu. Úspěšná kampaň Donalda Trumpa tedy stála zejména na vyvolávání strachu z uprchlíků, globalizace a ztráty výsadního postavení bílé většiny.

Moje druhá výzkumná otázka zněla: *Do jaké míry byla zahraniční politika Donalda Trumpa realistická či idealistická?* Co se týče této otázky, tak jsem ve své práci dospěl k závěru, že Trumpova zahraniční politika byla z většiny realistická, nikoli idealistická. Donald Trump ve své zahraniční politice častokrát naplňoval základní prvky realismu. Toto se projevilo zejména v jeho vztahu k Evropské unii, kterou ani nebral jako svého partnera, nýbrž jako vyzyvatele. Jeho postoj k evropské integraci jako takové byl poměrně odtažitý, nesnažil se o jednání s čelními představiteli EU, ale jednal vždy bilaterálně se zástupci nejmocnějších zemí v rámci EU. Určité prvky liberalismu však můžeme v Trumpově zahraniční politice také nalézt – jedná se zejména o vyjednání dohody USMCA. V tomto případě nakonec Donald Trump s dohodou souhlasil, ačkoli tomu předcházelo něco, co lze nazvat obchodní válkou s Kanadou a Mexikem. V některých případech však byly Trumpovy kroky těžko teoreticky uchopitelné.

Podobný přístup Donald Trump uplatňoval směrem k NATO, zde opakovaně zdůrazňoval, že evropští partneři v rámci NATO nevynakládají 2 % hrubého domácího produktu na obranu. To bylo něco, co bylo Donaldu Trumpovi opakovaně trnem v oku. V červenci 2018 Trump dokonce prohlásil, že země NATO musí okamžitě zaplatit 2 % hrubého domácího produktu své země na obranu. Trump dokonce dříve řekl vůdcům aliance, že by měli zvýšit své výdaje na obranu na 4 % svého hrubého domácího produktu (Reuters 2018b). Poté začal dokonce vyhrožovat tím, že USA vystoupí z NATO, pokud by ostatní členové aliance své závazky nezačali plnit. Jedná se tedy o naprosto bezprecedentní situaci, kdy Trump byl ochoten svého cíle dosáhnout silou a vyhrožováním. Donald Trump také v roce 2020 podepsal dohodu o stažení vojáků NATO z Afghánistánu. To lze opět interpretovat tak, že Donald Trump již nevěřil působení aliančních jednotek v Afghánistánu, a proto raději podepsal dohodu o jejich stažení. V Afghánistánu posléze opět upevnil svoji pozici Taliban, který v zemi radikálně potlačil práva žen a země nadále chudne.

Moje poslední výzkumná otázka byla následující: *Do jaké míry se lišil jeho přístup k jednotlivým mocnostem, tedy zejména k Číně, Rusku a Evropské unii jako takové?* Donald Trump měl víceméně obdobný vztah k Číně, Rusku a Evropské unii – většinou se jednalo o agresivní a rivalský vztah. O něco pozitivnější byl jeho vztah s Japonskem a Austrálií. Co se týče Trumpova vztahu k Číně, dospěl jsem k závěru, že za administrativy tohoto prezidenta se vztah USA a Číny rapidně zhoršil. Trump vedl s Čínou od léta roku 2018 obchodní válku, kdy nejprve uvalil 25% clo na dovoz z Číny, přičemž Čína recipročně zavedla také 25% clo na zboží pocházející z USA. K recipročnímu uvalování cel docházelo prakticky neustále od července 2018 do začátku prosince 2018, kdy Trump vyhlásil na summitu G20 příměří v obchodní válce.

Obchodní válka se nicméně znovu rozpoutala v květnu 2019, kdy opět došlo ke zvyšování amerických cel na čínské zboží. V lednu 2020 Čína a Spojené státy podepsaly první fázi obchodní dohody, následně v září téhož roku Čína vyňala cla na šarži 16 amerických produktů (Mullen 2021). Obchod Číny se

Spojenými státy se okolo roku 2019 rapidně zhoršil, což lze právě přisoudit obchodní válce, která byla vyvolána ze strany Donalda Trumpa. Pokud se zaměříme na Trumpův vztah k Rusku, jednalo se o určité střídání nálad ze strany Donalda Trumpa. Ten sice naznačil jakési „oteplení“ vztahů s Vladimírem Putinem²⁷ v létě 2018, kdy přímo prohlásil, že věří ve zlepšení vzájemných vztahů (Neufeld 2018). V únoru 2019 však Trumpova administrativa ohlásila, že odstupuje od Smlouvy o jaderných silách středního doletu (INF) z důvodu pokračujícího porušování smlouvy ze strany Ruska (Pompeo 2019).

Trumpův vztah k EU byl poměrně agresivní a nepřátelský, což se potvrdilo už jen tím, že v roce 2019 podpořil vystoupení Velké Británie z EU bez dohody (Higgins 2019). Jak jsem již zmiňoval ve své práci, Trump chtěl (zejména podporou brexitu) oslabit EU. Jeho vztah k EU tedy byl prakticky nijaký, vazby s EU pojímal pouze čistě pragmaticky, přičemž ve vzájemném obchodu šlo Trumpovi jen o získání výhod pro Spojené státy. Proto rozhodně nelze hovořit o vřelém a dlouhodobě přátelském vztahu s EU. Donald Trump měl také vřelý vztah s pravicově-konzervativními a populistickými prezidenty. Velmi dobře vycházel například s brazilským prezidentem Bolsonarem či s filipínským prezidentem Dutertem.

Brazilský prezident Bolsonaro byl médií přezdíván jako „Trump of the Tropics“. Prosazoval politiku omezení ochrany životního prostředí, dále chtěl upřít LGBT osobám základní občanská práva a odstranit sociální ochranu chudých (Green 2019: 19). Filipínský prezident Duterte byl obviněn kvůli jeho brutální válce proti obchodníkům s drogami, přičemž byl v této souvislosti kritizován ze strany obhájců lidských práv či OSN. Toto Bílý dům naprosto ignoroval, Trump dokonce ještě filipínského prezidenta pozval na osobní schůzku (Sutter 2018: 16). Přátelství s těmito prezidenty zajisté Trumpa nestavělo do příliš příznivého světla

²⁷ Vladimír Putin se s Donaldem Trumpem setkal na summitu v Helsinkách (Neufeld 2018).

v očích světové veřejnosti. V zahraniční politice Donalda Trumpa tedy chyběl lidskoprávní aspekt, který Trump dlouhodobě opomíjel.

Seznam použitých zdrojů

ABC News (2017). Donald Trump in Japan: What we've learnt from the first leg of the US President's 12-day Asia tour. *ABC News*. 6. 11. 2017 (<https://www.abc.net.au/news/2017-11-07/donald-trump-what-we-learned-from-us-president-in-japan/9124180>, 23. 5. 2023).

Acosta, Jim – Brown, Pamela – Kelly, Caroline (2019). Trump inquires about US buying Greenland, but it's not for sale. *CNN*. 16. 8. 2019 (<https://edition.cnn.com/2019/08/15/politics/trump-buy-greenland-wall-street-journal/index.html>, 10. 3. 2023).

Aljazeera (2019). Trump says Kurds 'not angels', dubs PKK 'worse than ISIL'. *Aljazeera*. 17. 10. 2019 (<https://www.aljazeera.com/news/2019/10/17/trump-says-kurds-not-angels-dubs-pkk-worse-than-isil>, 21. 5. 2023).

Aljazeera (2021). US general says Afghanistan collapse rooted in Trump-Taliban deal. *Aljazeera*. 30. 9. 2021 (<https://www.aljazeera.com/news/2021/9/30/us-generals-say-afghanistan-collapse-rooted-in-trump-taliban-deal>, 22. 5. 2023).

Al Sarhan, Atallah S. (2017). United States Foreign Policy and the Middle East. *Open Journal of Political Science* 7 (4), s. 454–472.

American Constitution Society (nedatováno). Key Findings of the Mueller Report. *American Constitution Society* (<https://www.acslaw.org/projects/the-presidential-investigation-education-project/other-resources/key-findings-of-the-mueller-report/>, 9. 4. 2023).

Angell, Norman (1913). *The Great Illusion* (New York – London: The Knickerbocker Press).

Apps, Peter (2019). COLUMN-In Trump era, Europeans want a very different foreign policy: Peter Apps. *Reuters*. 28. 11. 2019 (<https://www.reuters.com/article/apps-trump-idINL8N28756S>, 6. 3. 2023).

Ayson, Robert (2017). Adjusting to the Trump presidency. *New Zealand International Review* 42 (3), s. 10–13.

Barša, Pavel – Císař, Ondřej (2008). *Anarchie a řád ve světové politice* (Praha: Portál).

Becker, Reinhard – Siebold, Sabine – Stewart, Phil (2020). Trump will ein Drittel der US-Soldaten aus Deutschland abziehen. *Reuters*. 29. 7. 2020 (<https://www.reuters.com/article/usa-deutschland-truppenabzug-idDEKCN24U2HC>, 10. 3. 2023).

BBC (2016). US election 2016: Trump details 'America First' foreign plan. *BBC*. 28. 4. 2016 (<https://www.bbc.com/news/election-us-2016-36152947>, 4. 2. 2023).

BBC (2017a). US raid on al-Qaeda in Yemen: What we know so far. *BBC*. 3. 2. 2017 (<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-38808631>, 11. 3. 2023).

BBC (2017b). Trump administration 'to sell Nigeria planes' for Boko Haram fight. *BBC*. 11. 4. 2017 (<https://www.bbc.com/news/world-africa-39564855>, 17. 3. 2023).

BBC (2018a). Trump steel tariffs: European Union gears up for trade war. *BBC*. 2. 3. 2018 (<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-43264200>, 7. 3. 2023).

BBC (2018b). Donald Trump: European Union is a foe on trade. *BBC*. 15. 7. 2018 (<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-44837311>, 10. 3. 2023).

BBC (2018c). Andrew Brunson: Turkey releases US pastor after two years. *BBC*. 12. 10. 2018 (<https://www.bbc.com/news/world-europe-45841276>, 20. 5. 2023).

BBC (2018d). Nafta: US-Canada trade talks break up without a deal. *BBC*. 31. 8. 2018 (<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-45375178>, 20. 3. 2023).

BBC (2018e). Donald Trump: European Union is a foe on trade. *BBC*. 15. 7. 2018 (<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-44837311>, 9. 11. 2022).

BBC (2019a). Donald Trump and Greenland: Why would he want to buy it? *BBC*. 21. 8. 2019 (<https://www.bbc.com/news/newsbeat-49422832>, 7. 5. 2023).

BBC (2019b). US-North Korea: Trump and Kim agree to restart talks in historic meeting. *BBC*. 30. 6. 2019 (<https://www.bbc.com/news/world-asia-48814975>, 24. 5. 2023).

BBC (2020a). Trump releases long-awaited Middle-East peace plan. *BBC*. 28. 1. 2020 (<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-51288218>, 14. 3. 2023).

BBC (2020b). Kim-Trump personal relations 'not enough to resume' US-North Korea talks. *BBC*. 11. 1. 2020 (<https://www.bbc.com/news/world-asia-51074956>, 24. 5. 2023).

BNN Bloomberg (2020). Ottawa vows to retaliate as U.S. brings back aluminum tariffs. *BNN Bloomberg*. 6. 8. 2020 (<https://www.bnnbloomberg.ca/ottawa-vows-to-retaliate-as-u-s-brings-back-aluminum-tariffs-1.1476602>, 22. 5. 2023).

Borger, Julian – Graham-Harrison, Emma (2020). Trump's Afghanistan withdrawal announcement takes US officials by surprise. *The Guardian*. 8. 10. 2020 (<https://www.theguardian.com/us-news/2020/oct/08/donald-trump-afghanistan-us-troops-taliban>, 21. 5. 2023).

Bown, Chad (2018). Donald Trump's Solar and Washer Tariffs May Have Now Opened the Floodgates of Protectionism. *Peterson Institute for International Economics*. 23. 1. 2018 (<https://www.piie.com/commentary/op-eds/donald-trumps-solar-and-washer-tariffs-may-have-now-opened-floodgates>, 29. 3. 2023).

Bremmer, Ian (2018). The Winners of Trump's Foreign Policy: Year One. *Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development* N (10), s. 96–103.

Britannica (nedatováno). Muslim Brotherhood. *Britannica* (<https://www.britannica.com/topic/Muslim-Brotherhood>, 19. 5. 2023).

Britannica (nedatovánob). Economy of New Zealand. *Britannica* (<https://www.britannica.com/place/New-Zealand/Economy>, 26. 3. 2023).

Browning, Noah – Yaakoubi, Aziz El (2017). Yemen sets chaotic backdrop for Trump's Saudi visit. *Reuters*. 18. 5. 2017 (<https://www.reuters.com/article/uk-usa-trump-yemen-aden-idUKKCN18E1YP>, 14. 5. 2023).

Brož, Ivan (2010). *Arabsko-izraelské války* (Praha: Epoque).

Burt, Richard (2017). Trump and Europe. *The National Interest* N (147), s. 45–48.

Cabada, Ladislav – Charvát, Jakub – Stulík, Ondřej (2015). *Současná komparativní politologie* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Cagaptay, Soner (2021). Turkey vs. the YPG: What's Next? *The Washington Institute for Near East Policy*. 16. 11. 2021 (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/turkey-vs-ypg-whats-next>, 20. 5. 2023).

Caporal, Jack – Reinsch, William Alan (2019). Trade Outcomes from the Trump-Bolsonaro Meeting: More Than Meets the Eye? *CSIS*. 20. 3. 2019 (<https://www.csis.org/analysis/trade-outcomes-trump-bolsonaro-meeting-more-meets-eye>, 21. 3. 2023).

Carothers, Thomas – Ottaway, Marina (2004). The Greater Middle East Initiative: Off to a False Start. *Carnegie Endowment Policy Brief N (29)* [<https://carnegieendowment.org/files/Policybrief29.pdf>, 14. 5. 2023], s. 1–7.

CNBC (2017). US to impose 20% tariffs on Canadian softwood lumber: Ross. *CNBC*. 24. 4. 2017 (<https://www.cNBC.com/2017/04/24/us-to-impose-20-pct-duties-on-canadian-softwood-lumber-ross.html>, 22. 5. 2023).

CNBC (2020). Trump's Middle East peace plan calls for two states, with Palestinian capital in east Jerusalem. *CNBC*. 28. 1. 2020 (<https://www.cNBC.com/2020/01/28/trump-plan-calls-for-palestinian-state-with-capital-in-east-jerusalem.html>, 16. 5. 2023).

CNBC (2021). These 6 charts show how sanctions are crushing Iran's economy. *CNBC*. 22. 3. 2021 (<https://www.cNBC.com/2021/03/23/these-6-charts-show-how-sanctions-are-crushing-irans-economy.html>, 12. 3. 2023).

CNN (2019). President Trump meets Abe in Japan. *CNN*. 28. 5. 2019 (<https://edition.cnn.com/politics/live-news/trump-visits-japan-may-2019/index.html>, 23. 5. 2023).

Collins, Lisa – Terry, Sue Mi (2019). Assessment of the Trump-Kim Hanoi Summit. *CSIS*. 28. 2. 2019 (<https://www.csis.org/analysis/assessment-trump-kim-hanoi-summit>, 24. 5. 2023).

Cordesman, Anthony (2017). President Trump's New National Security Strategy. *CSIS*. 18. 12. 2017 (<https://www.csis.org/analysis/president-trumps-new-national-security-strategy>, 11. 2. 2023).

Council on Foreign Relations (nedatováno). The U.S. War in Afghanistan. *Council on Foreign Relations* (<https://www.cfr.org/timeline/us-war-afghanistan>, 21. 5. 2023).

Council on Foreign Relations (2022). Al-Shabaab. *Council on Foreign Relations*. 6. 12. 2022 (<https://www.cfr.org/backgrounder/al-shabaab>, 22. 5. 2023).

Crowley, Michael (2020). Allies and Former U.S. Officials Fear Trump Could Seek NATO Exit in a Second Term. *The New York Times*. 3. 9. 2020 (<https://www.nytimes.com/2020/09/03/us/politics/trump-nato-withdraw.html>, 2. 4. 2023).

CzechTrade (nedatováno). Nigérie. *CzechTrade* (<https://www.czechtrade.cz/czechtrade-svet/afrika/nigerie>, 17. 3. 2023).

Čejka, Marek (2005). *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* (Brno: Barrister & Principal).

Černohlávková, Eva – Machková, Hana (1998). *Mezinárodní obchodní operace* (Praha: HZ Editio).

Česká televize (2010). Mírová dohoda z Osla byla výraznou nadějí na mír ve Svaté zemi. *Česká televize*. 8. 9. 2010 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1441756-mirova-dohoda-z-osla-byla-vyraznou-nadeji-na-mir-ve-svate-zemi>, 14. 3. 2023).

Česká televize (2015). Historici: SSSR a USA byly spíše rivalové než nepřátelé. *Česká televize*. 20. 5. 2015 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1529684-historici-sssr-a-usa-byly-spise-rivalove-nez-nepratele>, 27. 12. 2022).

Česká televize (2020). Trump stahuje z Německa třetinu vojáků. Část se vrátí do USA, zbytek se rozmístí jinde po Evropě. *Česká televize*. 29. 7. 2020 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3150912-trump-stahuje-z-nemecka-tretinu-vojaku-cast-se-vrati-do-usa-zbytek-se-rozmisti-jinde-po>, 11. 3. 2023).

Davis, Julie H. – Onishi, Norimitsu (2018). Trump's South Africa Tweet Seems to Embrace Racist Narrative on Land Dispute. *The New York Times*. 23. 8. 2018 (<https://www.nytimes.com/2018/08/23/us/politics/trump-south-africa-land.html?>, 16. 3. 2023).

Della Ragione, Tiziana (2021). Morocco's Normalization with Israel: The Party for Justice and Development (PJD)'s Reaction. *Tel Aviv Notes* 15 (4), s. 1–5.

Deutsche Welle (2017). Trump's symbolic trip to Japan. *Deutsche Welle*. 4. 11. 2017 (<https://www.dw.com/en/trumps-japan-trip-a-symbolic-show-of-solidarity/a-41223926>, 23. 5. 2023).

Deutsche Welle (2018). Russia's controversial 9M729 missile system. *Deutsche Welle*. 5. 12. 2018 (<https://www.dw.com/en/russias-controversial-9m729-missile-system-a-not-so-secret-secret/a-46606193>, 8. 5. 2023).

Deutsche Welle (2020). Kurz erklärt: US-Soldaten in Deutschland. *Deutsche Welle*. 30. 7. 2020 (<https://www.dw.com/de/kurz-erkl%C3%A4rt-us-soldaten-in-deutschland/a-53828976>, 8. 5. 2023).

Diamond, Jeremy – Liptak, Kevin – Lobosco, Katie (2018). US and Mexico reach a preliminary trade deal that could replace NAFTA. *CNN*. 27. 8. 2018 (<https://edition.cnn.com/2018/08/27/politics/mexico-us-trade-deal/index.html>, 20. 3. 2023).

Diamond, Jeremy – Sanchez, Boris (2019). Trump recognizes Venezuelan opposition leader as nation's president. *CNN*. 24. 1. 2019 (<https://edition.cnn.com/2019/01/23/politics/trump-juan-guaido-venezuela/index.html>, 20. 3. 2023).

DiChristopher, Tom (2018). Trump announces he will withdraw US from Iran nuclear deal and restore sanctions. *CNBC*. 8. 5. 2018 (<https://www.cnbc.com/2018/05/08/trump-to-announce-he-will-withdraw-us-from-iran-nuclear-deal.html>, 4. 4. 2023).

Drulák, Petr (2010). *Teorie mezinárodních vztahů* (Praha: Portál).

Elfer, Helen (2021). Trump was planning to withdraw US from Nato and ditch South Korea alliance, according to new book. *Independent*. 13. 7. 2021 (<https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/trump-nato-south-korea-book-b1883457.html>, 2. 4. 2023).

Erdogan, Ayfer – Habash, Lourdes (2020). U.S. Policy Toward the Israeli-Palestinian Conflict under the Trump Administration: Continuity or Change? *Insight Turkey* 22 (1), s. 125–146.

Euronews (2019). Trump: Farage should negotiate Brexit and 'walk away' without a deal. *Euronews*. 2. 6. 2019 (<https://www.euronews.com/2019/06/02/trump-farage-should-negotiate-brexit-and-walk-away-without-a-deal>, 27. 4. 2023).

Fairbanks, Eve (2018). Trust me, Donald Trump, white South Africans are doing fine. *Politico*. 29. 8. 2018 (<https://www.politico.eu/article/donald-trump-south-africa-trust-me-white-are-doing-fine/>, 16. 3. 2023).

Ferguson, Niall (2008). *Válka světa: Dějiny věku nenávisti* (Praha: Academia).

Financial Times (2019). Trump to hit Brazil and Argentina with steel and aluminium tariffs. *Financial Times*. 2. 12. 2019 (<https://www.ft.com/content/1ad2ffbc-14f6-11ea-8d73-6303645ac406>, 23. 5. 2023).

Fiore, Massimiliano (2020). The Abraham Accords and the Palestinian Issue. *E-International Relations*. 1. 11. 2020 (<https://www.e-ir.info/2020/11/01/the-abraham-accords-and-the-palestinian-issue/>, 19. 5. 2023).

France24 (2018). Trump vows to help Nigeria in fight against Boko Haram. *France24*. 1. 5. 2018 (<https://www.france24.com/en/20180501-trump-vows-help-nigeria-aircraft-fight-boko-haram-buhari-visit>, 18. 3. 2023).

Freden, Bradley (2020). OAS Resolution Condemns the Fraudulent Elections in Venezuela. *U.S. Mission to the Organization of American States*. 9. 12. 2020 (<https://usoas.usmission.gov/oas-resolution-condemns-the-fraudulent-elections-in-venezuela/>, 23. 5. 2023).

Gantz, David A. (2018). The United States-Mexico-Canada Agreement: Overview and Analysis. *Baker Institute*. 11. 12. 2018 (<https://www.bakerinstitute.org/research/usmca-overview-and-analysis>, 22. 5. 2023).

Garcia, David Alire (2018). Exclusive: Mexico set to impose 20 percent tariff on U.S. pork legs – sources. *Reuters*. 5. 6. 2018 (<https://www.reuters.com/article/cbusiness-us-usa-trade-mexico-pork-exclusive/idCAKCN1J103V-OCABS>, 22. 5. 2023).

Goren, Nilsu (2018). The NATO/US-Turkey-Russia Strategic Triangle: Challenges Ahead. *Center for International & Security Studies* (<https://www.jstor.org/stable/resrep17001>, 20. 5. 2023), s. 1–11.

Grant, Thomas D. (2015). Annexation of Crimea. *The American Journal of International Law* 109 (1), s. 68–95.

Green, James N. (2019). BRAZIL'S FAR-RIGHT PRESIDENT, UNIVERSITY AUTONOMY, AND ACADEMIC FREEDOM. *Academe* 105 (4), s. 18–21.

Higgins, Tucker (2019). Trump encourages no-deal Brexit ahead of state visit, offers Britain trade deal with US. *CNBC*. 2. 6. 2019 (<https://www.cnbc.com/2019/06/02/trump-tells-uk-to-walk-away-if-eu-doesnt-agree-to-brexite-deal.html>, 2. 3. 2023).

Hodulák, Vladan – Krpec, Oldřich (2015). Moc, zájmy a konflikt v ekonomické dimenzi mezinárodního systému. In: Pšejja, Pavel et al., *Moc a zájmy v mezinárodním systému* (Brno: Munipress), s. 244–304.

Holland, Steve (2019). Trump urges Venezuelan military to abandon Maduro or 'lose everything'. *Reuters*. 18. 2. 2019 (<https://www.reuters.com/article/uk-venezuela-politics-trump-idUKKCN1Q71GI>, 23. 5. 2023).

Holmes, Oliver (2017). Trump hails 'great relationship' with Philippines' Duterte. *The Guardian*. 13. 11. 2017 (<https://www.theguardian.com/us-news/2017/nov/13/trump-hails-great-relationship-with-philippines-duterte>, 23. 5. 2023).

Chalfant, Morgan (2020). Trump administration rolls out new sanctions over Russian occupation of Crimea. *The Hill*. 29. 1. 2020 (<https://thehill.com/homenews/administration/480541-trump-administration-rolls-out-new-sanctions-over-russian-occupation/>, 14. 3. 2023).

Chang, Charis (2017). Why the US withdrawal from the Trans-Pacific Partnership could be bad for Australia. *News.com*. 24. 1. 2017 (<https://www.news.com.au/finance/economy/australian-economy/why-the-us-withdrawal-from-the-transpacific-partnership-could-be-bad-for-australia/news-story/661c9bffc7bf9c58023299248ca9aea7>, 24. 3. 2023).

Chappell, Bill (2018). USMCA: Trump Signs New Trade Agreement With Mexico And Canada To Replace NAFTA. *NPR*. 30. 11. 2018 (<https://www.npr.org/2018/11/30/672150010/usmca-trump-signs-new-trade-agreement-with-mexico-and-canada>, 22. 5. 2023).

Chatzky, Andrew – McBride, James – Siripurapu, Anshu (2021). What's Next for the Trans-Pacific Partnership (TPP)? *Council on Foreign Relations*. 20. 9. 2021 (<https://www.cfr.org/backgrounder/what-trans-pacific-partnership-tpp>, 24. 3. 2023).

iRozhlas (2018). Smlouvu NAFTA nahradila USMCA. Lídři USA, Mexika a Kanady slavnostně podepsali novou obchodní dohodu. *iRozhlas*. 30. 11. 2018 (https://www.irozhlaz.cz/ekonomika/nafta-usmca-usa-mexiko-kanada-obchodni-dohoda_1811302220_dbr, 20. 3. 2023).

Jackson, Katharine (2019). Trump 'fear-mongering' fuels rise of U.S. hate groups to record: watchdog. *Reuters*. 20. 2. 2019 (<https://www.reuters.com/article/us-usa-hatecrime-idUSKCN1Q9275>, 8. 4. 2023).

Kaplan, Fred (2020). Trump's "Maximum Pressure" on Iran Has Failed. *Slate*. 17. 11. 2020 (<https://slate.com/news-and-politics/2020/11/trump-iran-strategy-nuclear-pressure.html>, 24. 5. 2023).

Keohane, Robert – Nye, Joseph (2011). *Power and Interdependence* (London: Pearson)

Kim, Suk Hi (2020). The Assessment of President Donald Trump's North Korean Policy. *North Korean Review* 16 (2), s. 121–128.

Kirby, Jen (2020). USMCA, Trump's new NAFTA deal, explained in 600 words. *Vox*. 1. 7. 2020 (<https://www.vox.com/2018/10/3/17930092/usmca-mexico-nafta-trump-trade-deal-explained>, 5. 4. 2023).

Kissinger, Henry (1997). *Umění diplomacie* (Praha: Prostor).

Kissinger, Henry (2016). *Uspořádání světa* (Praha: Prostor).

Krasner, Stephen D. (2002). Realist Views of International Law. *Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law)* 96 (N), s. 265–268.

Krieg, Andreas (2017). Trump and the Middle East: 'Barking Dogs Seldom Bite'. *Insight Turkey* 19 (3), s. 139–158.

Landler, Mark (2018). Trump Abandons Iran Nuclear Deal He Long Scorned. *The New York Times*. 8. 5. 2018 (<https://www.nytimes.com/2018/05/08/world/middleeast/trump-iran-nuclear-deal.html>, 12. 3. 2023).

Letsas, Filippos – Polyakova, Alina (2019). On the record: The U.S. administration's actions on Russia. *Brookings*. 31. 12. 2019 (<https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/09/25/on-the-record-the-u-s-administrations-actions-on-russia/>, 10. 5. 2023).

Lidovky.cz (2017). Co řekl Trump a jaká je skutečnost? Projev byl plný nesmyslů, píše americký list. *Lidovky.cz*. 21. 1. 2017 (https://www.lidovky.cz/svet/trump-se-podle-tisku-v-inauguracnim-projevu-rozchazel-s-reality.A170121_094529_in_zahranici_ele, 30. 1. 2023).

Liptak, Kevin (2017). Trump says Japan should buy US military equipment to protect against North Korea. *CNN*. 6. 11. 2017 (<https://edition.cnn.com/2017/11/06/politics/trump-shinzo-abe-military/index.html>, 23. 5. 2023).

Mackinnon, Amy (2018). Trump Remains Evasive on Crimea Ahead of Summit With Putin. *Foreign Policy*. 14. 7. 2018 (<https://foreignpolicy.com/2018/07/14/trump-remains-evasive-on-crimea-ahead-of-summit-with-putin/>, 10. 5. 2023).

Maher, Sasha (2019). Unfair Trade: Protectionism, Protests and the Pursuit of Free Trade in New Zealand. *Journal of Business Anthropology* 8 (1), s. 64–85.

Maizland, Lindsay (2023). The Taliban in Afghanistan. *Council on Foreign Relations*. 19. 1. 2023 (<https://www.cfr.org/backgrounder/taliban-afghanistan>, 22. 5. 2023).

Mapp, Wayne (2017). Looking for Opportunities with President Trump. *New Zealand International Review* 42 (2), s. 10–12.

Mearsheimer, John (1995). A Realist Reply. *International Security* 20 (1), s. 82–93.

Merrill, Dennis (2006). The Truman Doctrine: Containing Communism and Modernity. *Presidential Studies Quarterly* 36 (1), s. 27–37.

Miller, Jennifer M. (2018). Let's Not be Laughed at Anymore: Donald Trump and Japan from the 1980s to the Present. *The Journal of American-East Asian Relations* 25 (2), s. 138–168.

Miller, Nicholas (2020). Trump is still pushing for a new nuclear deal with Iran. How likely is that? *The Washington Post*. 15. 1. 2020 (<https://www.washingtonpost.com/politics/2020/01/15/trump-is-still-pushing-new-nuclear-deal-with-iran-how-likely-is-that/>, 24. 5. 2023).

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky (nedatováno). Severoatlantická aliance (NATO). *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* (https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/nato/index.html, 4. 4. 2023).

Montanaro, Domenico – Naylor, Brian (2018). Trump Deflects On Remarks About African Nations, Doesn't Apologize On Immigration. *NPR*. 30. 4. 2018 (<https://www.npr.org/2018/04/30/607026764/president-trump-meets-with-nigerias-leader-muhammadu-buhari>, 17. 3. 2023).

Moravcsik, Andrew (1997). Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics. *International Organization* 51 (4), s. 513–553.

Morgenthau, Hans (1948). *Politics Among Nations* (New York: Alfred A. Knopf).

Mullen, Andrew (2021). US-China trade war timeline: key dates and events since July 2018. *South China Morning Post*. 29. 8. 2021 (<https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3146489/us-china-trade-war-timeline-key-dates-and-events-july-2018>, 29. 3. 2023).

Munroe, Tony – Shepherd, Christian (2017). Trump heaps praise on 'very special' Xi in China visit. *Reuters*. 9. 11. 2017 (<https://www.reuters.com/article/us-trump-asia-china-bromance-idUKKBN1D91C8>, 29. 3. 2023).

Nazareth, Kimberley Anne (2019). Trump's Policy Towards Iran: A DEAL UNDONE. *World Affairs: The Journal of International Issues* 23 (2), s. 22–35.

NBC News (2017). Analysis: Trump Turns Attention to Yemen, but Is Looking at Iran. *NBC News*. 2. 2. 2017 (<https://www.nbcnews.com/news/world/analysis-trump-turns-attention-yemen-looking-iran-n715776>, 14. 5. 2023).

Neufeld, Jennie (2018). Read the full transcript of the Helsinki press conference. *Vox*. 17. 7. 2018 (<https://www.vox.com/2018/7/16/17576956/transcript-putin-trump-russia-helsinki-press-conference>, 1. 3. 2023).

Norman, Jane (2018). Donald Trump, Malcolm Turnbull hit on deal to exclude Australia from new US tariffs. *ABC News*. 10. 3. 2018 (<https://www.abc.net.au/news/2018-03-10/malcolm-turnbull-donald-trump-working-tariff-exemption-agreement/9534984>, 25. 3. 2023).

OECD (nedatováno). Brazil / United States. *OECD* (<https://oec.world/en/profile/bilateral-country/bra/partner/usa>, 21. 3. 2023).

Office of the United States Trade Representative (nedatováno). Australia. *Office of the United States Trade Representative* (<https://ustr.gov/countries-regions/southeast-asia-pacific/australia>, 26. 3. 2023).

Opong, Thomas (2022). A Stoic Approach to Life in Less Than 5 Minutes. *Medium*. 12. 7. 2022 (<https://medium.com/personal-growth/a-stoic-approach-to-life-in-less-than-5-minutes-2aee02376609>, 1. 4. 2023).

Oyen, Meredith (2018). Artless Dealing: The First Year of Trump's Relations with China. *The Journal of American-East Asian Relations* 25 (2), s. 113–137.

Pettis, Michael (2021). How Trump's Tariffs Really Affected the U.S. Job Market. *Carnegie Endowment for International Peace*. 28. 1. 2021 (<https://carnegieendowment.org/chinafinancialmarkets/83746>, 4. 4. 2023).

Politico (2016). Full transcript: Donald Trump's jobs plan speech. *Politico*. 28. 6. 2016 (<https://www.politico.com/story/2016/06/full-transcript-trump-job-plan-speech-224891>, 6. 2. 2023).

Politico (2017a). Full text: 2017 Donald Trump inauguration speech transcript. *Politico*. 20. 1. 2017 (<https://www.politico.com/story/2017/01/full-text-donald-trump-inauguration-speech-transcript-233907>, 25. 12. 2022).

Politico (2017b). Full text: Trump's 2017 U.N. speech transcript. *Politico*. 19. 9. 2017 (<https://www.politico.com/story/2017/09/19/trump-un-speech-2017-full-text-transcript-242879>, 1. 3. 2023).

Politico (2018). Full text: Trump's 2018 UN speech transcript. *Politico*. 25. 9. 2018 (<https://www.politico.com/story/2018/09/25/trump-un-speech-2018-full-text-transcript-840043>, 2. 3. 2023).

Politico (2020). 'The dawn of a new Middle East': Trump celebrates Abraham Accords with White House signing ceremony. *Politico*. 15. 9. 2020 (<https://www.politico.com/news/2020/09/15/trump-abraham-accords-palestinians-peace-deal-415083>, 15. 3. 2023).

Pompeo, Michael (2019). U.S. Withdrawal from the INF Treaty on August 2, 2019. *U.S. Department of State*. 2. 8. 2019 (<https://2017-2021.state.gov/u-s-withdrawal-from-the-inf-treaty-on-august-2-2019/index.html>, 14. 3. 2023).

Pothier, Fabrice – Vershbow, Alexander (2017). NATO and Trump: The Case for a New Transatlantic Bargain. *Atlantic Council* (https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/sites/default/files/generated/document/en/NATO_and_Trump_web_0623.pdf, 6. 3. 2023), s. 1–15.

Pšejka, Pavel – Hodulák, Vladan (2015). Teorie mezinárodních vztahů. In: Pšejka, Pavel et al., *Moc a zájmy v mezinárodním systému* (Brno: Munipress), s. 60–99.

RadioFreeEurope (2016). Trump Says He Would Consider Recognizing Crimea As Part Of Russia. *RadioFreeEurope*. 1. 8. 2016 (<https://www.rferl.org/a/trump-ukraine-russia-putin-crimea-annexation/27892208.html>, 10. 5. 2023).

Rasheed, Zaheena (2019). What sanctions did Trump slap on Iran? *Aljazeera*. 13. 5. 2019 (<https://www.aljazeera.com/news/2019/5/13/what-sanctions-did-trump-slap-on-iran>, 12. 3. 2023).

Reuters (2018a). Trump allows targeted relief on steel, aluminum quotas: Commerce Department. *Reuters*. 30. 8. 2018 (<https://www.reuters.com/article/cbusiness-us-usa-trade-metals-idCAKCN1LF02B-OCABS>, 23. 5. 2023).

Reuters (2018b). Trump says NATO countries must pay 2 percent of GDP immediately. *Reuters*. 11. 7. 2018 (<https://www.reuters.com/article/us-nato-summit-trump-deadline-idUSKBN1K12HV>, 6. 4. 2023).

Reuters (2019a). Trump, EU officials announce deal to sell more American beef to Europe. *Reuters*. 2. 8. 2019 (<https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-europe-idUSKCN1US1A3>, 5. 5. 2023).

Reuters (2019b). Trump recognizes opposition leader Guaido as Venezuela's interim president. *Reuters*. 23. 1. 2019 (<https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-trump-idUSKCN1PH2CZ>, 20. 3. 2023).

Reuters (2020). Trump marks U.S.-Japan security pact with call for stronger, deeper alliance. *Reuters*. 19. 1. 2020 (<https://www.reuters.com/article/uk-usa-japan-security-idUKKBN1ZI04S>, 30. 3. 2023).

Riedel, Bruce (2023). The Houthis after the Yemeni cease-fire. *Brookings*. 27. 1. 2023 (<https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2023/01/27/the-houthis-after-the-yemeni-cease-fire/>, 14. 5. 2023).

Robertson, Holly – Srinivasan, Prianka (2019). Donald Trump hosts Pacific leaders in historic White House meeting amid US-China tensions. *ABC News*. 22. 5. 2019 (<https://www.abc.net.au/news/2019-05-22/donald-trump-hosts-pacific-leaders-at-white-house/11138356>, 26. 3. 2023).

Rosenfeld, Everett (2017). Trump: 'I give China great credit' for taking advantage of the US — but that must change. *CNBC*. 9. 11. 2017 (<https://www.cnbc.com/2017/11/08/trump-i-give-china-great-credit-for-taking-advantage-of-the-us-in-the-past.html>, 29. 3. 2023).

Řezníček, Martin (2021). *Rozpojené státy: Amerika nejen televizní kamerou* (Praha: Argo).

SBS News (2020). Donald Trump has awarded Scott Morrison a prestigious US military honour. *SBS News*. 22. 12. 2020 (<https://www.sbs.com.au/news/article/donald-trump-has-awarded-scott-morrison-a-prestigious-us-military-honour/tbbu68cqs>, 25. 3. 2023).

Scott, Ben (2021). ANZUS and Trumpism. *Lowy Institute*. 9. 9. 2021 (<https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/anzus-trumpism>, 25. 3. 2023).

Smolík, Josef (2014). *Úvod do studia mezinárodních vztahů* (Praha: Grada Publishing).

Solík, Martin ed. (2015). *Rozpory a alternativy globálního kapitalismu* (Praha: Filosofia).

Statistics Times (2021). List of South American countries by GDP. *Statistics Times*. 7. 10. 2021 (<https://statisticstimes.com/economy/south-american-countries-by-gdp.php>, 22. 5. 2023).

Stepansky, Joseph (2021). Biden admin ends Trump-era Houthi 'terrorist' designation. *Aljazeera*. 16. 2. 2021 (<https://www.aljazeera.com/news/2021/2/16/biden-admin-ends-trump-era-houthi-terrorist-designation>, 14. 5. 2023).

Sutter, Robert (2018). The United States and Asia in 2017: The Impact of the Trump Administration. *Asian Survey* 58 (1), s. 10–20.

Šenk, Michal (2020). Mír v Severním Irsku je křehký, bylo by bláhové se domnívat, že se násilí nemůže vrátit, říká irský historik. *EURACTIV.cz*. 28. 5. 2020 (<https://euractiv.cz/section/brexit/interview/mir-v-severnim-irsku-je-krehky-bylo-by-blahove-se-domnivati-ze-se-nasili-nemuze-vratit-rika-irsky-historik/>, 5. 3. 2023).

Šitera, Daniel (2018). Transatlantický obchodní konflikt a jeho dopady na Evropskou Unii. *Ústav mezinárodních vztahů* (<https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=764625>, 7. 3. 2023), s. 1–8.

Štenglová, Marie (2018). Odstupujeme od jaderné smlouvy s Íránem a uvalíme na něj ty nejprísnejší sankce, oznámil Trump. *iRozhlas.* 8. 5. 2018 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/donald-trump-iran-dohoda-jaderne-zbrane_1805081945_pj, 12. 3. 2023).

Tabery, Erik (2017). *Opuštěná společnost: Česká cesta od Masaryka po Babiše* (Praha: Paseka).

The American Presidency Project (nedatováno). Remarks Announcing Candidacy for President in New York City. *The American Presidency Project* (<https://www.presidency.ucsb.edu/documents/remarks-announcing-candidacy-for-president-new-york-city>, 3. 2. 2023).

The New York Times (2016). Donald Trump, in Scotland, Calls ‘Brexit’ Result ‘a Great Thing’. *The New York Times.* 24. 6. 2016 (<https://www.nytimes.com/2016/06/25/us/politics/donald-trump-scotland.html>, 10. 5. 2023).

The New York Times (2018). Read the Full Transcript of Trump’s Speech on the Iran Nuclear Deal. *The New York Times.* 8. 5. 2018 (<https://www.nytimes.com/2018/05/08/us/politics/trump-speech-iran-deal.html?action=click&module=Intentional&pgtype=Article>, 14. 5. 2023).

The Virgin Islands Consortium (2020). Trump Proposes \$619 Million for U.S. Territories and Freely Associated States in FY 2021 Budget. *The Virgin Islands Consortium*. 11. 2. 2020 (<https://viconsortium.com/caribbean-economy/virgin-islands-trump-proposes-619-million-for-u-s-territories-and-freely-associated-states-in-fy-2021-budget>, 26. 3. 2023).

The Washington Post (2019). Does Trump understand how grossly he just insulted the president of Turkey? *The Washington Post*. 19. 10. 2019 (<https://www.aljazeera.com/news/2019/10/17/trump-says-kurds-not-angels-dubs-pkk-worse-than-isil>, 21. 5. 2023).

The Washington Post (2020). Trump trashes Nigeria and bans its immigrants. Nigerians love him for it. *The Washington Post*. 7. 2. 2020 (https://www.washingtonpost.com/outlook/trump-trashes-nigeria-and-bans-its-immigrants-nigerians-love-him-for-it/2020/02/07/ed985a4c-4853-11ea-ab15-b5df3261b710_story.html, 17. 3. 2023).

The White House (2015). National Security Strategy. *The White House* (https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy_2.pdf, 14. 4. 2023), s. 1–29.

The White House (2017a). National Security Strategy of the United States of America. *The White House* (<https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>, 7. 2. 2023), s. 1–56.

The White House (2017b). Remarks by President Trump to the People of Poland. *The White House*. 6. 7. 2017 (<https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-people-poland/>, 23. 4. 2023).

The World Bank (nedatováno). Nigeria. *The World Bank* (<https://data.worldbank.org/country/NG>, 17. 3. 2023).

The World Bank (2023). The World Bank in Argentina. *The World Bank*. 3. 4. 2023 (<https://www.worldbank.org/en/country/argentina/overview>, 23. 5. 2023).

Thomas, K. T. (2007). The Economic Roots of US Intervention in Afghanistan. *Proceedings of the Indian History Congress* 68 (N), s. 1215–1224.

Thompson, William R. (1981). Delineating Regional Subsystems: Visit Networks and the Middle Eastern Case. *International Journal of Middle East Studies* 13 (2), s. 213–235.

Tow, William T. (2017). President Trump and the Implications for the Australia-US Alliance and Australia's Role in Southeast Asia. *Contemporary Southeast Asia* 39 (1), s. 50–57.

Twitter (2018a). [Pastor Andrew Brunson...] In: *Twitter* [online]. 13 October 2018 [cit. 2023–05–20]. Dostupné z: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1051111923788513281>; Osobní profil uživatele Donald J. Trump.

Twitter (2018b). [I have asked ...] In: *Twitter* [online]. 23 August 2018 [cit. 2023–05–22]. Dostupné z: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1032454567152246785>; Osobní profil uživatele Donald J. Trump.

Twitter (2018c). [Spoke to PM ...] In: *Twitter* [online]. 9 March 2018 [cit. 2023–05–23]. Dostupné z: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/972242845636669440>; Osobní profil uživatele Donald J. Trump.

Twitter (2019a). [Congratulations to Boris Johnson...] In: *Twitter* [online]. 13 December 2019 [cit. 2023–05–10]. Dostupné z: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1205368801438707713?lang=cs>; Osobní profil uživatele Donald J. Trump.

Twitter (2019b). [Denmark is a very special country...] In: *Twitter* [online]. 21 August 2019 [cit. 2023–05–07]. Dostupné z: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1163961882945970176>; Osobní profil uživatele Donald J. Trump.

United Nations (nedatováno). About democracy and human rights. *United Nations* (<https://www.ohchr.org/en/about-democracy-and-human-rights>, 22. 4. 2023).

United Nations (nedatovánob). The Question of Palestine. *United Nations* (<https://www.un.org/unispal/history/>, 15. 5. 2023).

USAID (nedatováno). Country Development Cooperation Strategy. *USAID* (<https://www.usaid.gov/philippines/cdcs>, 23. 5. 2023).

U.S. Department of State (nedatováno). 1775–1783: Diplomacy and the American Revolution. *U.S. Department of State* (<https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/ar/index.htm>, 23. 4. 2023).

U.S. Department of State (nedatovánob). Bureau of Near Eastern Affairs. *U.S. Department of State* (<https://www.state.gov/bureaus-offices/under-secretary-for-political-affairs/bureau-of-near-eastern-affairs/>, 12. 5. 2023).

U.S. Department of State (2019). A Free and Open Indo-Pacific. *U.S. Department of State* (<https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/11/Free-and-Open-Indo-Pacific-4Nov2019.pdf>, 23. 5. 2023), s. 1–32.

U.S. Department of State (2020a). The Abraham Accords. *U.S. Department of State* (https://2017-2021.state.gov/wp-content/uploads/2020/09/Bahrain_Israel-Agreement-signed-FINAL-15-Sept-2020-508.pdf, 19. 5. 2023).

U.S. Department of State (2020b). The Abraham Accords. *U.S. Department of State* (<https://2017-2021.state.gov/wp-content/uploads/2021/01/Joint-Declaration-US-Morocco-Israel.pdf>, 19. 5. 2023).

U.S. Department of State (2020c). The Abraham Accords. *U.S. Department of State* (https://2017-2021.state.gov/wp-content/uploads/2020/09/UAE_Israel-treaty-signed-FINAL-15-Sept-2020-508.pdf, 19. 5. 2023).

U.S. Department of State (2020d). Joint Declaration between the Islamic Republic of Afghanistan and the United States of America for Bringing Peace to Afghanistan. *U.S. Department of State* (<https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/02/02.29.20-US-Afghanistan-Joint-Declaration.pdf>, 21. 5. 2023).

U.S. Department of State (2021). U.S. Relations With the Federated States of Micronesia. *U.S. Department of State*. 19. 10. 2021 (<https://www.state.gov/u-s-relations-with-the-federated-states-of-micronesia/>, 26. 3. 2023).

U.S. Department of State (2022). U.S. Relations With Afghanistan. *U.S. Department of State*. 15. 8. 2022 (<https://www.state.gov/u-s-relations-with-afghanistan/>, 21. 5. 2023).

U.S. Embassy in Chile (2019). President Trump Supports the Venezuelan People's Efforts to Restore Democracy in their Country. *U.S. Embassy in Chile*. 29. 1. 2019 (<https://cl.usembassy.gov/president-trump-supports-the-venezuelan-peoples-efforts-to-restore-democracy-in-their-country/>, 23. 5. 2023).

U.S. Embassy in Kenya (2020). President Trump Announces Intent to Negotiate Trade Agreement with Kenya. *U.S. Embassy in Kenya*. 7. 2. 2020 (<https://ke.usembassy.gov/president-trump-announces-intent-to-negotiate-trade-agreement-with-kenya/>, 19. 3. 2023).

U.S. Embassy in Paraguay (2018). Opening remarks by President Trump and President Putin of the Russian Federation, in joint press conference. *U.S. Embassy in Paraguay*. 16. 7. 2018 (<https://py.usembassy.gov/opening-remarks-by-president-trump-and-president-putin-of-the-russian-federation-in-joint-press-conference/>, 27. 4. 2023).

U.S. Embassy in Uruguay (2017). Withdrawal of the United States from the Trans-Pacific Partnership Negotiations and Agreement. *U.S. Embassy in Uruguay*. 31. 1. 2017 (<https://uy.usembassy.gov/withdrawal-united-states-trans-pacific-partnership-negotiations-agreement/>, 24. 3. 2023).

U.S. Government Publishing Office (2017). Joint Statement by President Trump and President Mauricio Macri of Argentina. *U.S. Government Publishing Office*. 27. 4. 2017 (<https://www.govinfo.gov/content/pkg/DCPD-201700281/pdf/DCPD-201700281.pdf>, 23. 5. 2023).

U.S. Mission Israel (2020). Statement by Former President Trump on Jerusalem. *U.S. Embassy in Israel*. 7. 12. 2020 (<https://il.usembassy.gov/statement-by-president-trump-on-jerusalem/>, 14. 3. 2023).

Veselý, Daniel (2017). Daniel Veselý: „America First“, nacionalismus a populistické Trumpovy sliby i činy děsí liberály. *Český rozhlas*. 31. 1. 2017 (<https://plus.rozhlas.cz/daniel-vesely-america-first-nacionalismus-a-populisticke-trumpovy-sliby-i-ciny-6523878>, 4. 2. 2023).

Waisová, Šárka (2005). *Úvod do studia mezinárodních vztahů* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Waltz, Kenneth (1954). *Man, the State and War* (New York: Columbia University Press).

WhiteHouse (2020). President Trump on China: Putting America First. *WhiteHouse*. 2. 11. 2020 (<https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/president-trump-china-putting-america-first/>, 29. 3. 2023).

Wołek, Karol (2018). A post-war war. The years of 1944–1963 in Poland. *Warsaw Institute*. 1. 10. 2018 (<https://warsawinstitute.org/post-war-war-years-1944-1963-poland/>, 23. 4. 2023).

Wolf, Byron (2018). What's behind Trump's concern for white farmers in South Africa? *CNN*. 23. 8. 2018 (<https://edition.cnn.com/2018/08/23/politics/trump-south-africa-tweet/index.html>, 15. 3. 2023).

WorldData (nedatováno). List of the 4 current Rogue States. *WorldData* (<https://www.worlddata.info/roguestates.php>, 1. 3. 2023).

WorldData (nedatovánob). Indicators of economy in South Africa. *WorldData* (<https://www.worlddata.info/africa/south-africa/economy.php>, 15. 3. 2023).

Wright, Thomas (2016). The 2016 Presidential Campaign and the Crisis of US Foreign Policy. *Lowy Institute for International Policy*, s. 1–19.

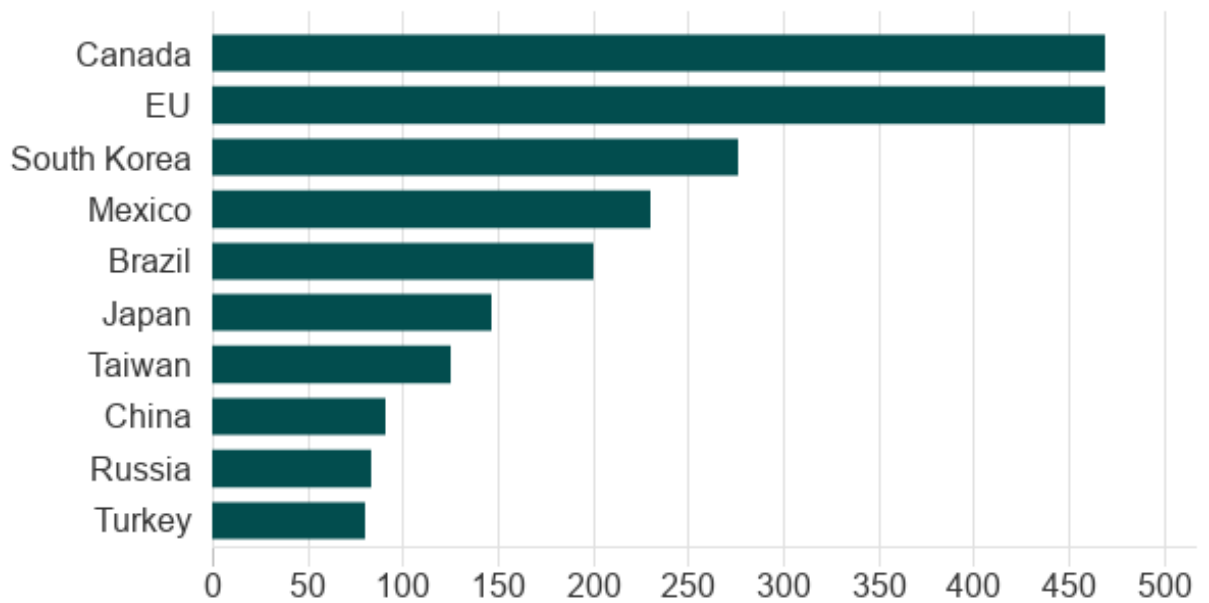
Resumé

In my diploma thesis, I dealt with Donald Trump's foreign policy doctrine. First, I looked at the interpretation of his doctrine based on the National Security Strategy that was released in 2017, as well as the statements that Trump has made. In the next part of my work, I dealt with its relation to different parts of the world. I have analyzed its relationship with NATO, the EU, the Middle East, Africa, North and South Africa, the Indo-Pacific, China, Japan, North Korea, and Russia. I also dealt with the withdrawal of troops from Afghanistan. The success of Donald Trump's foreign policy was mainly the negotiation of the so-called Abraham Accords in the Middle East, which normalized Israel's relations with Bahrain, Morocco, and the United Arab Emirates. Another achievement of his administration was the conclusion of the USMCA agreement between the United States and Mexico and Canada.

During his tenure, Donald Trump also interacted (and got along very well) with controversial presidents from Brazil and the Philippines. He had a very friendly relationship with Brazilian President Bolsonaro and Philippine President Duterte. In the last part of my diploma thesis, I dealt with his foreign policy steps from the perspective of foreign policy theories. I concluded that Trump's actions were more realistic than liberal. Donald Trump, for example, perceived the European Union as his challenger, and between 2018 and 2020 he waged a trade war with China. Donald Trump also criticized European NATO members for not meeting their financial obligations - they did not spend 2% of the gross domestic product on defense. I, therefore, came to the conclusion that he had a rival or hostile relationship with the European Union, Russia, China, North Korea, and at a certain period also with Canada and Mexico. He maintained a very hostile attitude towards Iran. On the contrary, he had a positive relationship with the Indo-Pacific region, Nigeria, South Korea, and Japan. Among the basic elements of his foreign policy doctrine are the fight against migration, the protection of the American labor market, counterterrorism, and resistance to the establishment.

Přílohy

Příloha č. 1 – graf ukazující, odkud Spojené státy dovážely ocel (stav k lednu 2018, uvedeno v milionech dolarů)

Zdroj:

BBC (2018a). Trump steel tariffs: European Union gears up for trade war. *BBC*. 2. 3. 2018 (<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-43264200>, 7. 3. 2023).

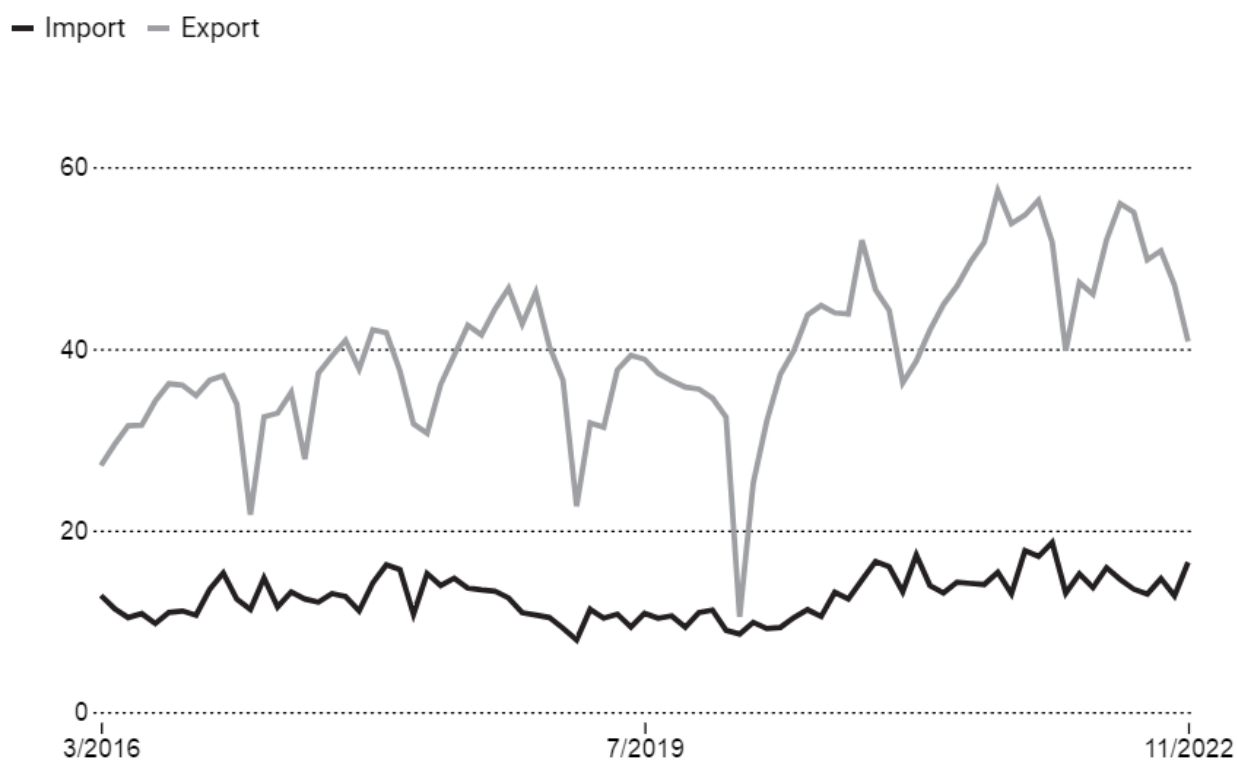
Příloha č. 2 – fotografie – „zleva: mexický prezident Enrique Peña Nieto, americký prezident Donald Trump a kanadský premiér Justin Trudeau při podpisu nové obchodní dohody“

Zdroj:

iRozhlas (2018). Smlouvu NAFTA nahradila USMCA. Lídři USA, Mexika a Kanady slavnostně podepsali novou obchodní dohodu. *iRozhlas*. 30. 11. 2018 (https://www.irozhlas.cz/ekonomika/nafta-usmca-usa-mexiko-kanada-obchodni-dohoda_1811302220_dbr, 20. 3. 2023).

Příloha č. 3 – graf zobrazující měsíční obchod Číny s USA (uvedeno v miliardách dolarů)

Zdroj:

Mullen, Andrew (2021). US-China trade war timeline: key dates and events since July 2018. *South China Morning Post*. 29. 8. 2021 (<https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3146489/us-china-trade-war-timeline-key-dates-and-events-july-2018>, 29. 3. 2023).